

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

Государстводин Думадин депутатдихъ галаз гуьруьш

26-мартдиз Москвадин Миллетрин квалле Дагъустандин жегъилар Россиядин Федерациядин Государстводин Думадин депутат **Мамед АБАСОВАХЪ** галаз гуьруьшмиш жеда.

И мярекат Лезгийрин федеральный милли культурный автономиядин куьмекни галаз Дагъустандин жегъилрин ассоциацияди тешкилзавайди я.

Гуьруьш кыле фидай члавуз М.Абасова Государстводин Думадин депутат яз вичи тухузвай кваллахдилай, Дагъустан Республикада авай гьаларикай, региондихъ инвестицияр желб авунин барадай авай мумкинвилерикай ва хейлин маса крафикай суьгьбетда.

Гуьруьш кыле фидай члавуз адан иштиракчийривай Госдумадин депутатдиз суалар гуз жеда.

Мамед Абасовахъ галаз тухузвай гуьруьшда хуш авай нивай хъайитлани иштирак ийиз жеда.

Яран сувар

Тебрик

Гуьрметлу дагъустанвияр!
Гатфарихъ югни йиф сад хьун кьейд авун адет хьанвай Кьиблепатан Дагъустандин халкьарин гуьрметлу векилар!

За кьез Цийи йис алуькунин гуьзел сувар, гатфарин сувар - Яран сувар (Новруз, Эбелцан, Эвелцан, Эр, Юхьванин йыгъ) риклин сидкьидай мубаракзава!

Заз куьне суварин мярекатар лап хъсандиз кыле тухун, риклер кьени гьиссерив ацлурун, гьихьтин вакъияр кыле фейитлани, алуькнавай йис куьн патал агалкьунринди хьун кланзава.

Ци чна Россиядин виридалайни къадим шегьер, Кьиблепатан Дагъустандин меркез Дербентдин юбилей кьейдзава. Гъавилляй суварин юкьуз Кьиблепатан Дагъустандин вири районрин векилар Дербент шегьерда санал кватл хьун иллаки лишанлу кар я.

Жуьреба-жуьре миллетрин векилрин ва жуьреба-жуьре динрал амалзавайбурун арада меслятвал хьун чи региондиз гьамиша хас хъайи кар я. Заз Дагъустандин накъварал вири халкьар лайихлудаказ яшамаш хьун, Кьиблепатан Дагъустанда экономикадин ва яшайишдин жигьетдай уьмуьрдин шартлар хъсан хьун, ери-бине чи баркаван макандай тир ксари чпин гьвечли ватан рикелай ракур тавун ва адаз куьмек гун кланзава.

Кьез сувар мубаракрай, играми дагъустанвияр!

**Россиядин Федерациядин
Государстводин Думадин
депутат Мамед АБАСОВ**

Дербентдин 2000 йис

Санкт-Петербургдини пай кутада

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Дербент шегьердин администрациядин пресс-кьуллугъди хабар гайивал, шегьердин администрациядин кылин сад лагъай заместитель Сергей Азимов Санкт-Петербургдин мэриядин къенепатан

► 19

Москвада

Меркезда лезгийри и сувар 21-мартдиз Останкинода, “Королевский” концертрин залда кыле тухвана. Адаз къаюмвал “Москвадин лезгийр” тивар алай тешкилатди авуна. Мярекатдин иштиракчийр РФ-дин Госдумадин депутат **Мамед АБАСОВА** тебрикна.

Москвадин гьукумди суварин иштиракчийрин тиварцихъ ракурнавай тебрикдин чар анин векил **Ваграм КАРАПЕТЯНА** клелна.

Мярекат кыле тухвайбуру тир Заира Гъажиевадини жегъил шаир Владик Батманова суварин иштиракчийр чпин алакьунралдини шиирралди шадарна.

Аялрин “Кавказдин дамах” ансамблдин, Бакудай атай “Сувар” ансамблдин иштиракчийри, РД-дин халкьдин артистар тир Тарлан Мамедова, Роза Магьсумовади, Лезги театрдин актер Руслан Пирвердиева, ашукь Шемшира, солист Селим Аллагьарова, лезгидал манияр лагъай камеруни Пьер Айджоди, масабур мярекат генани гурлу авуна.

Санкт-Петербургда

Райсудин НАБИЕВ

Яран сувар эхиримжи йисара вичин география гегеншарнава. Ам Москвада, Санкт-Петербургда ва уьлкведин маса чкайрани лезги рухвайрини рушари рикл алаз кыле тухузва. Уьлкведин кеферпатан меркез тир Санкт-Петербургда Яран сувар 7-сефер яз лап шад гьалара кыле тухвана.

22-мартдин йикъан сятдин 2-даз “Атмосфера” тивар алай ресторандиз вич тешкилна анжах кьве варз тамам хьанвай “Санкт-Петербургдин лезгийр” тивар ганвай цийи тешкилатдин теклифдалди хейлин инсанар атанвай. Санлай 450 кас гатфарин и суварин иштиракчийр хьана. Теклифнавайбурун жергедик зунни квай.

Инал лагъана кланда, “Санкт-Петербургдин лезгийр” тешкилатдин кылиз, ина институт куьтягна, фадлай жавабдар кьуллугъар авур курхуьруьнви Шайдаев Зугьраб хьянава. Вичин везифайрини ам гъавурдаваз эгечнава.

Яран сувар башламишунин лишан яз “Штул” ансамблди са шумуд макъам тамарна, ахпа ансамблдин манидар Рамазанов Казбека “Яран сувар” мани лагъана. Гуьгьунлай микрофондихъ Дагъустандин паттай Санкт-Петербургда векил тир Гъасанов Гъасан атана, ада мярекатдин иштиракчийриз Яран сувар мубаракна, тарихдикай куьруь суьгьбетни авуна.

Идалай кьулухъ мярекат кыле тухвай чи машгур манидар Замира микрофондихъ артистриз, политикриз, спортсменриз, же-

гьилриз, и цларарин автордиз теклифна. Вирида Яран сувар мубаракна, ам алахъай и гуьзел юкьуз кыле фин мадни лишанлуди хъайиди, чеб гзаф шад тирдини лагъана.

Артистар тир Марина Алиевади, Айдино-ва Элади, Замира, Афинади, Бакудай Седакьет Керимовади ракурнавай “Сувар” ансамблдин солист Ришад Ибрагимова манияр лагъана.

“Кавказ” ва “Штул” ансамблри, лезги авазар ягьуналди, кьуьлер тешкилна. Шадвилер яргьалди давам хьана. Яран суварин лишан яз, “Уллуьгъ” лампа кьукьлуьрна гыле аваз Чубанди ва Цуькверин ханумди сегьнеда гуьрметдин чарх яна. Гуьгьунлай Шайдаев Зугьраба са жерге спортсменриз, конкурсин гьалибчийрив “Санкт-Петербургдин лезгийр” региональный тешкилатдин паттай гуьрметдин грамотаар, пулдин призар вахкана.

ОБЩЕСТВО

Адет тирвал, кьурулушди вичин пешекарвилдин сувар вири кьуллугъчийрихъ галаз саналди шад гьалара кьейдзава. Им къенепатан кьушунра аваз Ватан хвейи ва хуьзвай ксариз гуьрмет авунин лишан я.

► 3

МЕДЕНИЯТ

Конкурсда Белиж поселекдин вад, Белиж хуьруьн кьве, Лукварин, Рубасдин, Агьлабрин, Нуьгьидин, Жалгьандин, Мугьартыдин, Хазардин, Дуьзлярдин школайрин художественный самодеятельностьдин коллективри иштиракна.

► 15

Къилин редактордин гаф Беябурзава

Лугуда хьи, Сад Аллагъди Адамни Гъава ич чуьнуьхун себегъ яз Женнетдай чукурнай. Чидач ман абурукай чуьнуьхгумбатлар хьаначиртла, ярум дуьньяда вуч арадал къведайтла. Гъайиф хьи, а чуру хесетдал гилани эхир эцигиз хьанвач. Ленина лагъайвал, са кам вилик къачуз, къве кам къулухъди давамарзава чна. За жуван къейдериз "Чуьнуьхзава, чуьнуьхзава, чуьнуьхзава..." къил гайила, са Аллагъ рикел алай касди редакциядиз гъиле-гъилди "Тарашзава, тарашзава, тарашзава..." къил ганвай макъала рахкурнай.

Гъакъикъатдани, и жигъетдай чна анжах къулухъди камар къачуз-ва. Чуьнуьхгумбатри гъарамдин девлетрихъ чеб патал женнетар яратмишуну ва абуруз лап киви серенжемар къабул тавуни халкъни къарсатмишнава. "Колхозрай, совхозрай, фабрикарай, заводрай вирида чуьнуьхзавай" лугуз къежей мецер къуд патлахъ элкьурдайбур вучиз ятлани гила лал хьанва. Гъа колхозар, совхозар, фабрикар, заводар вири санлай чуьнуьхнавайди, чуьнуьхзавайди аквазатлани.

Мягътел жедай кар ам я хьи, чуьнуьхгумбатриз чешне къалурзавайбур гъукматдин вини дережадин кабинетра ацукънава. Гъатта улкъведин великан оборонадин министр, вице-премьерар, губернаторарни абурун жергеда ава. Сахалиндин губернатор Александр Хорошавина гила иллаки цав клуру яна. Адан къвалая миллиард манат нагъд пул, багъа къимет авай 800 безек, къизилдикайни бриллиантрикай тукьлуьрнавай 36 миллион манатдин къимет авай авторучка жагъанва. Лугуз хьи, ихътин багъа ручкаяр дуьньяда анжах пуд ава. Вад, ругуд миллион манатдин ришвет къачун себегъ яз къур губернатор икъван зурба "алакьунар" авайди жеда лагъана садани фикрнавачир.

Гъелелигъ силисчири Александр Хорошавинахъ къецепатан улкъвейра гъихътин мал-девет аватла раижнавач. Амма Москвада квартираяр, Подмосковьяда зурба тавханаяр авайди декларацияда къалур тавурди дуьзда алкъатнава. Мумкин я абуру ада вичи маса ксарин къвачерихъ янаваз хъунни. Декларацияда ада алатай йисуз анжах 8,8 миллион манат къазанмишайди къейднавай.

Александр Хорошавина гъарамдин и девлетар, гъелбетда, са юкьуз къазанмишайбур тушир. Бес вучиз икъван члавалди ам чуьнуьхгумбатвилдин рекъе авайди ФСБ-диз, МВД-диз, Силсдин комитетдиз, прокуратурдиз хабар авачиз амукъна? Им абуру лазим тир жуьреда къвалахзавач лагъай члал тушни? Александр Хорошавина кьуьруькрикай абуруз виридаз хабар авачирдахъ инанмиш жез кланзавач. Аквар гъалда, хабар авай, анжах винидихъай буйругъ гун гуьзлемишзавай. Чи улкъведа им адет хьанвай кар тирди нивай инкариз жеда къван?

Садра кьуне чахъ ихътин чуьнуьхгумбатлар гъикъван аватла аннамиша! Са югъни авач абурукай рахун-луькьун тежезвай. Къвачериз галтла яна ацукъарнавай "Оборонсервисдин" ханум Васильевадиз манияр лугудай, шириар хъидай къулай шартлар яратмишна гъикъван вахт хьанватла аннамиша. Волгограддин великан губернатор Сергей Баженов чуьнуьхъай къван гъарамдин девлетар гъаз фена Черногорияда, Пермдин киле хъайи Олег Черкинов - Францияда кеф жхудиз ацукънава.

Алай вахтунда Вирироссиядин халкъдин фронтдин активистар багъа шейер маса къачузвай чиновникрин геле къекуьуниз мажбур хьанва. Абуру Нижний Новгороддин медстрахованидин фондунин заседанийрин залда эцигдай стол 460 агъзур манатдай, тумаждин 11 кресло ва маса мебель 700 агъзур манатдай маса къачун кьетлнавайди, Красноярский крайдин чкадин избиркомди 3,1 миллион манатдин къимет авай люксдин внедорожник "Фольксваген" маса къачунвайди раижнава. 2010-йисуз Къазанда, 2,2 миллиард манат харжна, чилел къвалахзавайбурун дворец эцигна ишлемишиз ваханвайдини тайинарнава. Кьуне садра аннамиша, лазимвал авайни халкъдин сивихъ галай акъван еке такъатар ихътин герек авачир рекъериз харж авунин? Гъа Татарстанда а такъатар чилел къвалахзавай зегъметчиар патал харжнайтла, Аллагъни рази жедай, зегъметчиар чебни.

Улкъведа арадал атанвай четин гъаларихъ галаз алакьалу яз Президентди, Премьер-министрди чпин мажбар 10 процентдин тимилярнавайди малумарнава. Абурулай чешне къачузвай чиновникрин къадарни гила къвердавай артух жезва. Приморьедин, Крымдин, Карелиядин, Псковский, Саратовский, Мурманский, Калининградский областрин, Дагъустан Республикадин килери чпин ва чпин заместителрин мажбар 10-50 процентдин тимилярнава.

"Ливада-Центрадин" делилралди, халкъ девлетлуьризни кесибриз пай хъунин дережа къвердавай кжакъ хъуни халкъдик вичик къалабулук кутунва. Арадал атанвай чуру гъал гележегда давам тахъун патал кьетли серенжемар къабулна кланзавайдални шак алач. Вучиз лагъайтла анжах са регионрал алай буржарин къадар 2,4 триллион манатдилай артух хьанва. Центрадай чара ийидай трансфертарни (отчисленияр) тимиляр жердавай чуру гъалар мадни артух хъун мумкин я. Пешекарри тестикъарзавайвал, агъалийрин гъакъикъи доходрин къадар 2014-2015-йисара 20-30 процентдин агъуз аватун гуьзлемишзава.

Вири и делилри сифте нубатда чуьнуьхгумбатрин вилик пад къун патал лап киви серенжемар къабулун истемешзава. Тахъайтла, миллиардар чуьнуьхиз, къецепатан улкъвейриз катзавайбурун къадар эсиллагъ тимиляр жедач. Анрайни абуру ахпа жагъур хъувун лап четин кардиз элкьведа.

Улкъведин килевайбур арадал атанвай гъаларин гъавурда акъунвай хъиз аквазва. Березовскийдилай, Абрамовичалай чешне къачузвай чиновникрин вилик пад къуник къил кутунвай хъизни. Чуьнуьхгумбатрин къвачерик квай чилни кваз кудайдак халкъди еке умудар кутазва. Вучиз лагъайтла, абуру чи баркаллу халкъ вири дуьньядин вилик беябурзава. Эхир эцигна кланда и кардал.

РФ-дин юстициядин министр Александр Коновалов Дагъустанда

Хуш гъалара къабулна

Чи республикадиз мугъманвилеиз атай Россиядин Федерациядин юстициядин министр Александр Коновалов 23-мартдиз Дагъустан Республикадин Къил Рамазан Абдулатипова къабулна, хабар гузва РФ-дин Къилин ва Гъукматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди.

Гъурметлу мугъман тебрик авурдалай къулухъ Рамазан Абдулатипова и федеральный ведомстводинни региондин исполнительный властдин органрин алакьяр пайгардик хъуни хъсан нестижайрал гъидайдахъ инанмишвал къалурна.

"Дагъустанда правовой майдан гуьнгьна хъунин къвалах киле физва, гъикъ лагъайтла хейлин гьерекартар ва инсанарни а майдандин сергъятрилай къерехдиз акъатнавай. Дагъустандал гъалтзавай асул четинвилерни гъа идахъ галаз алакьалу хъун мумкин я. Чна правовой майдандиз хъуниз итиж ийизва ва и рекъий хейлин серенжемарни къабулзава", - къейдна республикадин руководителди. Гъа са вахтунда ихтилат гъакъ твар патал къабулзавай серенжемарикай ваь, муниципальный дережада, республикадин властдин дережадани тухузвай гъар йикъан къвалахдикай физвайди малумарна.

Рамазан Абдулатипован фикирдалди, Дагъустандиз Россиядин юстициядин министр атун - им вичи законлувал ва къанункъайда хъунин хиле хъсанвилехъ хейлин дегъишвилер хъунин бине кутадай мумкинвал гудай важиблу вакъиа я: "За фикирзавайвал, Куь патай правовой куьмек агакь-

дайвал, гележегда чавай Куь иштираквални аваз республикадин дережадин, регионрин саналди тир серенжемар киле тухуз жеда".

Вичин нубатдай Александр Коновалова къейдна: "Дагъустан Россия патал кьетлен регионни я, тайин тир дережада ам Кеферпатан Кавказдин лишанни я. Аквар гъаларай, дуьньяда мад гъич санани гекъийгайла гъвечи территорияда икъван къадар миллетар ва культураяр санал алаз гъалтзавач. Ина Кавказдин халкъарин лап дерин тарих авай адетар хвенва. Юридический власт гъам менфятлуи, гъам адалатлуи хъун важиблу я. Анжах гъа и члавуз инсанар властдин гъавурда гъатда, абуру ам дуьздакъа къабулда ва закондихъ галаз къадайвал яшамини жеда".

Федеральный министерстводин руководителди къанункъайда ва правовой майдан гуьнгьна хъунин жигъетдай республикада къабулзавай серенжемриз виниз тир къимет гана. "Чна Дагъустан са гъихътин ятлани "чулава-

хъалхъам" яз гъисабзавач. Им Россиядин дуьзгуьн регион я. Адахъ вичин артуханвилер ва лайихлувилер ава", - къейдна Александр Коновалова.

Идалай гъейри, ада республикада Россиядин Минюстдин территориальный органдин ва адан гъилик квай къурулушри менфятлууда къвалахзавайди тестикъарна: "И мукъвара чна алатай йисан нестижайриз талукъ яз Минюстдин коллегиядин заседание киле тухвана. Минюстдин Дагъустандин къурулушди, гъакъни ганвай жазадив агакьардай Федеральный къуллугъдин РФ-да авай къуллугъди, суддин приставрин Федеральный къуллугъдин РФ-да авай управлениди чпи хъсан дережада аваз къвалахзавайди къалурзава. За фикирзавайвал, гележегда гъалар мадни хъсан жеда".

Эхирдай Рамазан Абдулатипова гъурметлу мугъмандиз Расул Гъамзатован эсеррин къвалтал багъишна ва республикадиз фикир гунай мад сеферда сагърай лагъана.

Крым ва Севастополь - хайи Ватанда

Муса АГЪМЕДОВ

24-мартдиз Махачкъалада Дуствилин къвале "Крым ва Севастополь: Россия патал тарихдин метлеб" темадай мярекат киле фена. Ам РФ-дин милли политикадин рекъий министрстводи тешкилнавайди тир. Мярекатда министр Гамалей Татьянади, адан заместитель Магъмудов Арсена, са жерге общественный деятелри, алимри, СМИ-рин векилри ва маса ксари иштиракна.

Мярекат А. Магъмудова ихътин гафарилай ачухна: "Гъурметлу юлдашар, квез чизвайвал, са йис идалай вилик чи улкъведа тарихдин лишанлу вакъиа киле фена - В.Путина Крым ва Севастополь Россиядин Федерациядик кухтунин жигъетдай къабулнавай икьардал къул чулуна. Алай гъафтеда, Россиядин гъар са пиле хъиз, Дагъус-

тандани и важиблу вакъиадин са йис тамам хъун шадвилдин гъалара къейдна. Республикадин гъаф шегъеррани хуьрера и вакъиадиз талукъ яз еке мярекатар киле тухвана. И делилри дагъустанвийри улкъведин Президентди къунвай рекъин тереф хуьзвайди тестикъарзава.

Крым Россиядик кухтун гъар са ватангъилидин килин винизвал я. Чи акъалтзавай несилри, са шакни алачиз, асирар алатайлани и кардал гъахълуудамада. Хайи улкъве къудратлу ва авадан хъун гъар са ватанпересдин килин мурад я. Къейд ийин хьи, Крым Россиядик хъуни чи улкъведиз вичин хатасузвал хъунин жигъетдайни еке куьмек гузва. Жуван хайи къвал тир Россия къенепатан ва къецепатан душманрикай хъун чи эвелимжи буржийрикай я. Гъавилияй чна Крым Россиядик кухтунин вакъиа еке сувар хъиз къейдни ийизва", - лагъана министрдин заместителди.

Гуьгуьнлай анал рахай ДГУ-дин умуми тарихдин кафедрадин доцент Абдуразаков Руслана, РФ-дин Общественный палатадин милли политикадайни жуьреба-жуьре динрин алакьайрин рекъий кардик квай комиссиядин векил Къазибегов Вагъаба, милли политикадин министрствода кардик квай Общественный советдин председател Мегъамедханов Мегъамедхана, "Дагъустан - етимар галачиз" твар алай общественный тешкилатдин векил Османова Раисата Крым Россиядин Федерациядик хъунин важиблувиликай лагъана.

Мярекатдин эхирдай РФ-дин милли политикадин рекъий министр Гамалей Татьянади вири иштиракчийриз чухсагъул малумарна.

Важиблу месэляяр веревирдна

23-мартдиз РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова энгел тавуна гьялна кланзавай месэляйрай совещание кыле тухвана.

РД-дин Кылин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугьдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, анализ, кылди кьачуртла, вице-премьер Шарип ШАРИПОВА Дагьустандин лежберрин Кьвед лагьай форумдиз гьазурвал акунин кьвалахар кыле физвай гьалдин гьакьиндай малумат гана. И мярекат 31-мартдиз Кьызыяр райондин Аверьяновка хуьре кыле тухуда.

"Кьвалах графикал асаслу яз кыле физва. Форум ачурзавай юкьуз чна чкадин школадин гьаятда, са гектардин майданда багькутун, адет хьанвайвал, цанин сифтедин кьарабас кьарагьарун кьетнава. Дагьустандин районри милли майданар ачухда; хуьрун майишатдин техникадин выставка ва хуьрун майишатдин продукциядин ярмарка тешкилда. Официальнидаказ Багьманчивилин йис башламишун лишанламишдай и серенжемдин сергьятра аваз лап хьсан фермерриз ва лежберриз наградаяр гун пландик кутунва. Сифте яз хурудал гьалдай "Хайи чил клан хьунай" знакни гуда", - малумарна Шарип Шарипова.

РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель Анатолий Кьарибова 1941-1945-йисарин Ватандин Чехи дяведа Гьалиб-вилин 70 йисан сувариз гьазурвал аквазвай гьалдин патахьай малумат гана.

Ик, алай вахтунда Махачкьалада аскерар кучуднавай сувар кутугай гьалдиз гьызва, Ленинский комсомолдин тьваруних галай парк цийикла тькьурунин кьвалахар кыле тухузва.

Гьазурлухвили кьвалахар меркездин кылин майдандални тухузва. РД-дин культурадин министрвади республикадин театрдин, яратмишунардай лап хьсан коллективдин иштираквални аваз суварин серенжемдин сценарий тькьурзава. Хуси яшайишдин квалер авачир ветеранриз квартираяр гуних галаз алакьалу месэляярни гьылиз алакьнава.

Идахь галаз алакьалу яз Дагьустандин зегьметдин ва социальный жигьетдай вилик финин министр Малик Баглиева инанмишарайвал, яшайишдин квалерин патахьай игтияз авай вири ветеранриз са вацран муддатда квартираяр агакьда. "Чна ветеранриз пул вугузвач, ихтилат чна яшайишдин квалер маса гузвайдал агакьарзавай 916 агьзур манатдин сертификатдикай физва. А пулни квалер маса гузвай касдинни квартира маса кьачузвай ветерандин арада икьар кутунайдалай гуьгьуниз чара ийида", - баян гана министрди.

Анатолий Кьарибова 27-мартдиз республикада спортдин са жерге турнир, гьа гьисабдай азаддиз кьуршахар кьунай Россиядин чемпионат ва регбидай Россиядин Суперкубок патал акьажунар кыле тухунин жигьетдай тешкиллувили комитетдин заседание жедайдан патахьайни хабар гана.

Совещанидал Дербентдин 2000 йисан юбилейдихь галаз алакьалу суварин серенжемар кыле тухудай вахтунда республикадин мугьманриз транспортдалди кьуллугь авунин месэляризни килигна. РД-дин рекьерин агентстводин руководитель Загьид Хучбаров малумарайвал, ам кыле авай ведомствода талукь тир месэляяр гьалун патал штаб тешкилнава.

"Кье чакь суварин мярекатрик кьведай мугьманрин кьадардиз талукь делилар авач. Амма чна абуруз республикада кьуллугь авун патал герек кьведай транспортдин такьатрин кьадардиз талукь делилар кьватзава. Мукьвал тир вахтара кьанун-кьайда хуьдай органрихь галаз санал шадвили мярекатар кыле тухудай чьавуз транспортдин хатасузвал тьминарунин программа тькьурда", - кьейдна Загьид Хучбаров.

Месэла веревирддай чьавуз вилик акьвазнавай кьвалахдал ракьун рекьин транспортни желб авунин кьарар кьабулна.

Эхирдай Абдусамад Гьамидова министрдин кабинетдин кьвалахдин менфятлувал хьажуниз талукь са жерге тапшуругьар гана.

Дипломар - чирвилериз килигна

Дагьустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипов 21-мартдиз Кеферпатан Кавказдин федеральный университетдин студентрихь ва Ставрополда авай Дагьустандин халкьарин жегьилрин организациядин активистрихь галаз гуьруьшмиш хьана.

Рамазан Абдулатипова вичин преподавателвили кьвалахдикай куьрелди суьгьбетна ва вузда кье ийидай рахунарни важиблур тирди кьейдна. "За фадлай лекцияр кьелнавачир. Гьакьикьатда лагьайтла, им зи асул кьвалах я - кафедрадин заведующийдин куьмекчивилелай ректордин дережадиз жьаж жедалди за жуьреба-жуьре университетра саки 30 йисуз кьвалахна", - малумарна ада. Общество руьгьдинни ахлакьдин ва культурадин жигьетдай вилик финин тема кьарагьаруналди, республикадин Кыли инанмишвилелди малумарна: "Эгер инсанрихь меденивал аватла, абуру сада-садан намусдик, гьа гьисабдай милли лишандиз килигнани, хьладач".

Суьгьбетдин сергьятра аваз Рамазан Абдулатипова жегьил несилдин векилриз Дагьустандин халкьарикай, адан тарихдин адетрикай, милли кьетленвилерикай суьгьбетна. Идалай гьейри, ам республика экономикадин жигьетдай вилик тухунин важиблур месэляйрални акьвазна.

"Хейлин регионра алай вахтунда производсто агьуз аватзава. Эхиримжи кье йисуз чна хьсандиз кьвалахна ва промышленность вилик финин еришрал гьалтайла, чун уьлкведа сад лагьай чкадал акьатнава", - кьейдна республикадин руководителди.

Рамазан Абдулатипова жегьил студентрин хейлин суалризни жавабар гана. Ик, Дербент шегьердин 2000 йисан юбилейдиз гьазурвал акунин кьвалах кыле физвай гьалдиз, гьа гьисабдай мугьманриз чка гуни ва абурун хатасузвал тьминарунин серенжемриз талукь яз баянар гуналди, ада лагьана: "Чун вилик акьвазнавай сувариз рикивай гьазур жезва. Россиядин Президентдин, уьлкведин Гьукуматдин куьмекни галаз лазим тир

вири серенжемар кьабулзава. Квевай республикада кыле фидай шадвилерик иштиракиз кланзавайбурун десте тькьурриз жеда. Чун мугьманар, лап вини дережада аваз кьабулиз ва вирибуруз чкаяр гуз гьазур я".

Региондин Кыли студентар тир жегьилриз Дагьустанда тухузвай маса серенжемрани активдаказ иштирак авуниз эвер гана. "Кеферпатан Кавказдин Федеральный университет жегьилрин арада бажармишзавай са жерге общественно-политический серенжемар тайин тир дережада алакьалу ийизвай кьурулуш хьун лазим я", - лагьана Рамазан Абдулатипова.

Вуз куьтягьзавайбуру кьвалахдалди тьминаруниз талукь суалриз жаваб яз ада савадлу ксар Дагьустандиз кьвалахиз хтуниз республикадин руководстводи итиж ийизвайди кьалурна. "Вирироссияда хьиз, чинани кадрийрин патахьай дарвал ава. Чна вири пешейрай конкурсар малумарзава. Идахь галаз сад хьиз, жегьилар патал квотаярни чара ийизва. За Дагьустандиз хквез ва тайин тир пешейрай проектар кардик кутунал машгул жез кланзавайбуруз республикадиз хтун

теклифзава. За и месэляйрай махсус методичка кьхьенва. Чна Дагьустандин кадрийрин центр тешкилнава, гьакьикьатда чна вири дережайра проектар идара ийизва.

И мукьвара зун Москвадин вузра кьелзавай чи студентрихь галаз гуьруьшмиш хьана. Ана лап хьсан кьиметар аваз кьелзавай студентар патал махсус стипендияр тайинарнава. За фикирзавайвал, чавай ихьтин кьайда ина - Ставрополдани кардик кутаз жеда. Гьелбетда, яру дипломар гьакьикьа чирвилериз килигна ганвайбуру яз хьунин шартI эцигзава. Гьа бинедилай тайин тир пешекарвал кьачун лап важиблур я. Кьвалахдалди тьминаруникай рахайтла, республикадиз хьша, конкурса иштирак ая, жуван чирвилер артухара. Кылинди лагьайтла, кьвалах лап адетдин кеспийрилай башламишна кланда. Гьа гьиле-гьилди чехи кьуллугьрикай фикир авун герек туш. Тежриба кьватла, кьвалах ая. Зегьметди, алахьунри ва пешекарвили инсандиз уьмуьрда са тайин дережадиз агакьарунин карда гьамиша куьмек гузвайди я", - лагьана эхирдай Дагьустандин Кьил Рамазан Абдулатипова.

27-март Россиядин МВД-дин кьенепатан кьушунрин югь я

Халис игитар

Мегьамед БАТЫРОВ,
РФ-дин МВД-дин Дагьустанда авай
ВВ-дин ветеранрин советдин пресс-секретарь

Тарихдин чинрай чаз чизвайвал, XIX асирдал кьведалди Россияда агьалийрин хатасузвал хьун, арадал атай бедбахтвилер алудиз куьмекар гун патал яракьлу аскерин махсус дестеяр авайди тушир.

I Петрдин девирда уьлкведин кьенепатан саламатвили гьакьиндай гарнизонныйри ва я кьенепатан батальонри жаваб гузвай. 1811-йисан 27-мартдиз I Александра Россиядин шегьерра кьенепатан кьаравулчи батальонар тешкилуни гьакьиндай указ кьабулна.

Советрин девирда кьенепатан крарин кьурулуш са шумуд сеферда дегиш хьана, адан тьварни гьар са вахтунда са жуьреда лугьузвай: ГПУ, ОГПУ, НКВД, МГБ, МВД. Амма аскерри чпиз адет хьанвай гьа са кьвалах гьам граждандяведа, Хьасан ирел ва Халхин-Гол вацлал хьайи яракьлу акьунра, Советринни Финляндиядин ва, гьелбетда, Ватандин Чехи дявейра кьилиз акьуднай.

Кьенепатан крарин кьушунрин хиве вири уьлквейра саки гьа сад хьтин везифаяр ава. Уьлкведа ислягь, секин вахтунда кьенепатан крарин кьушунри госу-дарстводин сагь-саламатвал, агьалий-

рин хатасузвал хуьзва. Кьенепатан кьушунрин ихтиярда артиллерия, авиация, бронетехника, гуьлерин частар, водолазар, гьатта парапланеристар ва инсан авачиз лув гудай тадаракни ава.

1996-йисуз РФ-дин Президентдин Указдалди 27-март Россиядин МВД-дин кьенепатан кьушунрин югь яз малумарнава.

Адет тирвал, кьурулушди вичин пешекарвили сувар вири кьуллугьчийрихь галаз саналди шад гьалара кьейдзава. Им кьенепатан кьушунра аваз Ватан хвейи ва хуьзвай ксариз гуьрмет авунин лишан я.

2015-йисуз и кьурулуш патал а югь адетдинди туш - абуру 200 йисан юбилей кьейдзава. И кьушунрин тарихда тIмил дуьшуьшарни агьавалатар, бедбахтвилерни шадвилер хьанач. 1994-йисалай кьенин ийкьалди кьенепатан крарин кьушунра кьуллугьзавай 26 агьзурдалай артух аскерар госу-дарстводин наградайриз, 90 кас Россиядин Федерациядин Игитвили тьварцIиз лайихлу хьанва.

Аскерри, чи госу-дарстводин милли итижар хуьзва. Гьатта ислягь вахтундани абуру еке игитвилер кьалурзава.

Нурлу гъетер-гъалибчияр

Бушлухрин къагъриман

Гъазурайди - Земфира БАБАЕВА

Леонид Акимович ГАЛЬЧЕНКО - Карельский фронтдин 14-армиядин истребительный авиациядин 1-дивизиядин 145-полкунин эскадрильядин командир, капитан, Советрин Союздин Игит.

Леонид Гальченко 1912-йисан 2-апрелдиз Порт-Петровск (исятда Махачкъала) шегъерда лежбердин хизанда ругуд лагъай аял яз дидедиз хъана. 7-класс куьтыгъай 1933-йисуз ам рекъер туькълурдай пешекарар гъазурдай техникумдиз гъахъна. Краснодардин сельхозавиациядин школадикай хабар хъайи жегъил гъа и йисуз иниз клелиз фена. Школа куьтыгъиз са тилмил вахт амайла, ам Яру Армиядин жергейриз тухвана ва Сталинграддин военный авиациядин летчикрин школадиз рекъе туна. 1935-йисуз анаг куьтыгъай аскер Ленинграддин военный округдин Краснознаменный истребительный авиаэскадрильедиз рекъе туна. Ина ада самолётар гъалун патал къетлен чирвилер къачуна. 360 сеферда парашютдай жкадарна.

Махачкъалави Леонид Кефердин гегъенш чуьллери галаз вердиш тир. Ада армияда къуллугъзавай йисар белофинрихъ галаз киле феи дядевдин йисарал гьалтна. Лейтенант Л.Гальченко какъахай авиациядин 5-полкунин штурман тир. Ам 50 сеферда цавуз хжаж хъана, абурукай 23 женгина душмандин самолетар тергна. Садра вичин звено разведкадиз тухвайла, адас, сергъятдилай элячна, Ладожский вирын муркъадал эвчиъзавай белофинрин колонна акуна. Къегай командирди абур анал эвчидалди вилив хвена, ахпа бейхабар гъужумна, абур тергна. И женгера къалураи виклеговилерай ам Яру Пайдахдин ордендиз лайихлу хъанай. 1940-йисуз старший лейтенант Л.Гальченко регъбервал гузвай эскадрилья авиациядин 145-полкунин кухтунай.

Къейд авун лазим я хьи, гъеле Карельский фронтда киле феи къати женгера машгъур хъайи Леонид Гальченко Ватандин дяве башламиш хъайи лап сифте килелай вич тежрибалу, жуьртлу, женг киле тухудай алакълунар авай офицер яз къалулна. 145-истребительный авиополкунна ам виридалай хъсанбурукай ва чешнелубурукай сад тир. Эскадрильядин командирди разведкадин тапшуругъар иллаки агалкъунралди килиз акъуддай.

Л.Гальченко женгера къалурузавай виклеговилерай, устадвилерай, адан эскадрильядин гъалибвилерай "Часовой Севера" газетда мукъвал-мукъвал макъалаяр чапзавай. Л.Гальченкодин эскадрильядин везифа, душмандин далу патаз фена, абурун аэродромрин шиклар, самолетрин къадар, немсерин къушунар акъвазнавай чкаяр, важиблу объект, рекъер, хуьрер алай чкаяр чирна хтун тир. Ихътин тапшуругъ килиз акъудна хквезвай командирдин гуьгъуьна садра немсерин ирид истребитель гьатна. Абурукай къакъатна вичив агакъарзавай душмандин самолет акурла, Гальченко вичин истребитель, вилера гъатзавай ракьинизни килиг тавуна, дагълар галай патахъ элкълурна. Лап дагъларин къаншардив агакъдалди командирди устадвилелди вичин самолет агъузарна, тади гьалда са патахъ гьална. Гуьгъуьналлай душмандин самолет, и гъерекатдай кыл акъат тавуна, дагълара акъуна, терг хъана. Фашистрин амай самолетар фронтдин царцел къедалди адан гуьгъуьнай акъатна. Сагъ-саламатдиз немсерин гъужумдикай хкатай Л.Гальченко командованидиз герек разведкадин вири тапшуругъар килиз акъудна.

1941-йисан сентябрдин эхирра Л.Гальченкоди, къве экипажни къачуна, Титовка, Лусстари, Петсамо ва Рагъакидай патан Лица районар разведка авуна. Къегай хци, Лусстари аэродромдин патарив фена, 15 метрдин къаьандай немсерин къве "Мессершмитт-110" яна тергна. Петсамода душмандин штаб, Рагъакидай патан Лица районда къве командный пункт тергна.

Капитан Л.Гальченкоди регъбервал гузвай эскадрильядин летчикри 860 сеферда цавуз лув гана, гъавадин 76 ягъуна иштиракна, фрицрин 16 самолет тергна. Командир вич кылди 77 сеферда цавуз экъечина, ада фашистрин 7 самолет тергна.

Нубатдин орден гуниз къалурдайла, дивизиядин командир, полковник Головняди наградной листина кхъенай: "... Чешнелу офицер, жуьртлу аскер тир юлдаш Л.Гальченкоди агалкъунралди эскадрильядиз регъбервал гузва, мукъуфдивди душмандин тактика чирзава. Кеферда къвалахна къватлай еке тежрибадикай менфят къачуналди, ада женгер киле фена къанзавай Кольский полуостровдин чилер тамамвилелди чирнава. Ада вичин гъалибвилерин гъахъ-гъисаб гъавадин дяведин женгера фашистрин "Мессершмитт-109" терг авунилай башламишна. А вахтунда ам Заполяръеда терг авунвай немсерин тек къвед лагъай самолет тир".

1941-йисан октябрдин вацралай майор Л.Гальченкодикай цийиз тешкилнавай 609-истребительный полкунин командир хъана. Полкунин килин везифа ВВС-дин 32-армиядин дестедик кваз Кандалакшский рекъин тереф 1942-йисан ноябрдал къван гъавадай хуьн тир.

Виклеговилерай вичин ЛаГГ-3 самолетдиз "Чулав кац" твар ганвай. Чулав кац кифери хъалтугъзавай лишан къвалал янавай самолетдиз хас тирвал, ада, цавун аршдиз экъечина, душмандал тепилмиш хъана, ам тергдай.

СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди 1942-йисан 6-июндиз Ватандин Гъалибвал патал душмандин чапунчирихъ галаз тухвай гъавадин къати ягъуна жуьртлувал къалурунай, командованидин тапшуругъар устадвилелди, агалкъунралди килиз акъуднавай эскадрильядин чешнелу командир Л.Гальченкодиз Советрин Союздин Игитвиллин твар ганай.

1942-йисан ноябрдиз Л.Гальченко гъавадин 7-армиядин 259-истребительный дивизиядин командирвиле тестикъарна. Гуьгъуьнлай ам 258, 261, 201 лагъай истребительный авиадивизирихъ командир хъана. Штабдин къуллугъдал хъанатлани, къастунал клеви командир гъавадин дяведин ягъунрикай хкечизавачир. Подполковник Л.Гальченко душмандин эхиримжи самолет 1944-йисан 22-октябрдиз яна куьварнай.

Ватандин дяведин вахтунда "Дагъдин лекъ" 410 сеферда гъужумдиз къарагъна, ада гъавадин 90 кизгъин женгина иштиракна, немсерин 24 самолет кылди вичи, 12 - дяведин юлдашрин дестедихъ галаз тергна.

Ватандин вилик къалураи уьткъемвилерай Советрин Союздин Игит, полковник Л.Гальченко гъакъ Къизилдин Гъетрен, Ленинан, къудра - Яру Пайдахдин, къведра - Ватандин дяведин I дережадин, Яру Гъетрен орденриз, гзаф медалриз лайихлу хъана.

Дяве куьтыгъ хъайидалай къулухъ дирибаш полковникди Кефердин военный округдин, Заполяръедин, Мурманскдин, Закавказский военный округдин авиациядин истребительный дивизиера къуллугъ давамарна. Гъавадин къуллугъдин вахтунда Леонид Акимовича 47 жуьредин самолетдикай менфят къачуна, сифтегъанбурун дестедик кваз реактивный самолета лув гана. Ада авиациядин къуллугъдиз вичин 25 йис бахшна.

1954-йисуз запасдиз ракъурнавай гвардиядин полковник Л.Гальченко вичин ватан тир Махачкъала шегъердиз хтана, ада республикадин общественный уьмуьрда иштиракна, шегъердин школайра, вузра жегъилрин арада военно-патриотический къвалах тухвана.

1986-йисан 26-сентябрдиз Л.Гальченко рагъметдиз фена. Махачкъалада кучуднава.

Игитдин тварунихъ Мурманский областдин Кандалакша шегъердин школа-интернат, Молочный поселокда, чи республикадин меркездани куьчяяр, Мурманскдин флотдин балугъар къадай гиминава.

Виклеговилерай
ФерзиллаЭдуард БАГЪИШЕВ,
РД-дин лайихлу артист

Ферзилладихъ галаз суьгъбетзавай касди ам вич-вичихъ инанмиш, мягкем инсан тирди гъасятда къатлуда. Вичин 50 йис ятлани, ам яшлуди хъиз аквада. Афганистанда вилериз акур крарикай гаф кватайла, Ферзилладин рахунин тегъер акваз-такваз дегиш жезва, на лугъуди, адан гиссерик къалабулух акатзава. Са шумуд йис идалай вилик вич шагид хъайи вакъияяр адан фикирдай садрани акъатзава. Ада женгинин юлдашрикай, къе "афганвийрин" вилик акъвазнавай месъалайрикай, вичи алай вахтунда къуллугъзавай идарадикай суьгъбет ийизва.

Афганистандин къати женгера аскер-интернационалист тир Ферзилла Сейфуллаговича къалураи лайихлувилер "Жуьртлувилей" медалдалди, ВЛСМ-дин ЦК-дин "Аскервиллин къегайвал" знадалди, СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Гуьрметдин грамотадалди ва маса наградайдилди къейднава.

Ада Афганистандин Кандагар ва маса шегъерар азадна. Старший сержантдин чинда аваз Афганистандин женгера къалураи къегайвилерай ам гъукуматдин 5 наградадизни чухсагулдин 10 чарчиз лайихлу хъана.

- Айкъар чун, Советрин Армиядин жегъил аскерар, патал садрани рикелай алат тийидайбур хъана, - рикел хкизва Ферзилла Ферзиллаева. - Дербентдин СПТУ-4 акъалтарайдалай гуьгъуьниз, Батаяска практика киле тухузвайла, аз армиядин жергейриз эвергана. Зур йисуз къуллугъ авурдалай къулухъ чи часть Афганистандиз рекъе туна. Чун, жегъил аскерар, къизгъин женгерин юкъваз аватна. Зун разведкадин ротадиз акъудна. Чи вилик акъвазнавай месъала душманар тупламиш хъанвай чкаяр тайинарун тир.

- Афганистанда сифте фикир квел желбна? - хабар къуна за.

- Ана гзаф чими тир, юкъузни йифиз сад хъиз. И зегъемвал та зул алуькдалди зайиф жедачир. Амма чимивиливай жегъил аскерин фикир вичелди яргалди желб ийиз хъанач. Датана гуьллейрин киверин сесер япарихъ галуькзавай, минаяр кутунвай мулкара гъар камуна хаталувал гиссзавай чи рикелай чимивални алатна.

Садра чна дагъдин дерин са дерада авай душманар терг авун патал къати женг киле тухванай, - рикел хкизва Ферзиллади. - И женгина зун яракълу машиндин оператор-наводчик тир. Душманри гъар са чиб чил патал женг тухузвай. А юкъуз душманри еке магърумвилер гиссна. Чи гадайрикайни гзафбур телеф хъана. Гъеле зкуьнахъ вахъ галаз санал чай хъвайи, вичин гележегдин планрикай ваз ихтилатар авур женгинин юлдаш нефес кумачиз чилел ярх хъанваз акун - им уьмуьрда виридалайни агъур легъе я, иллаки вавай адас са куьмекни тахгуз жедайди къатлайла, ви рикелевай тлал генани къати хъеда.

Гъа и женгина зи ротадин командир, капитан В.Набоковални залан хер хъана. За и кар ам, вичичикай хкатна, чилел ярх хъайла

къатлана. За ам къулал алаз къизгъин женг физвай чилелай хутахна. И женгина къалураи къегайвилей командованиди зун "Дирибашвилей" медал гуниз къалулна.

Чи разведкади Ирандин сергъятриз мукъва хъиз Анверан десте авайди тайнарна, абуру душманар идара ийизвай. Чна абур гьалкъада туна ва вири тергна. Чун авай яракълу машин минадал гьалтна хъиткъинна. Залан хирер хъанвай зун жуь-жувакай хкатна... Жуь-жувал хтайла, зун лацу халат алай ксарин юкъва авай. "Чна вун сагъар хъийида", - лагъана аз военный духтур тир майорди.

Зи ротадин командир сагъ-саламат я, ада Прибалтикада вичин къуллугъ давамарзава, чна сада-садаз чарар кхъизва. "Рикелламани?" лугъудай гаф чи чарара гзаф тикрар жеда. Анлай инихъ 25 йис алатнаватлани, Афганистанда вилериз акур вакъияяр чи фикирдай саклани акъатзава.

Заз гзафбур ихътин суал гуда: "Ваз Афганистанда вуч ахварай аквадай? Белки, багърияр, аял вахтар, я тахъайтла Алкъвадар хуьре авай ичерин, шефтелрин, пинийрин багълар ва гъакъни хайи диде, стхяр, вахар аквадайтла?". Гьелбетда, абур вири аз ахварай аквадай. Амма виридалайни гзаф аз ахварай женг-дяве аквадай. Масакла хъунни мумкин тушир эхир. Женгинай частуниз хтайла, сад-къве сятдилай мад япарихъ ихътин ванер галуькдай: "Гъазур хуьх! Гъужумдиз физвал!". Сад лагъай къати женгина зи къве дуст телеф хъана, абур захъ галаз санал учебкада хъайибур тир, Афганистандизни чун санал тухванай.

Армиядай хтайдалай къулухъ Ферзилла милицияда къвалахал акъвазна.

- Гъи икъ зи къвед лагъай къуллугъ башламиш хъана, - лугъузва ада. - Гъа са вахтунда аз Астрахандин милициядин школани заочнидаказ акъалтарна. Дербент шегъердин къанун-къайда хуьдай органра зегъмет чуьгуна. Саки 10 йисуз за и къурулушда къвалахна, - къейдзава Ферзиллади.

Алай вахтунда Ферзилла пенсияда ава. Ада Дербентдин са банкунин къаравул яз къвалахзава. Сагъламвал са къус зайиф ятлани, ам руьгъдиз къубан я. Гъа ихътин мягкем кас я чи фяле-аскер.

- Чаз акур зулуматдин йикъар къуй садазни тахкурай. Къуй чилел анжах ислъгъили агъавалрай! - лугъузва Ферзилла Сейфуллаговича.

Гъикъикъатдани, и гафарихъ чехи метлеб ава. Вири инсаниятдин мурадни гъа им я.

Къасумхуьруьнвияр дяведин цӀаяра

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Къе чна куь фикир Ватандин Чехи дяведин йисара Сулейман-Стальский (Къасумхуьруьн) райондай тир баркаллу рухвайри къалурай къегьалвилерал желбда.

1941-йисан 22-июнь. Райондин центрада еке митинг къиле фена. Анал къватӀ хъанвайбуру Яру Армиядихъ галаз санал Ватан хуьз, душман кукӀвариз гъазур тирди, фронтовикар лазим вири шейэралди таъминарун патал, чандилайни гьил къачуна, зегьмет чӀугвадайди малумарна. Ихътин митингар райондин колхозра, карханайра, идарайра къиле фена.

Фронтдиз сифте фейибурун арада авай: ВЛКСМ-дин Дагобкомдин виликан сад лагъай секретарь, гуьгъуьнлай ВЛКСМ-дин Кеферпатан Кавказдин крайкомдин секретарь, СССР-дин ВЦИК-дин член Абдужамал Мегьтиев, Дагъустандин зегьметдин резервийрин Управленидин начальниқдин заместитель Мегьамед-Гъанифа Шайдаев (Цмур), партиядин Къасумхуьруьн райкомдин инструктор Шамсудин Самедов, халкъдин судья Мегьамедагъа Букаров, Уллу-Гъетегьрин школадин директор, финрихъ галаз хъайи дяведин иштиракчи Сейфулагъ Гъабибов, Къасумхуьруьн юкъван школадин 10-класдин ученикар-комсомолар: Артем Шихсаидов, Мегьамед-Гъасан Гъасанов, Мейбулан Селимов, Мирзехалаев ва масабур.

Къасумхуьруьн райондин аскерри-фронтовикар Ватандин дяведин чӀехи вири ягъунра иштиракна. Кефердинни РагъакӀидай патан фронтда Шихидхуьрай тир муаллим, пулеметчик Абдулгъат Жамалудинова игитвал къалуна. Са шумуд сятна немсерин къати гъужумрин хура акъвазаруналди, вичин подразделенидиз санай-масаниз экъечӀдай мумкинвал гана. 1938-йисан октябрдилай Яру Армиядин жергейра къуллугъзавай кадровый офицер, Татарханрин хуьрай тир Гъажикъурбан Гъажимегьамедова Кишинев хуьзвай мотомеханизириланни частарик кваз къуллугъна. Бельцы шегьердин патав къиле феи ягъунра хъайи хер сагъар хуьвурдалай къуллукъ ада РагъакӀидай патан фронтдин 16-армиядин жергейра аваз Москвадин патав Можайскда, Великолукский терефдихъ къиле феи ягъунра иштиракна. Дяве башламыш хъайила, взводдин командир тир адакай ротадин, ахпа штурмовой батальондин командир жезва. Великие Луки шегьер азад авурдалай гуьгъуьнни адан батальонди (РагъакӀидай патан фронтдин гвардиядин 83-дивизиядин 252-полкунин) Смоленскдин патав душмандин мягькемарнавай сенгерар кукӀваруна иштиракна. И ягъунра къалурай къегьалвилей Гъ.Гъажимегьамедоваз Яру Пайдахдин орден гана. Ада Курск шегьердин патав немсер тергунин, Витебский область азад авунин ягъунрани иштиракна. И областдин Городок шегьер патал къиле феи ягъунра жуьрэтлувал къалурай ам Александр Невскийдин ордендиз лайихлу хъана. 1945-йисан гатфариз Гъ.Гъажимегьамедован подразделениди Кенигсберг къачун патал гзаф ивиар экъичай ягъунра иштиракна. Гъ.Гъажимегьамедоваз Яру Пайдахдин къвед лагъай орден гана.

Ватан хаталувилик квай йисара газетрин чинрилай къагъриман танкист, Макъарин хуьрай тир Сейфулаев Асали Къадирвичан тӀвар алатзавачир. Дяве башламыш хъайила, кадровый офицерди Бельцы шегьерда къуллугъзавай. 1942-йисан

февралдилай ам мотострелковый ротадин комендантвиле, ахпа танкарин 5-армиядин 215-бригададин батальондин командирдин заместителвиле тайинарзава. Сталинград патал къиле феи женгера адан тӀвар машгъур хъана. Жегьил лейтенант яз ада Сталинграддилай башламышай гъалибвили марш гвардиядин майор яз Рейхстагдин цӀал рикӀел аламукъдай хъинар авуналди куьтыгъ жезва. Анжах 1943-йисуз ам пуд ордендиз лайихлу хъана: Яру Пайдахдин, Александр Невскийдин ва Ватандин дяведин II дережадин.

Ватан немсерин чапхунчийрикай хуьз Къази Качаеван хизандай (Куркурхуьр) пуд стха - Межид, Мурад, Исрафил - фронтдиз фена. Абуру чпин тӀварар эбеди яз амукъдайвал авуна, Ватандин азадвал ва аслу туширвал патал чпин чанар къурбандна. Межид Сталинграддин женгера, взводдин командир лейтенант Исрафил Кавказ патал къиле феи ягъунра игитвилелди телеф хъана, Мурад Качаевич 346-стрелковый дивизиядин 126-полкунин жуьрэтлу разведчик яз машгъур хъана. Мурад Качаева, вичин чан къурбанд авуналди, командованиди тапшурмишай кар тамамарна. И кардин гъакъиндай 1975-йисуз чапдай акъудай "Дагъвияр - Россиядин аскерар" очеркдин къватӀалда хъенва.

Фашистрин чапхунчийр Москвадин патав дарбадагъ авур женгера гвардиядин лейтенант Велимет Якубова (Татархан) иштиракна. Ам Михневдин, Пролетарскийдин, Каширдин патав, Волоколамский рекъе феи гъужумрай викӀегъвилелди экъечӀна. Москвадай Берлиндиз къван фена В.Якубован дяведин рехъ. И рекъе ам пуд ордендиз лайихлу хъана: абурун арада Баркалладин II ва III дережадин орденар ава. Ам 8 медалдин сагъибни я.

Мегьамед-Гъанифа Гъажибалаевич Шайдаева Ватандин меркез - Москва хуьнин женгера иштиракна. Дмитрово, Солнечногорск, Гжатск, Волоколамск, Москва-Волга канал - ингъе военный комиссар М.-Гъ.Шайдаева вичин танкариз акси яхъуьнни цӀуд миллиметрдин тупарин дивизион тухвай рекъерин сиягъ.

Москва патал къиле феи женгера къалурай къегьалвилей, жуьрэтлувилей М.-Гъ.Шайдаев Яру Гъетрен ордендиз ва "Москва хуьнай" медалдиз лайихлу хъана. 1942-йисан гаталай политикадин рекъай командирдин заместителди Сталинграддин женгера иштиракна. М.-Гъ.Шайдаева ина ада къалурай дяве тухунин устадвал, дурумлувал, къегьалвал Ватандин дяведин I дережадин орденалди ва "Сталинград хуьнай" медалдалди къейдн. Ада Варшава аздазавай женгера, Берлиндин гъужумда иштиракна, Рейхстагдин цӀал хъинар туна. Дяведилай гуьгъуьнни М.-Гъ.Шайдаева яргал йисара къушунра къуллугъун давамарна, ахпа савадлу, тежрибалу политработниқди Ленинграддин ва Москвадин военный вузра педагогвиле кӀвалахар авуна. 1983-йисуз М.-Гъ.Шайдаеваз генерал-майорвиле чин гана.

Къасумхуьруьн райондай гзаф аскерар, чандилайни гьил къачуна, Сталин-

град хуьз мягькемдиз акъвазна. Лейтенант танкист Мирзехаб Мегьтиев (Цмурин хуьр) а женгера Ватандин дяведин I дережадин ордендиз лайихлу хъана. Сталинграддай Берлиндиз къван дяведин рехъ фена. Машгъур 62-армияда Яру Гъетрен ордендиз лайихлу хъайи Ш.Р.Самедова къегьалвилелди женг чӀугуна.

НКВД-дин 10-дивизиядин жергейра аваз цмурви Тагьирбег Алисултановани женг чӀугуна. Ам Сталинграддилай Австриядин меркез Венадив агакъна. И рекъе ам Яру Гъетрен ва Баркалладин III дережадин одрендиз лайихлу хъана. Сталинграддин женгера старший лейтенант Мегьамедэмин Ибрагьимов (Баркалладин 3-дережадин орден, 12 медаль), Таиб Агьмедова Хипитрин хуьрай (Яру Гъетрен, Ватандин дяведин, I дережадин ордендин сагъиб), Батман Салманова ва масабур иштиракна.

1942-йисан дяведин лап четин йикъара гуьгъуьлдуказ фронтдиз феи политрук, бажарагълу шаир СтӀал Мусаиб, офицер Закиев Мирза, Алиев Асанали (Агъа СтӀалар) инсафсуз женгера игитвилелди телеф хъана.

Хайи Кавказ хуьдайла, Уллу-Гъетегъай тир комсомол Гъажикъурбан Душмандин 4 танк тергна. Адаз и игитвилей Яру Гъетрен орден гана, гъа и юкъуз коммунистрин партиядин жергейриз къабулна. КичӀевал тийжир офицерди душмандин инсаф ийизвачир. ИкӀ, адаз къвед лагъай награда - "Дирибашвилей" медал гана. Кубань азаддай женгера ада 219 фашист тергна. Командованиди адаз къвед лагъай Яру Гъетрен орден гана. Мейбула Селимова (Къасумхуьр) Кеферпатан Кавказ азаддай гъужумра иштиракна, ам Карпатив агакъдалди дяведин рехъ фена. Ам Яру Гъетрен, Ватандин дяведин I ва II дережайрин ордендиз, са жерге медалриз лайихлу хъана.

ВекеӀрилай тир Фейзулагъ Атлухановани вичин хайи край хуьнин женгера игитвилелди иштиракна. Ам гъавадин стрелок, радист тир. Кавказ, Крым, Белоруссия азаддай операцияра, Польшада, Германияда душмандихъ галаз хъайи женгера къалурай гъунарар Яру Гъетрен, Ватандин дяведин 1-дережадин орденралди къейдн. Гъабибов Оружа Одессадин, Севастополдин, Керчдин, Новороссийскдин, Ейскдин, Дондал алай Ростовдин, Таганрогдин, Николаев шегьердин патарив хъайи женгера иштиракна ва ам са жерге орденризин медалриз лайихлу хъана. Хайи Кавказ патал женгера къасумхуьруьнни Али Исрафилова, Сиражидин Гъажиева, Ханмегьамед Агъаханова (Зугърабахуьр) ва вишералди масабур чпин чанар къурбандна.

1943-йисан июндин сифте къилера фронтдин "Врага на штык" газетда кадровый офицер, капитан, Яру Армияда 1934-йисалай къуллугъзавай Гъусейн Бугдаеван игитвилерикай макъала чапнай. Газетда хъенвайвал, анжах какахъай са ягъунра ада 30-дав агакъна фашистар тергна. Яргал тир кеферпата, Заполярьеда Печенегский Краснознаменный дивизиядик кваз дирибашвилелди женг чӀугур взводдин командир, старший сержант Играмуддин Ханбалаеван къегьалвилер Яру Гъетрен, Ватандин дяведин 1-дережадин орденралди, медалралди къейднава.

Ватандин Чехи дяведин женгера Къасумхуьруьн райондай 1300-далай виниз аскерар телеф хъана. Абуру чпин ивидалди, миллионралди советрин аскерри хъиз, Ватандин намус ва аслу туширвал хвена. Абуру чпин рикӀера амукъда.

Делири тестикъарзава

Шагъабудин ШАБАТОВ

Ватандин Чехи дяведин йисара фашистрин Германияди чи уьлкведин 1710 шегьер харапайриз элкьуьрна, 70 агъзур хуьруьз цӀай яна. 32 агъзурдав агакъна промышленностдин карханаяр, 98 агъзур колхоз, 1876 совхоз тарашна. 10 агъзур мектеб, больница, культурадин идараяр тергна. Халкъдин майшаддиз 2 триллионни 270 миллиард манатдин зиянар гана.

ИкӀ ятӀани Советрин Союзди Чехи Гъалибвал къазанмишна. Адак чи республикадин агъалирини чпин лайихлу пай кутуна. Дяведин цӀаяра 158000 касди иштиракнай. Абурукай гуьгъуьллувилелди 15000 кас фенай. Дяведа 75000 дагъустанви телеф хъана. Гъукуматдин орденриз, медалриз 12000 кас, 56 кас Советрин Союздин Игит лагъай тӀварцӀиз лайихлу хъана.

Тарихдин делири тестикъарзавайвал, 1942-1943 йисара, Кавказ къаз, уьлкведин къиблепатан сергьатриз гъахъиз алахънавай чӀавуз цӀуд агъзурдалай виниз дагъустанвийри оборонадин сенгерар туькьуьрунин карда зегьмет чӀугуна.

Ватандин Чехи дяведин фронтра чи дишегълийрини къегьалвилер къалуна. Дяведин далу пата чи дишегълийри чӀугур зегьмет иллаки тариф авуниз лайихлу я. Абуру неинки фронтдиз феи чпин гъуьлер, стхаяр, бубаяр эвезна, гъакӀни Яру Армия патал суьрсет ва чими парталар гъазурна. Чи дишегълийри, гъа жергедай яз лезгийрини, хуьтлуьн мекъеризни таб гана, оборонадин сенгерар туькьуьрунин кардани чпин къегьалвилер, рикӀерин къастар къалуна. Абуру яргъивилел 700 километр алай оборонадин еке метлеб авай 8 къанал згъуьнна, 15 аэродром эцигна. И къегьалвилерай чи дишегълийриз - 2000 касдиз - ДАССР-дин Верховный Советдин ва Главногокомандующийдин Гъуьрметдин грамотаяр, иллаки тафаватлу хъайи 100 дишегълидиз гъукуматдин орденар гана. Вириди санал чӀугур зегьметар бада фенач, чи халкъдиз Чехи Гъалибвили сувар къиле тухудай шад югъ арадал гъана. Ахътин къагъриманар чна гъамиша рикӀера хуьда.

Юбилейдиз талукъ

Тахмираз ИМАМОВ

Умуми образованидин идарайрин бажарагълу педагогари школьникар руьгъламышунин, культурадинни къанажагъдин биней хуьнин, Россиядин халкъарин арада авай дуствал мягькемарунин ва акъалтзавай несилар ватанпересвилеин руьгъдаллаз тербияламышунин макъсаддалди "Чи Ватан хвейибурун баркаллувилер рикӀера хуьн" лишандик кваз республикадин конкурс къиле тухуьва. Ам Чехи Гъалибвили 70 йисан юбилейдиз талуькарнавайди я.

И муькьвара Дербентда и конкурсдин райондин пай къиле фена. Жюриди (М.Къагъриманов, Н.Гъажиев, Э.Къурбанова, С.Пирмегьамедов, А.Мегьамедов, Т.Нежефова ва мсб.) конкурсдиз къалурунавай вири материалар веревирд авурдалай къуллукъ жуьреба-жуьре номинацийрай гъалибчийр малум хъана. Ингъе абур: Мамедкъаладин 2-нумрадин мектебда кӀелзавай Сабина Алиева (7-класс), Альбина Ризаева (11-класс), Алина Салигъова (6-класс) ва гъа и мектебдин педагог Шамила Салигъова, Белиж хуьруьн 1-нумрадин мектебдин ученица Сабина Къазиева (11-класс), Великент хуьруьн мектебда кӀелзавай Зейнаб Гереева (4-класс), Геджух хуьруьн мектебдин ученица Нурутдин Аскеров (11-класс).

Гъалибчийри вирида гила алай йисан 26-мартдиз Махачкъалада къиле фидай республикадин конкурсда иштиракда.

Россиядин Федерациядик эхкечІна са йис Къенин йикъал шадвалзава

Нариман ИБРАГЪИМОВ

“Лезги газетдин” алатай 12-нумрадай, гуьрметлу келзавайбур, кез Крымдин полуостровдин тарих гьикъван дегь девирриз фенвайди ятІа, Крымдикай Крым авун патал гьикъван миллетрин векилри зегьметар чІугунатІа ва Чулав гуьлуьн кьерехра авай пара къулай, гуьзел, девлетлу чкаяр патал гьикъван дявээр кьиле фенатІа, гьикъван чапхунчийри зегьметдал рикІ алай инсанри арадал гъайи шегьерар, хуьрер харапайриз элкьуьрнатІа ва чкадин агъалийриз чпин хайи маканар гьикъван кІан ятІа акуна. XX асирдани чапхунчийри са шумуд сеферда Крымдал чпин къацІай гилер вегьена. Алай вахтундани адан девлетра вил авайбур тІимил туш.

Чна Крымдин тарих райж авун давамарзава.

Большевикрин гьиле гъатай гьукум вахчун патал Николай пачагьдин генералри, абуруз муьтуьгъзамай къушунри, белогвардейчийри ва абуруз куьмедиз атай Англиядин, Туркиядин, Франциядин, Германиядин къушунри советрин жегьил Россияда граждан дяведик цІай кутуна. Са рахунни алач, ида гзаф къадарда телефвилерал гъана. Уьлкведин гзаф регионра каш гъатна. Гъа гьисабдай яз Крымдин шегьерра, хуьрерани. Граждан дяведин гьерекатар ва каш сеbeb яз ина 130 агъзурдалай виниз агъалияр телефон хъана. Граждан дяве куьтягъ хъайила, Крымда 720 агъзур агъали амуькна.

СССР-дин регион хъанвай полуостровди вири рекьерай виликди камар къачуна. Ина курортрин индустрия вилик тухуниз кьилин фикир гана. Ватандин Чехи дяве башламиш хъайила, 1944-йисан майдал къван фашистрин пацук акайтила, ина халкьдин майишат миьхиз барбатІ хъана.

Якъин делил я, дяведин сифте варцара Гитлеран къушунрин хура акъваздай бес къадардин къуват ва такъат Яру Армиядихъ авачир. Гъавилияй ада къулуь чІугвазвай. 1941-йисан ноябрдиз Яру Армия Крымни фашистрин гьиле вугуниз мажбур хъана. Чи

Са акъван вахт алатнач, анаини фрицар картарна. Инсафсуз душмандин гьилик саки пуд йисуз хъайи халкьди пара шадвалнай, амма оккупациядин вахтунда немсерихъ галаз санал кваллахна, абуруз хушуналди къуллугъна лугъуз, Крымдай 183 агъзур кас татарар ва хейлин эрменияр, грекар, болгарар суьргуьндиз акъудна. Идал къведалди, дяве башламиш хъайи сифте варцара, полуостровдай 60 агъзурдалай виниз Крымдин немсерни масанриз куьчарнай. Анжах 1967-йисан 5-сентябрдиз СССР-дин Верховный Советдин Президиумди “Крымда яшамиш жезвай татар миллетдин агъалийрин гъакъиндай” Указ акъуднай ва 1941-1944-йисара фашистриз хушуналди къуллугъ авур са къадар татаррин тахсир вири халкьдал илитІун ягъалмишвал тирди хиве къунай ва патарал акъуднавай татарриз Крымдиз хкведай ихтияр ганай.

1954-йисан 19-февралдиз СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди Крымдин область, РСФСР-дикай хкудна, Украинадин ССР-дик кутуна. Къарарда къейдгнавай: “Крымдин областдин ва УССР-дин арада авай майишатдин, культураддин сих алакьаяр, экономикадин рекьай умумивал, мулкар сад-садаз муькьва тирвилей ва дяведилай гуьгуьниз арадал атай четинвилер, агъзурралди татарар ва маса миллетар масанриз суьргуьн авуна, кваллахдай инсанар тІимил амуькун фикирда къуналди, Крымдин область Украинадин ССР-див вахкузва...”

Советрин Союздин девирда Крымдини вири республикайрихъ, областрихъ, крайрихъ галаз санал виликди, абадвилехъ, асайишвилехъ, муьблагъвилехъ камар къачуна. Амма Со-

ветрин Союз чуьлурунихъ галаз алакьалу яз Крымдин халкьарин яшайиш, областдин экономика усалвилехъ элкьвена. 1945-йисуз Крымдин АССР областдиз элкьуьрайди тир. 1991-йисан 20-январдиз Крымдин областдин вири халкьдин референдум кьиле тухвана. Адал гъанвай суал сад тир: “Куьн СССР-дин субъект ва Союзный договордин иштиракчи яз Крымдин Автономный Советрин Социалистический Республика тешкилунал рази яни?” Референдумда 1 миллионни 441 агъзурни 19 касди (полуостровдин вири агъалийрин 81,37 процент) иштиракнай. Крымдин АССР тешкилуни тереф сес гайи 93,26 процент агъалийри хвенай. 1991-йисан 12-февралдиз Украинадин Верховный Радади Крымдин АССР чкадал хкунин гъакъиндай закон къабулна ва 4 вацралай УССР-дин конституциядикни и месэладиз талукъ дегишвилер кухтунай.

1991-йисан 24-августдиз УССР-дин Верховный Советди Украинадин аслу туширвилдин гъакъиндай Акт къабулна ва 1991-йисан 1-декабрдиз кьиле фейи референдумдини тештикьар хъувуна.

1992-йисан 5-майдиз Крымдин Автономный Республикадин (КАР) Верховный Советди “Крым Республикадин государствудин кьилдинвал малумарунин гъакъиндай Акт”

декларация къабулна. Гьелбетда, и кар Украинадин гьукуматдиз хуш хъанач. А вахтунда Украинадин президент яз хъайи Кравчука гуьгуьнлай хиве къурвал, эгер Крымди вицин Акт къуватдай вегьеначиртІа, Киевди адаз дяве малумарзавай. Гъа и вахтунда РФ-дин Госдумадина Крым УССР-див вахкуниз талукъ 1954-йисан къарар гич авун патал сесер гана.

Киевдай гьикъван гуж къалурзавайтІани, 1992-йисан 6-майдиз КАР-дин Верховный Советдин ирид лагъай сессиядал Крымдин Конституция къабулзава ва КАР-дин Президентдин къуллугъ арадал гизва. Президентвиле Юрий Мешков хкязава. Гъайиф хъи, и къарарар Украинадин Верховный Радади гич авуна. Амма полуостровдин халкьди гьиссзавай, Украинадик кумай къван вичин са кваллахни вилик фидач. Гъавилияй 1994-йисан майдиз Крымдин парламентди 1992-йисан Крымдин Конституция чкадал хкунин гъакъиндай къарар акъудна ва гъа идалди полуостров Украинадиле аслу туширди тештикьарна. Лап къызгъин гьалар арадал атана. И арада Украинадин кьилиз Леонид Кучма атана ва аданни Россиядин регьбердин алахъунар сеbeb яз дяведин гьалар ва Крым кьилди хкунин месэлали вахтуналди акъвазариз хъана.

Севастополь

Украинада арадал атанвай татугай гьларин шагьидар тир крымвийри 1998-йисан 21-октябрдиз цІийи конституция къабулзава. Гъа и йисан 23-декабрдиз Украинадин Президент Л. Кучмади закондал къул чІугвазва, адан 1-пунктуна хъенвай: “Крымдин Автономный Республикадин Конституция тештикьарин”. Ида Россиядик эхкечІдай фикир авай агъзурралди крымвийрин иштягьар мадни ачухарна. Анжах 2014-йисуз абурун мурадар кьилиз акъатна. Февралдин вацра вирида фадлай гуьзлемишзавай ва къаьийрик гьерекат акатна. 60 процентдиле виниз урус агъалияр яшамиш жезвай Керчь, Симферополь, Севастополь, Феодосия, Евпатория ва маса шегьерани государствудин дараматрин къаварилай Украинадин пайдахар алудна, Россиядин пайдахар хкяжна. 2014-йисан 6-мартдиз Крымдин Верховный Советди республика Россиядин Федерациядик адан субъект хъиз эхкечІавайдан гъакъиндай къарар акъудна. 11-мартдиз КАР-дин Верховный Советди ва Севастополь шегьердин Советди КАР-дин ва Севастополь шегьердин аслу туширвилдин гъакъиндай къарар къабулна. Ина кьиле фейи референдумда полуостровдин 82 процент агъалийри иштиракна ва сес гайи 96 процент агъалийри Россиядин Федерациядик эхкечІунин тереф хвена. 2014-йисан 18-мартдиз Крымдин Республика Россиядин Федерациядин составдиз къабулуни гъакъиндай Россиядин Федерациядинни Крымдин Республикадин арада икьрардал РФ-дин Президент В.Путина къул чІугвазва. Анлай инихъ са йис алатнава ва крымвийри чпин къенин йикъал рикІивай шадвалзава ва гъа са вахтунда Донбассда арадал атанвай къызгъин гьаларин гъакъиндай гъайиф чІугвазва.

Крымдин курортар

Гзафбур тештикьарзавайвал, Крым Чулав гуьлуьн кьерехрив гвай ва дуьньядин гуьзел, хъсандиз ял ядай мумкинвилер, шартІар авай чкайрикай сад я. Виш йисар я иниз алемдин къуд патахъай ял ягъиз, сагъламвал мягкемариз, гуьлуьн миьхъи гъавадикай лезет хкудиз, ракъинин нурарин къужада авай дагъларал гьейранвал ийиз инсанар къез. Вучиз лагъайтІа ина лап вини дережадин къулайвилер, вижевай шартІар тешкилнавай вишералди мугьманханаар, гзаф къадар пансионатар, санаторияр, туриствилин базаяр ава.

Садра иниз атай касдин рикле ам гъамшалугъ гъатзава. Гъам чІехибурун ва гъам аялрин. Чкадин агъалиярни чпин гуьрчег чкайрал ашукъ хъана къезвай инсанар къабулиз гъамиша шад я.

Крымдин курортар, санаторияр 5 чкадал пай жезва. ЧІехи Алуштадик Алуштадин ва Партенитдин - 14, ЧІехи Ялтадик Кореиздин, Ай-данилдин, Ливадиядин - 27, РагъэкъечІдай патан Крымдик Коктебелдин, Судақдин, Керчьдин, Береговойдин - 9, РагъакІидай патан Крымдик Евпаториядин, Сакидин, Заозернаядин, Песчаннаядин - 21 ва Николаевкадик Гурзуфдин, Гаспрадин, Ялтадин, Курпатандин, Ореандадин, Форосдин 17 санаторий, пансионат, сагъламвилин центраяр, туриствилин базаяр акатзава.

Виридалайни машгур чка Ялта я. Ина къван туриствилин аттракционар, мугьманханаар, ял ядай маса гуьзел чкаяр санани авач. Архитекурадин гуьрчег имаратар тир Воронцован дворецдал, Чубарукрин мукал, Симеизан рагарал, Массандрадин чехиррин подвалрал вирида гьейранвалзавайди я.

Керчдихъ къве агъзур йисан тарих ава. ЯтІани ам алай аямдин курорт я. Ина инсанрихъ Чулав ва Азов гуьлерин ятара чуьхуьнардай мумкинвал ава. Мугьманри Аджимушкайдин къванерин мядендиз, Чокрак вириз, Ени-къеледиз итиж ийизва.

Феодосия аялар галаз ял ядай лап хъсан макан яз гьисабзава. Сагъламвал мягкемарун патал кутугай, хъуьтуьл гъава, гуьлуьн къумдин кьерехар ва узуж къиметрай ийизвай къуллугъар, Генеуззрин къеле, Айвазовскийдин шикилрин галерея... Ибуру инсанар чпел желбзава.

Алушта машгур курортрикай сад я. Ам элкьвена дагъларин юкьва ава. Ина садрани аязар жезвач.

Вучиз ятІани Судақда гуьлуьн яд Крымдин вири курортрикай виридалайни чимиди ялда. Ина июндин сифте кьилелай октябрдин эхирралди гуьле чуьхуьнарзава. И шегьерни аваз 2000 йис я.

Гурзуфдин, Севастополдин, Евпаториядин курортрихъни чпин хас къетІенвилер, гуьзелвилер, гьейранвалдай ерияр ава.

Гила Россиядин, гъа гьисабдай яз Дагъустандин агъалийризни абурукай менфят къачудай мумкинвилер хъанва.

Алушта

къушунри Таманский полуостровдал сенгерар къуна. Инай кьил кутур гьужумдихъни разивалдай нетижа хъанач. Чи къушунри Керченский проливалда къван къулуьхди чІугуна. Немсери чпин гьиле гъатай чилел Украинадин рейхскомиссариятдик кваз Крымдин генеральный округ тешкилна. Администрациядин кьилени А. Фрауэнфельд акъвазна. Нацистрин сиясатдал амалзавай фашистри сифте нубатда коммунистар къирмишзавай. Абурулай алайтила чувудриз, къарачийриз, крымчакриз, караимриз инсафзавачир. Абуруни агъзурралди тергна.

1944-йисан 11-апрелдиз Яру Армия Крым азад авунин гьужумдиз фена. Немсеривай Жанкой ва Керчь вахчуна. 13-апрелдиз Симферополь ва Феодосия азадна. 9-майдиз Севастополдин агъалийрини Яру Армиядин къушунар шадвилелди къаршиламишна. Фашистар лап геждадди Херсонесда амуькна.

“Марвар” - Дагъустанда

РЕПОРТАЖ

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

24-мартди Махачкъалада республикадин Р.Гъамзатован тварунихъ галай милли библиотекада лишанлу вакъиа къиле фена: Литературадин йисан сергъятра аваз Бакуда чапзавай культурадин “Алам” журналдин къаюмвилек квай “Марвар” къваталди члехи мярекат - литературадинни музыкадин межлис тешкилнавай. Лугъун лазим я, зал сиве-сивди тамашачий-рив ацанвай. Мярекатда иштиракзавай-бурун жергейра Сулейман-Стальский райондай, Дербент шегъердай атанвай делегацияр, шаирарни писателар, мандарарни художникар, алимарни общественный деятелар, артистарни журналистар, студентарни школьникар авай.

Межлис “Дагъустан-Азербайжан” дуствилин тешкилатдин къил Абдулкъафар АГЪМЕДОВА ачухна:

- Гъурметлу иштиракчияр! Къе Дагъларин улькведиз Азербайжандай багъа мугъманар - чи стхаярни вахар атанва. Абурун арада “Алам” журналдин редактор Кемран КЪУРБАНАЛИЕВ, художник ва этнограф Абир ТАГЪИРОВ, “Араз” гостелерадиокомпаниядин лезги радиодин редактор Руслан ШАЙДАЕВ, шаирар тир Вакиф МУШКУЪРВИ, Эйваз ГУЪЛАЛИЕВ, Римма ГЪАЖИМУРАДОВА, мандар Магъира ШИРИНОВА ава. Лез-

Алай йисан гатуз журнал акъатиз пуд йис тамам жезва. Амма и гъвечли девирда чна гзаф четинвилериз дурум ганва. И карда чаз датлана куьмекар гузвай гъар са лезгидиз сагърай лугъузва. Къе чахъ галаз и мярекатда маса югдашрини иштиракун лазим тир, амма бязи себебралди абур сергъятдилай Дагъустандиз ачухнач. “Алам” журнал, гъкуматдин патай са куьмекни авачиз, хсуси харжийрихъ акъудзавайди я. Адан къилин максад Азербайжанда лезги члал, культура хуьн ва вилик тухуникай ибарат я. Журналдик рехнеярни ква-чиз туш. Кылди къачуртла, члалан жигъетдай гзаф гъалатлар амукъзава. Идан себебни журналда къвалахзавайбурун арада члалан пешекарар тахъун я. Чун жезмай къван “Алам” вири патарихъай хъсанариз алахънава. Журналдин къаюмвилек кваз литературадин “Марвар” твар алай

къуллугъчи Секинат МУСАЕВАДИН гафаралди, библиотекада фадлай икъван гзаф иштиракчияр аваз лезги мярекатар хъханвачир. - “Алам” журнал Дагъустанда акъатзавай журналрилай клусни усал туш. Акси яз, бязи месэлайрай ам чешне къачунизни лайихлу я. Къе республикадин Милли библиотекада икъван гурлу межлис тешкилунай аз Бакудай атанвай мугъманриз сагърай лугъуз кланзава, - алава хъувуна С.Мусаевади.

- Чан жуванбур, чун атай рехъ четинди хъана: цацар алайди, къацар алайди, симер алайди. Амма чи рикле квехъ галаз аквадай, рахадай, квез чи шиирар клелдай къаст авай. А къастуни чаз вири четинвилериз таб гудай мумкинвал гана, - къейдна “Марвар” къваталдин регъбер Эйваз Гуьлалиева. - Азербайжанда кардик квай лезги литературадин къваталди Самур вацун къве патани авай яратмишзавай векилар садзава. Шад жедай кар ам я хъи, абурун арада хейлин жегъиларни ава. Кылди къачуртла Дагъустандай жегъил шаирар тир Владик БАТМАНОВ, Гуьлфия ПИРУГЪЛАНОВА, Мадина РАМАЗАНОВА, Зарина МУСТАФАЕВА, Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ, Марсель РИЗАЕВ “Марвардин” членар я. Зи мурад квехъ виридахъ яратмишунрин рехъе мадни еке агалкъунар хъун я, - алава хъувуна ада.

Гуьгъуьнлай межлисал Вакиф Муьшкъурвиди, Римма Гъажимурадовади, Эйваз Гуьлалиева, Руслан Шайдаева фасагъатдиз шиирар клелна.

Художник ва этнограф Абир Тагъирова лезги халкъдин тарихдин гуьмбетрикай итижлу суьгъбет авуна. Махачкъала шегъердин 38-нумрадин гимназияда лезги члалан ва литературадин муаллим Гъалимат БАЛАМИРЗОЕВАДИН гъилк чирвилер къачузвай яяри Алирза САИДОВАН, Фейзудин НАГЪИЕВАН, Мердали ЖАЛИЛОВАН ва маса шаиррин шиирар хуралай клелна.

Мярекатдал алай йисуз “Лири” премиядиз лайихлу хъанвай мандар, артист Руслан ПЕРИВЕРДИЕВАННИ Дагъустандин халкъдин артистка Фаризат ЗЕЙНЛОВАДИВ машгъур публицист, писатель Фейруз БЕДЕЛАХТУЛАНИ Эйваз ГУЪЛАЛИЕВА дипломар вахкана.

Литературадинни музыкадин межлис Магъира Шириновади, Фаризат Зейналовади, Пакизат Рагъимханова къиле авай лезги халкъдин манияр тамамарзавай хордин ансамблди тамамарай манийри генани гурлу авуна.

Мярекатдин эхирдай Бакудай атанвай мугъманрин тварцихъ журналист Гуьлера КАМИЛОВАДИ ва мандар Ризабала АГЪАБАЛАЕВА хуш келимаяр лагъана.

Кемран Къурбаналиев

Римма Гъажимурадова

Магъира Ширинова

Эйваз Гуьлалиев

Абир Тагъиров

Руслан Шайдаев

Вакиф Муьшкъурви

гъирин литература дегъ бинеяр авайбурукай сад я. Гъикъван четинвилер, татугъивилер гъалтнатлани, чи миллетдилай хайи члални литература хуьз ва несилрал агакъариз алакъна. Лезги литературадин алай аямдин векилрини и жигъетдай акъалтлай къайгъударвал малумарзава. Кылди къачуртла, къенин мярекатди и кардин жигъетдай ачухдиз шагъидвалзава. Дагъустанда хъиз, Самур вацун а патани лезги члалал газетарни журналар акъатзава, литературадин межлисар, конкурсар тешкилзава. И карда чна къуватар сад авунилай хейлин месэлаяр аслу я. Заз риклин сидкъидай къе чаз мугъман хъанвай ватангълияр тебрикиз кланзава, - къейдна А.Агъмедова.

Межлис Кемран Къурбаналиеван рахунри давамарна:

- И члаван хийирар, чан ватангълияр, ярар-дустар! Сифтени-сифте заз “Алам” журналдиз экъу дуйньа акун патал куьмекар гайи, къе чи арада амачир Байрам САЛИМОВАЗНИ Келентар КЕЛЕНТАРОВАЗ Аллагъди рагъметар гурай лугъуз кланзава.

къватал арадал гъанва. Адан куьмекдалди чна яратмишдай пай ганвай жегъил къуватриз куьмекзава, абуруз эсерар чапдай мумкинвилер гузва.

Журналдихъ агалкъунарни авачиз туш. “Марвар” къватал арадал гъунилай гъейри, шаирарни писателар патал Лезги НЯМЕТАН тварунихъ галай ва лезги мандарар патал “Лири” твар алаз премияр тешкилнава. Алавай йисуз “Алам” журналдихъ мад са агалкъун хъана: коллективдиз Шарвилидин тварунихъ галай премия вахкана. И карди чак руьгъ кутуна. Къуй хайи члалал рикл алай, адан къайгъуда авай халис ватанпересар чахъ мадни артух хъурай, - лагъана К.Къурбаналиева.

Гуьгъуьнлай межлисал публицист, тарихдин илимрин кандидат Ризван РИЗВАНОВА “Алам” журналди ва “Марвар” къваталди лезги литература вилик тухунин карда къугъвазвай ролдикай, лезги литературадин умумивиликай гегъенш доклад авуна.

Республикадин Милли библиотекадин

Р.Первердиевни Ф.Зейналова - “Лири” премиядин лауреатар

“Аламдин” майдандал

“РусГидро” ОАО-дин Дагъустандин филиалда Цин югъ къейдна

Жасмина САИДОВА

И йикъара “РусГидро” ОАО-дин Дагъустандин филиалди Виридуьньядин цин йикъаз талуькьарнавай са жерге серенжемар кыле тухвана.

Цин ресурсрин международный югъ гъар йисан 22-мартдиз къейдзава. И къарар 1993-йисуз ООН-дин Генеральный Ассамблеяди къабулна. Вичин резолюцияда ООН-ди улквейриз и юкъуз цин ресурсар хуьнихъ ва гъялунихъ элкъурнавай махсус серенжемар тухун теклифнай. Гъа са вахтунда гъар йисуз и серенжемар кылди къачур са темадиз бахш авун меслят хъанай. 2005-2015-йисарин девир “Уьмуьр патал яд” твар ганвай гъерекатрин международный 10 йис яз малумарнай.

И суварин асул месэла, ам тешилайбуру гъисабзавайвал, Чилин вири агъалирин рикел ч планетадал уьмуьр хуьн патал цин важибувал зурбади тирди хуьникай ибарат я. Малум тирвал, яд галачиз я инсанривай, я гъайванривай яшамиш жедач.

Чи улкведа “Виридуьньядин цин югъ” сувар 1995-йисалай къейдзава. “Яд уьмуьр я” звер гуник кваз кыле физвай и сувари чи уьмуьрда ци кунвай чка нубатдин сеферда къейдзава. Яд тлебиатдин виридалайни къиметлу ресурсрикай сад яз гъисабзава. Агъалирин къадар къвердавай артух хуьни ва промышленностдин производство виликди фини цин важибувал мадни артухарзава ва ам экологиядин жигетдай хуьнин чарасуз-вилини месэла мадни хци ийизва.

Виридуьньядин цин ресурсар хуьнин югъ РусГидродин Дагъустандин филиалди 17-мартдиз Казбек райондин Дубки хуьруьз, 18-мартдиз Бавутгай поселокдин школа-интернатдиз ва 19-мартдиз Каспийскдин аялрин махсус коррекционный квалит Каспийскдин аялрин художественный школадин муаллимар галаз филиалдин къуллугъчиар мугъман хуьналди къейдна.

Аялриз гидростанцийрин квалитда электроэнергиядин экологиядин рекъий миъи ва цийиз арадал кхведай чешмеяр ишлемишуникай ва и карда кетлен чка ци кунвайдакай суьгъбетна. Ахпа Каспийскдин художественный школадин муаллимри “Монотипия”, “Эбру”, “Ламу чкадал акварель” ва “Ала-прима” техникаяр (къайдаяр) ишлемишна шиклар ягъиз чирна.

Аялриз шуьшедин, басмадин, рангарин, цин ва чарчин кумекдалди художественный къамат тукъуьриз чир хъана. Аялриз пишкеш яз Дагъустандин филиалдин къуллугъчири гъанвай алатри - карандашри, рангарин мелери, ширери, чарари жегиьл художникриз чпин шиклрикай халисан искусстводин эсерар ийиз кумек гана.

Кетлен гъиссер махсус коррекционный квалит тир аялри арадал гъана: абуру шиклар ядай и алатар сифте сеферда гъиле кунвай. “РусГидро” компаниядиз и сувар багъишунай чухсагъул. Аялрин рикел ам яргъалди аламукъда, - къейдна СКД-дин директор Мисиду МEGЪАМЕДОВАДИ.

Мярекатда иштиракъибуруз вирибуруз рикел аламукъдай пишкешар, тафаватлу хъайибуруз гуьрчег шикларди безетмишнавай аялар патал ктабар гана.

Дагъустан патал Цин югъ - им хъвадай яд лизим къайдада ишлемишуникай дериндай фагъумдай себеб я лагъайтла жеда. Республикада гъасилзавай электроэнергиядин 99 % цин ресурсрин бинедаллаз арадал къевезва. Сулак вацун дерада гидроэлектростанцийрин 6 гъамбархана ава: Чиркейдин, Чирюртдин, Миятлидин, Гунибдин, Гергебилдин ва Ирганайдин. Энергетикадин хилелай гъейри, гъамбарханайра кватнавай яд хуьруьн, балугъчивилин, коммунальный ва промышленностдин майишатри ишлемишзава. Мисал яз, республикадин газф шегъерин ва районрин агъалияр патал хъвадай яд Чиркейдин, Миятлидин ва Чирюртдин цин гъамбарханайрай агакъарзава.

“Дубки ва Бавутгай” - ибур энергетикрин ва гидростроителрин поселокар я ва абурун яни и поселокрин, аялриз кумек гун РусГидродин социальный месэлайрин арада важибул чкадал ала. Чаз чи аялрин рикл Ватаңдал, элкъвена кунвай тлебиатдал хуьн, абуру гъевчи чвалалай гуьзел гъиссерин таъсирдик кваз хъана кванзава”, - къейдна РусГидродин Дагъустандин филиалдин директор Тимур ГЪАМЗАТОВА. Цин сувар мубаракзавай вахтунда.

Къаналри ремонтар истемишзава

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Чи дагълух района гатфар, адет яз, дигидай цин къаналар миъунин ва ремонтунин квалитрилай башламиш жезва. Цин къаналриз ина ата-бубайрин девирдилай кетлен фикир гузва.

“Минмелиоводхоз РД” ФГБУ-дин Ахцегъ филиалдик алай вахтунда Ахцегъ, Докъузпара ва Рутул районрин сергъятра авай члехи къаналар ква. “Ахцегъ-Къаклар” (яргъивал - 27 км), “Ахцегъ-Мискинжа” (яргъивал - 17 км) ва Гуьне патан (яргъивал - 6 км) къаналри 2400 гектар чилер целди таъминарзава. Докъузпара райондин “Миграгъ-Къаракуьре” (яргъивал - 16 км), “Цийи Къаракуьре” (яргъивал - 6 км), “Демиркент-Усуччай” (яргъивал - 6 км) ва “Къуруш-Мискинжа” (яргъивал - 16 км) къаналриз гатта 10 агъуз гектардилай виниз чилер дигидай мумкинвал ава. Кардик квай и къаналрилай тафаватлу яз, Рутул райондин “Къалачай”, “Гъалы” къаналар са шумуд йис я къайдадай акъатна, абура яд авач. Яргъивилел 6 километр алай абуру са вахтунда 1080 гектардин чилер дигизвай.

Пуд райондин майишатрик акатзавай 9 къаналдин умуми яргъивили 106 километр тешиклизва ва, къайдадиз хкайтла, абуруз санлай 13531 гектардин майданар цик кутадай къуват ава. Къаналри яд къачузвай чешмеяр, гелбетда, чи Самур, Ахцегъ ва Усуччай вацлар я. Базардин экономикадин гъакъикъат я, 2015-йисуз 2255 гектар никлер гъакъидихъ целди таъминарун патал ФГБУ-дин Ахцегъ филиал майишатрин иесийрихъ

М.А.ЮСУФОВ 1957-йисуз Ахцегъ райондин Луткунрин хуьре муаллим Алимегъамедан зегъметкеш члехи хизанда диодедиз хъана. 1985-йисуз Калинин шегъердин сельхозинститут къуьтягъна, “Луткунский” совхозда квалитрилай майишатдин председателвиллин къуллугъдал къван хкаж хъана. 1989-1990-йисара ада КПСС-дин Ахцегъ райкомдин инструкторвиллин, гуьгуьнлай райондин УСХ-дин начальниквиллин жавабдар къуллугъар тамамарна. 2012-йисалай республикадин ФГБУ-дин Ахцегъ филиалдин директор я.

галаз махсус икьрар клътунуниз мажбур хъанва.

- Социализмдин къурулуш ва адахъ галаз чкайрал алаз хъайи гужлу общественный майишатарни чклана, гъукматди районрин майишатрин цин къаналриз ерли фикир хганач, - лугъуз ва “РД-дин Минмелиоводхоз” ФГБУ-дин Ахцегъ филиалдин директор Мирзагъамед Юсуфова. - Икьван гагъда гъеле 1980-йисарилла амай куьгъне техникадин, районринни хуьрерин администрацийрин кумекдалди ва жемятдин мелералди къаналар са жуьре хуьз, жемят целди таъминарзавайтла, гила и кар ахлакзамач. Цийи законрал асаслу яз, целди таъминарунин къуллугъ гъакъидихъ авуниз мажбур я.

■ Дигидай цин къуллугъдай куьне жемятдивай гъихътин шартларалди ва гъикъван пул къачузва? - хабар къуна чна адавай.

- Бязибуру фикирзавайвал, чна вацла авай яд маса гузвач. Къаналар ремонтна, а яд жемятдив агакъарун патал къачузвай кве кепек гъакъи я. Тайиндиз лагъайтла, гъар 10 сотых чилей (1000 квадратдин метр) квантанцидай - йиса 150 манат. Исятда базарда

вай ксариз, инжиклу тахъана, тайинарнавай къадар пул це!

■ Куь гуьзчивилик квай къаналрин гъалдиквай, абуру къайдада хуьн патал гъилевай техникадиквай вуч лугъуз жеда?

- Бубайри мелерин къайдада тукъуьрай ва 1950-йисарилла къуллугъ бинедилай ремонтар тавунвай Ахцегъ ва Рутул районрин сергъятра авай къаналрин гъалар гъукматди далу элкъуьруникди (РД-дин Минмелиоводхоздин патай я пулдин, я техникадин такъатар амач) гъич хъсан туш. Чкадин администрацийринни жемятрин кумекдалди Ахцегъ райондин къаналар са бубат хуьзватлани, Рутулринбуру кардик кумач лагъайтла жеда. Абурув гъекъигайла, Докъузпара райондин къаналар, гъевчи ремонтар лизим ятлани, хъсан я: цийибур я эхир. Гъана лизим тир техникани ава. Рутула къаналрин техника ерли амач ва Ахцегъ райондин 5-6 трактормашинни 1980-йисарилла инихъ ремонтиз ишлемишзавай лап куьгънебуру я. Махсус машин-трал авачиз залан техника санай масаниз я тухузни жедач. Дугъри я, ци зулухъ “Ахцегъ-Къаклар” къанал цийиикла тукъуьр хуьвун патал гъукматди 100 миллион манат фикирда кунва лугъузва. Гуя проектринни сметдин чарар-цларарни гъазур я, килигин.

■ Куь идара Ахцегъ авайди тир. Мус ва гъик хъана аэродромдин патав, виликан “Агроснаб” идарадин дараматдиз хтана?

- Виликрай чун авай дарамат къадарсуз дар, къулайсузди тир ва техпаркни адакай са кве километрдин хкатнавай. Гъа са вахтунда инал - вижевай чкадал, иесисуз хъана, виликан “Агроснабдин” дарамат алай. Райондин руководстводивай чна чун иниз ахкъудун тлалабна. Сагърай, гена ваъ лагъанач. Жува квалитрилай чка хъсанарна кванда. Гъукматдивай кумек тежез акурла, чи коллективди, хуьнулди са вац-

са тукъ вежер 250 манатдай тирди анмишайтла, им пара пул туш. Активдаказ мелера иштиракзавайбурувай гъа пулни къачузвач. Эхъ, бубайрилай атанвай лап хъсан адетрикай сад тир мелер садани инкарнавач. “Лезги газетдин” мумкинвилликай менфят къачуналди жемятдихъ элкъвена лугъун: гуьрметлугъуру, девир дегиш хъанва. Къаналра датлана яд хъана квандатла, куь квалитрихъ кведай чи хвалар миъиза-

ран мажибни серфна (адахъ эцигунрин материалар къачуна), мелералди бинедилай ремонтна. Исятда ина чаз бегъерлукаказ квалитрилай вири шартлар-экуь, гегъенш ва тадаракламишнавай 6 кабинет, гъамбархана, техпарк - ава. Хиве къазва хъи, жемят целди таъминарун патал чун алакъдайвал зегъмет члугъаз алахъда. Алай вахтунда, гъилевай техника ремонтна, къаналар миъиз эгечинава.

Махачкьала

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

20-мартдиз Махачкьалада, Аваррин театрдин вилик квай майдандал, республикада 15-сеферда кьейдзавай Яран суварин чехи мярекат киле фена. Ам РД-дин культурадин министрстводи Республикадин халкьдин яратмишунрин квалихъ, Махач-

кьаладин администрациядихъ ва культурадин Управленидихъ, гьакни РФ-дин ЮНЕСКО-дин крарин рекьей Комиссиядин Дагъустандин отделенидин патав гвай культурадин материалыйди тушир ирсинин Комитетдихъ, Вироссиядин "Сад тир Россия" политический партиядин Дагъустандин региональный отделенидихъ галаз санал тешкилнавай. Сувар "Инсанвили капитал" проект кьилиз акъудунин мураддалди ва Дербент шегьердин 2000 йисан юбилейдиз бахшнавай адетдин культурадин "Гьамишалугъ сес" фестивалдин сергьятра аваз киле тухвана.

Суварик республикадин са жерге районрайни шегьеррай атанвай яратмишунрин коллективри ва кьилдин манидарри иштиракна. Къве сятинилай виниз вахтунда фольклордин ва пешекар коллективри, милли кьетлен пек-партал алай халкьдин манидарри чпин алакьунар кьалурна. Мярекатдин мугьманриз гзаф кьадарра милли хуьрекар теклифна. Гьар са коллектив тамашачийрин вилик жуьреба-жуьре няметар алай ацлай синияр гваз экъечзавай. Чимел гьавадизни килиг тавуна, суварик неинки махачкьалавияр, гьакл мугьманарни атанвай.

"Къе и чехи, зкуь, дуствилин ва ислягьвилин суварик иштиракунал зун гзаф шад я. Ихътин важиблу вакаяйрин нетижада чун гележегда ислягьвилелди, меслятдалди яшамиз жеда ва халкьарин арада дуствал, стхавал ва культурадин адетар, милли пек-партал хуьз алахъда", - лагьана вичин аял-дихъ галаз суварик атанвай махачкьалави Вера Ивановнади. Кьетлен лишан яз, яран ялавар куькьурна.

Дербент

Кьагьриман ИБРАГЬИМОВ

20-мартдиз Дербент шегьерда Лезгийрин Стлал Сулейманан тварунихъ галай госмуз-драмтеатрдин дараматдин вилик квай майдандал шегьердин администрациядини ФЛНКА-ди гьазурнавай Яран суварин мярекат гегьеншдиз киле фена.

Къвазвай марфадизни килиг тавуна, мярекатда Кьиблепатан Дагъустандин шегьеринни районрин килери, жегьилрин общественный тешкилатри, яратмишдай коллективри, манидарри ва, гьелбетда, шегьерэгьлийрини районрай атанвай мугьманри иштиракна.

Театрдин вилик квай майдан суварин кьайдада безетмишнавай. Сегьнедин майдандал шегьердин халкьдин музыкадин алатрин "Дербент" ансамблди шад авазар тамамарзавай. Милли парталар алай театрдин артистар гатфарин лишан тир кьуьл экъечнавай тарелкаяр гьилера аваз сегьнедиз мани лугьуз-лугьуз экъечна...

Ина Кьиблепатан Дагъустандин районри гьарда вичин майданар тешкилнавай. Майданрал адетрин сеняткарвилин шейэр, гьар садавай дадмишиз жедай тьунар алай. Жегьилри спортдин гьар жуьре акъажунра иштиракна. Гьелбетда, пагьливанри чпин бажарагьдалди шегьерэгьлияр гьейранарна.

Кьасумхуьр

21-мартдиз Стлал Сулейманан райондин агьалийри Яран сувар хъсан тешкиллувал аваз киле тухвана.

Яран сувар тебрик авунин сифте гаф муниципальный райондин Кьил Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВ рахана.

- Гьуьрметлу районэгьлияр, атанвай мугьманар! - лагьана Н. Ш. Абдулмуталибова. - Яран сувар кьейд ийиз агъзур йисар я, ам къени несилрилай-несилрал къевезвайвал кьейд ийизва. Яран сувар - им чи халкьдин кьадимлувал, чи милливал, чи агалкьунар кьалурзавай сувар я. Са бязи тафаватлувилер аватлани, лезги члалан дестедик акатзавай вири халкьари гатфар алуькун сувар хьиз кьейдзава. Лугьуз жеда хьи, чи халкьдин культура накьни кье яратмиш хьанвайди туш, агъзур йисар идалай вилик бине кьуна, ахпа хилер гьанвай культура я. И культурада Яран суварини мягькем чка къазва. За кьез райондин депутатрин Собранидин, администрациядин ва кьилди жуван

21-мартдиз гзаф миллетрин ва культурайрин шегьер тир Дербентда Яран сувар, адет хьанвайвал, шегьердин кьилин майдандал шадлудаказ ва гурлудаказ кьейдна.

Шегьердин культурадин, милли политикадин ва диндин краай отделди гьазурнавай суварик Дербент шегьердин кьил Имам ЯРАЛИЕВА, администрациядин вири кьурулушрин работникри, шегьерэгьлийри ва кьунши хуьрерай атанвай агьалийри иштиракна.

Гзафбур чпин аяларни галаз атанвай. И карди ата-бубайрин адетриз кьадим Дербентдин агьалийрин вафалувал, гележегда абур хуьн ва амукьун патал гьевечи чвалалай чпин аялризни чирзавайди, кьанарзавайди субутарзава.

Суварин чехи концертда шегьердин машгьур коллективри, Дагъустандин тварван авай манидарри иштиракна (куьлдердай "Импульс" ансамбль, "Дербент" ансамбль, государственнй "Дагъустан" ансамбль, Эждар Мамедов, Бесханум Гуьлмегьамедова, Инна Жандарова, Эмраг, Жамиля, Мая Алимутаева, Мегьамед Алекперов, Аслан Идрисов, Ульвия Жафарова, Мурад Велиев, Гуьльназ Гьажикьурбанова ва масабур).

Суварин шадвилер шемер гваз кьекьуьналди, фейерверкралди, гатфар атунин ва цийи уьмуьрдин эвелдин лишан тир чехи цай куькьуьруналди давам хьана.

патай Яран сувар мубаракзава. Кьуй куькъени ниятар Аллагьди кьабулрай ва абур кьилиз акъудрай! Квехъ шадвилер, хъсан крар-квалахар хуьрай!

Художественный пай Ярагьмед ЯРАГЬМЕДОВА тухвана.

Майдандиз райондин "Кюре" твар алай дишегьлийрин фольклордин коллектив экъечна. Гьилерал къацу хьана 10-15 сантиметрди хаж хьанвай къаз, няметар ва ширинлухар аваз кьунвай кьалар гваз авур куьл тамашачийри гурлу капар ягуналди кьаршиламишна.

Кьуьлуьнилай гуьгьуьниз Дагъустан Республикадин лайихлу артист Омар МЕЛИКОВА устадвилелди "Яран сувар" мани тамарна.

Мярекатдал спортдин акъажунра тафаватлу хьайи (1,2 ва 3-кчар кьур) жегьилрив "Сельсовет Касумкентский" хуьруьн поселенидин патай пулдин призар вахкана, суварин кьилин призди - чан алай кьалар гваз авур - путар хкажунай гьалиб хьайи жегьил пагьливан Амир ПИРМЕГЬАМЕДОВ лайихлу хьана.

Ахцегь

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ракьнини календардихъ, гатфарин чуьлдин квалахар башламишунихъ, милли медениятдин кьадим адетрихъ галаз алакьалу яз тарихдин деринрай атанвай Яран сувар Ахцегьга и сефердани гурлудаказ киле тухвана.

20-мартдин пакамахъ зуьрнечийрин дестеди Келез хев дагьдилай сегьерар ягуьналди, районэгьлияр Яран сувар алуькнавайдакай хабардарна ва гьевечи-чехидиз адан итижлу мярекатра иштиракуниз эверна. Жемьят чпин квалюгъ, куьче-гьаят, багь-бустан михьунив, кайваняярни ашпазар суварин адетдин тьун-хьун (гитл, тлач, калар, сав, хъчарин афарар, алугаяр, ругуна яру ранг янавай какаяр, ширинлухар) гьазурунив эгечна. Спортзалдин кьилин майдан акъажунрин милли жуьрейрай чпин кьуватар алцумзавай, алакьунар кьалурзавай жегьилрив ацлана.

Суварин кьилин шадвилер - концерт нисинихъ, гьамиша хьиз, Советрин Союздин Игит Валентин Эмирован тварунихъ галай багьда хьунал вил алаз инсанар ахмиш хьанвай. Ина, виликамаз сириштада туна, сегьне, ацукьдай чкаяр гьазурнавай... Амма бирдан гьава дегьш хьана, пилте-пилте жив къваз эгечлуькди мярекат РДК-дин залда тухуниз мажбур хьана.

...Зал сиве-сивди инсанрив ацланва. Са герендилай далдам-зуьрнедин ван кьилел алаз ва гьилерани цуьквер, шемер аваз жемьятдин куькьвай сегьнедал милли парталар алай гьевескар артистрин десте пайда хьана. Жемьятди абур гурлу капар ягуьналди кьаршиламишзава.

- Тебиатдал чан гьизвай, бул бегьердин бине кутазавай, инсанрин гуьгь-

Кьурагь

Фазина МЕГЬАМЕДОВА

Кьурагьга Яран сувар пакаман сятдин цудаз спортдин мярекатрилай башламишна. Абур "Кьурагь район" муниципальный тешкилатдин администрациядин кьил С.ГЬАМИДОВА ачухна. Волейболдай, армрестлингдай, 50 кг заланвал авай шешел хкажунай, цил ялунай, къван гадарунай киле фейи акъажунра райондин хуьрерай жегьилри иштиракна.

Гьалиб хьайибурув пулдин пижешар, медалар, грамотаяр, спортивный

уьлар шадарзавай, квалера мублагьвални кьенивал артухарзавай гатфарин гуьзел сувар алуькнава кье! Ада чаз багьларани никера гатфарин квалахар башламишиз эверзава. Бубайрин куьгьне ва пак адетар хуьзвай Яран сувар кьез мубаракрай! - лугьузва гуьзел Яран ханумди (и ролда Ахцегьрин 1-шоколадин 11-классдин ученица Жасмина Насрулаева устадвилелди кьугьвазва) ва адан гафар тешкиларун яз фольклорный коллективдин хорди "Гатфарин гьевес", "Яран сувар" манияр тамамарзава.

Суварин тамада, "Ял ягуьнин центр МБУК-дин" директордин куьмекчи Абдукерим РАГЬИМОВАН теклифдалди сегьнедиз Ахцегь райадминистрациядин кьил Мегьамедрауф ГЬАНИЕВ хкаж жезва.

- Гьуьрметлу районэгьлияр! За жуван, райондин регьбер Осман Магьмудовичан ва райсобранидин депутатрин патай кьез и шад сувар мубаракзава! Мичивилел экуьвал, писвилел хъсанвал, чиркинвилел паквал, кагьулвилел зегьметкешвал гьалиб хьун лишанламишзавай, риклерик гатфарин ашкьми-гьевес кутазавай и мярекатдилай куьгьне ва метлеблу сувар чи халкьдиз мад авач. Кьуй кьез чандин сагьвал, хизанра гьуьрмет, гатфарин квалахра агалкьунар хуьрай! - лагьана ада.

Къве сятда давам хьайи концертдин манийринни гьевечи сегьнейрин арада тебрикдин хуш келимаяр гваз сегьнедал "Сельсовет Ахтынский" муниципалитетдин кьил Рузвелт ГЬАМЗАЕВ, райондин УСХ-дин начальник Ханлар РАМАЗАНОВ, районда физкультурадин спортдин ва жегьилрин сиясатдин рекьий отделдин заведующий Назлия ИСМАИЛОВА ва масабур экъечна.

Кьейдин, гьа и юкьуз Ахцегь райадминистрациядин кьаюмвилек кваз Яран суварин ва Крым Россиядин Федерациядик эхкечлуьнин йисан юбилейдин шадлухдай спортдин милли жуьрейрай итижлу акъажунарни киле тухвана. Н.Исмаиловади суварин сегьнедилай нетижаяр ашкара авурвал, 1-кчар путар хкажунай - цуругьви Мамедагьаев Майваза, къван гадарунай - Ахцегь ДЮСШ-дин муаллим АЛИЯРОВ Хайируллагьа ва гьилер кьунай смугьлуви ГЬАЖИЕВ Алиюллагьа кьуна.

Яран суварин шадвилер нянихъ райцентрадин майданрал яран цаяр-ялавар авуналди ва куьзвай чирагь-цаяр гваз жегьилрин дестеяр Келез хивез хкаж хьуналди, гьакл гьар са квалере берекатлу суфраяр кьурмишуналди яргьалди давам хьана. Чкадин администрациядин гуьзчивилек кваз талуьк тир мярекатар райондин амай хуьрерани киле фена.

футболкаяр С.Гьамидовани райадминистрациядин кьилин общественный хата-сузал хуьнин рекьей заместитель М.ХАРИЕВА вахкана.

Спортдин мярекатрилай кьулуьх Кьурагьрин майдандал концертдин программа башламишна. Ам "Кьурагь район" муниципальный тешкилатдин администрациядин кьилин заместитель Э.ИСАЕВАДИ, райондин агьалийри сувар мубарак авуналди, ачухна. ДГТУ-дин таможенный делодин ва правоведенидин кафедрадин заведующий, профессор, Идрис ОРУЖЕВА Яран сувар ватанэгьлийриз мубаракна.

Концертдин тешкилатчи райондин Кьуьтурадини машгьулрадди центрандин, райондин хуьрерин культурадин квалерин работникри лагьай гьевеслу манийри суварин йикьал мадни мешреб гьана.

Нянихъ гьар магьледа цаяр хьуьуна, лезгийрин рикл алай хуьрекрин суфраяр ачухна, шадвилер давамарна.

Хуьруьн куьчейра аялрин шад ванери суварин йифез кьетлен тав гуьзвай.

С.Гьамидова, гьар магьледиз физ, агьалийри сувар мубаракна.

Сувар йифен кьулралди, бязи магьлейра, гьатта зкуьналди давам хьана.

Инсанвал - сифте чкадал

“Судьядиз, духтурдиз хъиз, са клусни гьалатI жедай ихтияр авач...”

Муса АГЪМЕДОВ

Лезги халкъдихъ чпин агалкъунралдини алакьунралди хайи миллетдин тIвар виниз акъуднавай ва акъудзавай рухварни рушар гзаф ава. Гьа ихтин, хайи миллетдин ад вини гьуьндурдиз акъудзавай баркаллу лезги таватрикай сад, РД-дин Верховный Суддин Президиумдин член **Зарифа Асадуллаева** на **БЕЙТУЛЛАЕВА** я.

З.А.Бейтуллаева Азербайжан Республикдин Къуба районда авай Владимировка хуьре фяледи хизанда дидедиз хьана. Гьеле гьевечизамаз Зарифа диде-бубади зегьметдал рикI алаз тербияламишна. Мектебда вири предметрай вадар аваз клелзавай руш диде-бубадиз кIвалин гьар йикъан къайгъуьрани куьмекар гуз агакъзавай.

Намус, Гьуьрмет, Инсанвал - ихтин ерияр сифте чкадал эцигнавай хизанда чIехи жезвай Зарифадин рикIе вич савадлу кас хьунин экуь къастни авай.

- За мектебда тарсар рикI алаз клелзавай тегьер акурла ва зий жив geleжегда обществодиз, халкъдиз хазир хкатдай са пешедин иеси жез кланзава лагъайла, садра бубади заз ихтин насигъат гана: “Гьар гьа пешедин иеси хьайитIани, чан руш, вун ви кIвалахдин рекъай халис пешекар жез алахъ. ИкI хьайила, кIвалахдин рекъе еке дережаяр муьтIуьгъариз жеда. Амма вун гьикъван еке дережайрив агакъайтIани, инсанвал садрани кIвадармир. Халис инсан хьайила, вуна халкъдин патай гьуьрмет къазанмишда. И кьве ери даIтана жуван уьмуьрдин рекъе юлдашар яз кьуртIа, вакай, са шакни алачиз, обществодиз, халкъдиз хийр авай инсан хкатда”. Вири уьмуьрда и насигъатдал амал авурвилей за кье жув гзаф бахтлу кас яз гьиссзава, - лугъузва Зарифа Асадуллаевнади.

1975-йисуз школа вири вадралди куьтягъай З.Бейтуллаева Дербентдин В.И. Ленинан тIварунихъ галай педагогивилин училищедик экечIна. 1979-йисуз анаг яру дипломдалди акъалтIарай Зарифа хайи хуьруьн мектебдиз сифтегъан класрин муаллим яз хтана. Ана кIвалахал акъвазна са акъван вахтни арадай тефенмаз, Зарифа Асадуллаевнадилай вичи тарс гузвай аялрин патай кланивал, абурун диде-бубайрин патайни еке авторитет, гьуьрмет къазанмишиз алакьна. Ам коллективда чешне къачуниз лайихлу тир халис педогог яз раиж хьанвай. Гьар са аялдин квилех мукъувай ахтармишна ва гьар садав кьетIен къайдада эгечIзавайвилей Зарифа муаллимдихъ кIвалахдин рекъе акъваз-акъваз еке агалкъунар жезва. Ада тарс гузвай аялар югъ-къандавай гьам чирвилерин, гьамни чпичеб дуьз тухунин рекъерай тафаватлу жезвай. И делилди Зарифа Асадуллаевнадихъ неинки педагогин, гьакI психологин бажарагъни авайди ашкара ийизвай. Кьейд ийин хьа, З.Бейтуллаевадиз общественный деятелдин алакьунар авайди гьеле хайи хуьруьн школада кIвалахзавай йисара ашкара хьанай. Зарифа муаллимди школадин общественный уьмуьрдин еке гьевесдивди иштиракзавай. Мектебда кIвалахиз са къадар вахт алатайла, тешкилатчивилин, жавабдарвиллин, рафтарвиллин ерияр авай Зарифа Асадуллаевна коллективди школадин муаллимрин комсомолрин тешкилатдин секретарвиле хьана. Гьа са вахтунда ам КПСС-дин жергейризни къабулна.

Еке агалкъунар къазанмишзавай Зарифа муаллимдикай машгъур педагог жедайдак гьам адан диде-бубади, гьамни коллективди еке умудар кутунвай. Амма бажарагълу лезги рушан рикIе маса къаст авай. Адаз юрист жез кланзавай. И кардикай хабар хьайила, гзафбур тажубни хьанай. Мектебда коллективдин юкьва еке авторитет авай тежрибалу педагог, тешкилатчи тир Зарифа цийи пешедин сагиб хьун патал вуздик экечIна, ада цийи квилелай чирвилер къачуда лагъана садани гуьзлемешзава. ЯтIани вилик эцигай макъсад, гьикъван четин хьайитIани,

къилиз акъудиз алахъдай, къуватрихъ гьамиша инанмиш тир Зарифа вичин фикирдилай элячIна.

ИкI, 1982-йисуз Зарифа Асадуллаевна Дагъустандин В.И. Ленинан тIварунихъ галай Госуниверситетдин юридический факультетдик экечIна. Гележегдин пешедиз вичин патай еке итиж авайвилей З.Бейтуллаевадиз вузда вичиз хас тир жуьреда еке гьевесдивди клелзавай. Чирвилерихъ къаних студентди са куьруь вахтунда чIехи агалкъунарни къазанмишна. Ам Ленинан стипендиядиз лайихлу хьана. Студент хьайи сифте йикъалай вуздин общественный уьмуьрда иштиракиз эгечIай вилегъ Зарифади гьам санал клелзавай юлдашрин, гьамни преподавателрин фикир вичел желбна. Ам факультетдин комсомолрин тешкилатдин секретарвиле, гьа са вахтунда Махачкъала шегьердин комсомолрин комитетдин бюродин членвилени хьана.

1986-йисуз Зарифа Асадуллаевнадиз хьсандиз клелунай ва факультетдин уьмуьрда активдаказ иштиракунай СССР-дин Верховный Советди Президиумдин Указдалди “За трудовое отличие” медал гана. Гьелбетда, гьеле студент яз гьукуматдин ихтин чIехи награда къазанмишун зарафатдин кар туш.

1987-йисуз З.Бейтуллаевадиз университет агалкъунралди акъалтIарна. Гьа и йисуз ам РД-дин Верховный судда кIвалахал акъвазна. Инани Зарифа Асадуллаевнади вич кар алакьдай пешекар, бажарагълу тешкилатчи, хьсан юлдаш тирди раижна. Ихтин ериьри адаз коллективда гьуьрмет, руководстводин патай ихтибарвал къазанмишиз куьмекна. Вад йисуз судда консультантдин ва старший консультантдин къуллугърал кIвалахайдалай къулухъ 1992-йисуз Зарифа Асадуллаевна РД-дин Верховный Суддин судьявиле хьана.

Гьиле кьур сифте делойрилай гатIумна, З.Бейтуллаевадиз вич вини дережадин пешекар тирди успатна. Ам килигай делойрин къадар 1000-далайни алатнава. Зарифа Асадуллаевнадин гьилик акатай гьа делода хьайитIани, гьахъвал гьалиб жезва.

Закондин вилик вири сад я: кландатIа вичиз кесиб кас хуьрай, кландатIа - девлетлу. Гьар са тахсиркардив законди истемешзавайвал жаза агакъарна кланда. Амма камаллу судьяди гьамиша, гьилик квай дело вири патарихъай ахтармишна, юквар-чипIер яна, къарар акъудда. Вучиз лагъайтIа, законди вал инсандин къисмет ихтибарнава, адан (яни суддик акатнавайдан) гележегдин уьмуьр на акъуддай къарардилай аслу я. Ихтин дуьшуйшда судьядиз, духтурдиз хъиз, са клусни гьалатI жедай ихтияр авач. Эгер гьалатI хьайитIа, вуна са тахсирни квачир инсандин уьмуьр чIурун мумкин я, гьаниз килигна дуьшуйшдай суддик акатнавай кас, вири къуватар эцигна, къутармишун гьар са судьядин эвелимжи буржийрикай я. Гьа са вахтунда тахсиркарвал авунвай касдив лайихлу жаза агакъарунни судьядин хиве авай чарасуз везифа я. Ихтин вахтунда, клусуна вил аваз, я тахъайтIа маса хуси итижар фикирда къуна, тахсиркар жа-

задикай хкудайтIа, - им судьяди общество патал ийизвай еке душманвал я. Тахсиркардив жаза агакъар тийизвай чкада садрани къайдани жедайди туш, - лугъузва Зарифа Асадуллаевнади.

З.Бейтуллаева хьтин намуслу, гьейратлу инсанар общество патал еке девлет я. Амма гьахълувиллин тереф хуьзвайбурукай хуш текъведай бязи ксарни авачиз туш. Чпин нагъакъан кIвалахар, чIулав ниятар къанунсуз гьерекатралди къилиз акъудиз вердиш хьанвай инсанриз суд-дуванриз аватайла, вири къуватар эцигна, “вацIай кьурудаказ” экъечIиз клан жеда. Абурун къанун-къайда хуьзвай векилриз гьатта ришветар теклифиз, чпин чирхчирар тир кесерлу ксар судьядиз таъсир авун патал желб ийиз алахъда. Ихтин дуьшуйшар кIвалахдин рекъе Зарифа Асадуллаевнадални гзаф расалмиш хьана. Гьамиша гьахълувиллин тереф хуьзвай намуслу судья саклани чпин ниятриз муьтIуьгъариз алакь тавурла, гьатта адаз кьурхуяр гайи дуьшуйшарни тIимил хьанач. Гьикъван вичиз и кар четин акъваззавайтIани, вилегъ лезги руш гьар сеферда вичин гафунал мягъкем акъвазна, вичи тухузвай гьар са делода ада гьахълувиллин агъавализ туна. Садрани ам намусдиз акси физвач. Вичиз ихтин ерияр хас тирвилей Зарифа Асадуллаевнади делойрай акъудай къарарра са шаклувални амуькзавач.

Пешекарвиллин рекъай 1-класдин судьявиллин чIехи дережадив агакьнавай Зарифа Асадуллаевнади яргал йисара чIугъвазвай гьакъисагъ зегьметдиз гьукуматдини къимет тагана тунвач. Ам хейлин медалринни маса наградайрин сагиб я. ИкI, 2003-йисуз ам Дагъустан Республикадин Гьуьрметдин грамотадиз лайихлу хьана. РД-дин лайихлу юрист З.Бейтуллаева “РФ-дин судебный къурулушдин вилик лайихлувилен” медалдин сагибни я. Адан алакьунар гьакни РФ-дин Судебный Департаментдин тафаватлувиллин “За усердие” знакдалдини кьейднава.

2007-йисуз Кабардино-Балкарияда “Кавказдин машгъур инсанар” тIвар алай чIехи ктаб чапдай акъатна. Ана жуьреба-жуьре хилер (культура, экономика, яшайиш ва мсб.) вилик тухуник лайихлу пай кутунвай 14 дагъустанвидин тIварарни гьатнава. Шад жедай кар ам я хьа, а ктабдин автор А.Бевтуганова лезги халкъдин баркаллу руш Зарифа Бейтуллаевадикай хьенвай “Согласно букве закона” тIвар алай очеркдини а кIватIалда лайихлу чка къунава.

2014-йисан июлдин вацра РФ-дин Президент В. Путинан Указдалди лезги халкъдин баркаллу руш Зарифа Асадуллаевна Дагъустан Республикадин Верховный Суддин Президиумдин членвиле хьана. Алай вахтунда ада ина гьакъисагъвилелди зегьмет чIугъвазва.

- Уьмуьрда гьихтин хьутIалрал расалмиш хьайитIани, кIвалахдин рекъе гьикъван чIехи дережаяр муьтIуьгъаритIани, за диде-бубадин насигъатар садрани рикIелай алудзавач. “Халис пешекар ва халис инсан хуьх!” -бубади лагъай и келимайри зи бейнидиз лап дериндай таъсирнава. И гафар за жуван уьмуьрдин килин къанун яз къуна ва вири уьмуьрда зун а гафариз вафалу язни амуькда, - лугъузва Зарифа Асадуллаевнади.

З.А.Бейтуллаева вини дережадин пешекар ва хьсан инсан хъиз, хизандин бине хуьзвай камаллу дидени я. Ада са хъиз - бубадин тIвар эцигнавай Асадулладиз тербия гузва. Алай вахтунда ада школа акъалтIарзава. Хъихъни дидедин рехъ давамардай ниятар ава.

Зарифа Асадуллаевнади вичин хиве авай рушвиллин буржини рикIелай ракъурнавач. Кьуьзуь диде-бубадихъ гелкъуьн, абуруз датIана къуллугъ авун ада вичин виридалайни эвелимжи буржи яз гьиссзава.

Аферин ихтин баркаллу рушариз! Эхъ, ирид бармакдиз барабар фитеярни авайди чаз гьа ихтин дишегълийри успатзава. Къуй кьвехъ гьам хуси уьмуьрдин, гьамни кIвалахдин рекъе мадни чIехи агалкъунар хуьрай, гьуьрметлу Зарифа Асадуллаевна!

РД-да авай
Россиядин ФССП-дин
Управленидин делилралди,
ибуру чпин аялриз
алиментар гузвач.
ГЪАЙИФ!

Мирзеханов
Булат Мирзеханович 52 йис,
Сулейман-Стальский р-он

Гъажикъасуов
Ариф Гъажирасулович
37 йис, Дербент

Загирбегов
Шагабуддин Загирбегович
55 йис, Дагъустандин Огни

Казимова
Эльмира Шамуллаевна
37 йис, Дербент

Мирзеханов
Магьидин Мусубович
62 йис, Мегъарамдхуьруьн р-он

Машгъур скрипач - Дагъустанда

Насима ВЕЛИБЕГОВА

19-мартдиз Махачкъалада Урусрин М.Горькийдин тварунихъ галай драмтеатрда машгъур музыкантрин сихилдин векил Дмитрий КОГАНА мергьяматлувилин концерт гана.

Мярекат ачухдайла РД-дин культурадин министр Зарема БУТАЕВАДИ и концерт республикадин культурадин тарихда лишанлу вакъиадиз элкъведайдакай лагъана.

- Чаз къе РФ-дин лайихлу артист Дмитрий Когана риклик кужумдай музыкадиз яб акалдай мумкинвал ганва. Къейд авун лазим я, бажарагълу музыкантдин репертуарда Ни-

коло Паганинидин 24 каприсдикай ибарат цикл ава. Дуьньядин винел и цикл тамарзавай скрипачар тупаралди гьисабиде жада. Къенин пресс-конференциядал малум хъайивал, Дмитрий Павлович Паганини са юкьуз дидедиз хъана. Коган хейлин проектрин автор я. "Са концертда чехи вад скрипка" твар алай проект иллаки итижлуди я. РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова, РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова Дмитрий Коганан тварцихъ саламар рекъе тунна. Чазни машгъур скрипачдиз чи республикадиз мугъман хъунай ва концерт гунай сагърай лугъуз кланзава, - къейдна З.Бутаевади.

Зал сиве-сивди ацанвай. Сегънедиз мярекатдин кылин игит Дмитрий Коган экъеч-

на. Артистди вич хушдиз къабулунай виридаз чухсагъул малумарна ва вичин концерт XVIII асирда буркъуь дигегили Мария Терези Фон Парадиса кхей "Сицилиана" яратмишунай эгечина. Концертдин программадин сергъятра аваз тамашачийриз Франц Шубертан, Петр Чайковскийдин, Бенжамин Годаран, Джон Уильямсан, Дмитрий Шостаковичан ва масабурун композицийрихъ яб акалдай мумкинвал хъана.

Концертдин эхирдай сегънедиз региондин "Сад тир Россия" партиядин секретардин заместитель, РД-дин Халкъдин Собранидин Председателдин сад лагъай заместитель Юрий Левицкий экъечина. Ада республикадин руководстводин патай музыкантдиз сагърай лагъана ва ада гайи концертди дагъвийрин риклера гел тадайди къейдна. Республикадин музыкдин школайриз хуси дискар ва мергьяматлувилин концерт гунай Ю.Левицкийди Д.Коганав Дагъустандин парламентадин чехи награда - Гъурметдин грамота вахкана. Идалай гъейри, машгъур скрипачдиз Унцуклудин ва Кубачидин устарири гъазурнавай ядигарар багъишна.

* * *

Концертдин вилик Махачкъалада Р.Гьамзатован тварунихъ галай Милли библиотекаде Дмитрий Коганакъ галаз пресс-конференция кыле фена. Ана РД-дин культурадин министр Зарема Бутаевадини иштиракна. Дагъларин улкъведа кыле феи мергья-

матлувилин концерт "Сад тир Россия" партиядин куьмекдалди тешкилнавайди тир.

Д.Коганан гафаралди, Дагъустан ада ихътин концерттар ганвай 57-регион я.

- Бинедай мергьяматлувилин концерттар гун "Магъир музыкдин вахт" проект вилик тухунихъ галаз алакълу тир. Планрик Россиядин анжах 10-12 шагъерда ихътин мярекатар тешкилулн квай. Амма проектдиз хейлинбуру итиж авурвилляй концерт гваз улкъведин вири регионриз мугъман хъун фикридиз къачуна. Мергьяматлувилин серенжем алай йисан 9-июндиз Москвада концерт гуналди куьтыгъ жада, - лагъана Д.Когана.

Пресс-конференциядал малум хъайивал, машгъур артистдив гвай "Робрехт" твар алай скрипка 1728-йисуз Джузеппе Гварнериди арадал гъанвайди я. Са вахтунда адал Мария-Антуанетта, Франциядинни Бельгиядин скрипкайрин школа арадал гъайи Андре Робберехтс къугъванай. Гуьгъунлай и скрипка шведрин пачагъдин, американи са миллионердин, итальянви бизнесмендин гъилени хъана. Вахтар алаатайла, Коганан тварунихъ галай культурадин надир проекттар вилик тухуниз куьмекзавай Фонд себеб яз, скрипка Дмитрий Коганав агакъна.

Пресс-конференциядин эхирдай Дмитрий Когана республикадин культурадин хиле къвалахзавай къуллугъчийрин, Дагъустандин манидаринни музыкантрин тварцихъ хуш келимаяр лагъана.

1-апрель хъуьруьнрин югъ я "…Садахъни агъамир"

Гъазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Зарафат туш, 1-апрель дуьньядин гзаф улкъвейра сувар (официальнидаказ туштани) яз къейд ийиз хейлин вахтар, гъатта са шумуд асир я. Школайрин партайрихъ ацукънавай аяприлай башламишна, еке къуллугърал алай ксарал къведалди и юкьуз вирида зарафатар ийиз чалишмишвалзава. 1-апрелдиз зарафатар авунин адет гъик арадал атана? Ша чна и суварин тарихдиз вил вегъен.

Малум тирвал, сифтени -сифте 1-апрель Хъуьруьнрин югъ яз Францияда арадал атана - адас "Апрелдин балугърин югъ" лугъузвай. И юкьуз куьчейрай физвай ксарин да-луьрал чарчикай атанвай балугърин клалубар алклурун адет тир. 1564-йисуз Юлианский календардилай Григорианский календардал элячлайла, яни Цийи йис 1-апрелдиз ваъ, 1-январдиз къейд ийиз башламишайлани, и сувар 1-апрелдиз кыле тухунин адет амукъна.

Маса чешмейри тестикъарзавайвал, и югъ къадим Грециядани къейдзавай, гъик хъи и члавуз абуру грекдин хъвердин гъуц Моман сувар кыле тухузвай. Са бязибуру и сувар гатфарихъ галаз алакълу ийизва.

Россияда и сувар дуьм-дуьз гьивахтарилай къейдзаватла, гъадаз талукъ малуматар авач. Амма 1704-йисалай инихъ и йикъакай хабардар тирди субутзавай делилар ава. Кардин кыл ихътинди тир. 1702-йисуз I Пётрдин буйругъдалди Россиядин Германиядай тир актёр Иоганн Кунст кыле аваз театральный десте атана. Абуру виридаз аквадайвал I Пётрдин къегаьлвилер къалурун лазим тир. Гъаниз килигна Яру майдандал Кунстан дестеди чи улкъведин актёрин иштираквални аваз тамаша къалурнай. Тамам къве йис алаатайла, Кунстаз 1-апрелдин зарафат ийиз клан жада. Ада и кардикай виридаз хабар гуда. Майдандал тамашачияр, пачагъ I Пётрни къведа. Перде алудайла, виридаз акур шикил масад я: им зарафат тирди къенвай. Пачагъдиз ихътин зарафат бегенмиш хъанач лугъуда, гъавилляй Иоганн Кунст чи улкъведай катуниз мажбур хъаналда. Амма 1-апрелди хъуьруьнрин югъ яз тарихда чка къуна.

Куьнени, гъурметлу клелзавай-бур, и югъ къейд ийиз риклелай ракурмир: зарафат туш, духтурри хъуьруьникай гзаф менфят авайди лугъузва.

Ватанпересвилин конкурс

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

19-мартдиз Белиж поселоқдин гимназиядин актовый залда Ватандин Чехи дяведа гъалибвал къазанмишна 70 йис тамам хъуниз талукъарна "Куь игитвиллиз баркалла" лишандик кваз Дербент райондин къиблепатан зонадик акатзавай школайрин арада "Зи къул - Дагъустан" конкурс кыле фена.

Конкурсда Белиж поселоқдин вад, Белиж хуьруьн къве, Лукварин, Рубасдин, Агълабрин, Нуьгидин, Жалгъандин, Мугъартыдин, Хазардин, Дуьзлярдин школайрин художественный самодеятельностдин коллективри иштиракна.

Конкурсдин мурад аялар ва жаванар Ватандин тарихдив, дявединни дала патан ветеранрив гъурметдалди эгечлуни руьгъдаллаз, тербияламышун, дяведин йисарин пи-

сателринни шаиррин яратмишунар кланарун ва музыкадинни яратмишунрин алакълунар авай аялар раиж авун ва вилик тухун тир.

Актовый залдин са пата Ватандин Чехи дяведин темадиз талукъ яз члугунвай шикилрин стенд, и темадиз талукъ ктабрин стенд ва аялрин гъилералди гъазурнавай жуьреба-жуьре шейэрин выставка тешкилнавай. Мярекатдин чехи пай интерактивный доскадилай нумрайриз талукъ вакъиаяр къалуруналди кыле физвай. Сегънедин дала падни Гъалибвиллин 70 йисаз талукъарнавай плакатралди ва пайдахралди безетмишнавай.

Мярекат вини дережада аваз кыле фена. Гъар са школадин коллектив конкурсда къалурнавай номинацийрай хъсандиз гъазур хъанвай. Къалурай нумрайри акурвал, пионервожатыйри аялрихъ галаз гъазурвиллин къвалах хъсандиз тухванвай.

Абуру лезги, урус, азербайжан члаларал ширирар клелна, дяведин йисарин маньяр ла-

гъана, гъар жуьредин ва дережадин сегънеяр къалурна.

Гъелбетда, кыле Дагъустан Республикадин искусствойрин лайихлу деятель, поселоқдин аялринни жаванрин яратмишунрин къвалин директор Мамедали Агъабалаев авай журидиз, коллективриз чкаяр гудайла, са тимил къван четин хъана. Гъик лагъайтла, саки вири коллективри чпун нумраяр вини дережада аваз къалурна.

Иниз килигна журиди сад лагъай къве, къвед лагъай пуд ва пуд лагъай къуд чкаяр гунир къарар къабулна.

Нетижада сад лагъай чкайриз Белиждин гимназиядин ва Белиж поселоқдин 2-нумрадин школадин, къвед лагъай чкайриз Белиж поселоқдин пуд ва къуд лагъай нумрайринни Агълабрин школайрин ва пуд лагъай чкайризни Лукварин, Хазардин, Мугъартыдин ва Белиж хуьруьн сад лагъай нумрадин школайрин коллективар лайихлу хъана.

Заз инал фасагъатдаз ширирар клелай ва хъсан сесералди маньяр лагъай Агълабрин школада 11-класда клелзавай Зухра Ашурбеговадин, Лукварин школада 7-класда клелзавай Мадина Гъажибеговадин, поселоқдин гимназиядин ученица Салигъат Алибеговадин, поселоқдин 1-нумрадин школадин рушарин триодин, Мугъартыдин школадин ученик Арабхан Мирзоеван тварарни къаз кланзава.

Кылди аялринни жаванрин яратмишунрин къвале чирвилер къачузвай аялрин халкъдин алатрин ансамблди (Абдулазиз Мегъамедов, Али Абдулвалиев, Альберт Абдулвалиев, Марис Рамазанов) тамамарай нумраярни къейд тавуна жедач.

Конкурсда приздин чкаяр къурбуруз грамотаяр ва амай коллективриз мярекатда активдаказ иштирак авунай дипломар гана.

Азиз АЛЕМ

Атласдин кисе

(Повесть)

I
Мердана члугвазва пIапIрус,
Рехи гум алчуд жез кылел.
Хквезва жегил вахт риклел -
Гьар куьнив ацIанвай тапус.

Ам адлу устIар тир цлан,
Чирагь тир демерин шадлу.
Ам хьтин авачир атлу,
Хушбахтлу гада тир жаван.

Рушарин гьал хьанвай четин,
Ашкьидин фул аваз чанда.
Дидейриз лагьайтIа, кIандай
Адакай езне хьун чпин.

Амма са сунади, эхир,
АтIана гададин ахвар.
Аламат: рикIик квай лувар!
Де вуч я, де вуч я и сир?!

А суна Женнет тир кьумрал
Такабур дагьлариз лайих,
Алмас хьиз хци тир кьилих,
Мез ширин, буй-бухах шумал...

Аквазвай Мерданаз уьмуьр
Женнет хьиз авачир кьайгьу...
Агь, хабар кIвахзвавай агьу,
Кьилеллай чуп-чулава дуйгьур!

Кьарагьна, сад хьана уьлкве,
Фашистрин тиш ягьиз кьацIай.
Ашкьидин, ажугьдин - кьве цIай
КуькIвенвай Мерданан рикле.

Фена ам Алидин сурал
Кулакри чинеба ягьай:
"Дах, за ваз гаф гузва атIай:
Цавалда вагьшийрин кIулар!..."

Кьачуна суралай накьвар,
Плагь гана, агудна хурув
Такур гьич душмандин ччуру,
Чин тийир лукIвилдин накьвар...

Дидеди акьудна цурай
Гуьг кияр, хуьз хьайи мух гуз,
Плуз кIасиз, хиялдай лугьуз:
"Хийирдал жаламиш хьурай!"

Акьахна кьирятдал Мердан -
Шарвили имдадиз хтай.
Дидеди са квар яд ацIай
Гадарна гуьгьуьниз адан.

Пишкешнай тенбекдин кисе
Женнета бубадин чехи,
Виш йисуз хьваз хьайи чехир,
Садрани гьат тавур месе.

Виш йисуз кьалиян члугур,
Виш йисуз туьрездихь хьайи,
Гьун тавур бармакдал айиб,
Дагьларин дамахни абур.

II

Мердана члугвазва пIапIрус,
Кьиб ягьай тупIара кьугьваз.
...Фенай ам дяведин яцIаз
Хуьн патал Ватандин намус.

Фенай ам хуьремаз Женнет,
Тахьана лишанни кутаз:
"Гила кьек, фашистар, акьваз!
За лишан кутада, гьелбет..."

Та-та-та... Кьурзава гуьлле,
Кьурзава хар кьвадай саягь:
"Кьачу зи мехьерин паяр
Кьурмишиз тахьанвай гьеле!

Ша кьачу, кьачу гьар сада,
ТутшIани адетдин тегьер.

Дадмиша, жедатIа эгер,
ЖедатIа - дадмишиз тада!"

Та-та-та... Ярх жезва немсер,
НацIар хьиз галукьай дергес.
Кьвазва цIай - дар жезва нефес,
Гьавада ажалдин сесер.

Ухшар я жуьгенриз накьвар.
Кьвердавай женг жезва пехьи.
ЦIайлапан галукьай векьин
КIунтIар хьиз куькIуьзва танкар.

"Зун жеда гила кьез кьалум.
Европа ивидай авур,
Бегьем са аксивал такур
Куь кьене за твада... за гум!"

Та-та-та... Кьурзава гуьлле,
Гьис яна чулава я цавар.
Цаварай жагьизмач цавяр,
Кьугьвазва бомбаяр кьилел.

ТIанурриз элкьезва чимен.
Ахквазмач кьацу хьач, куллух...
Члугвазвай чибуру кьулухь,
Гьар са чиб чилиз гуз темен.

"ГьикI эхда, гьикI эхда и дерт:
Хайи чил ийизва кьасаб?" -
Мердана члугвазвай азаб
ТатIай гьич садрани са берт.

Килигна яргьалди гьетрез
Нур гузвай каскадин пелел:
- Дем жеда пака чи кимел,
АматIа кье зун сас регьез.

Кьалин тир фашистрин кьадар.
Мумкин тир гьалкьада гьатун.
Гьавилай и пата вацIун
Сенгер кьун кьетIнавай пайгар.

Ингье муьгь. Лап сагьдиз ама.
"Душмандиз за ам тач ади..."
- Мердана-саперди тадиз
Минаяр кутуна, амма...

III

Мердана члугвазва пIапIрус,
Машаллагь, мягькем я жигер!
...Эхирни, ахьайна вилер -
Патав гвай са яшлу урус.

- Гьинва зун? - сифтегьан суал.
- Секин хьухь, секин хьухь,
зи хва.

Секиндив ая на ахвар,
Видини зиди я и кIвал.

Пеленг хьиз кьудгьунна Мердан.
- Де гьикI зун ксуда месел?!
Гьинва зун? Ахьая эвел...
Ахьая... Ийимир жаздан!..

Рахана Поддубный¹ хьтин
И итим кьил тунвай хура:
- Немсер я исятда хуррам.
Чи гьални туш акьван четин:

Чахь ава рухваря кьегьал,
Муькьвер кваз акьудна цавуз,
Гадардай душманар вацIуз...
Вун хьтин... тийижир... ажал.

Им я, хва, аламат тахьай:
Амуькна вун сагьдиз зурбаз.
Атанай ви винел зур гваз
Кьве бомба уьфт ягьиз цавай.

Анжах вун... вун валай фена.
Бахтунай, зун хьана муьквал.
Кьвазвай цIай - звал алай вацIал,
Хьана чун саламат гена.

За уьмуьр бахшна и тамуз,
ДатIана кьаравул члугваз.
И кIвале мад амач фу чаз,
Вегьеда ина чи кьамуз...

Галтадна Ивана гьутар
Гьарма сад са тунпуз хьтин:
- Фашистрин жаллатIриз бати
Азраил жеда гьар са ттар!

...Юзана урусин тамар
КватIнавай асиррин сирер,
АкIурна хилера хилер,
Гьулдандив дуьнмишна хамар.

Кьабулна кьужахдив багьри
Абуру гьарма сад керчек:
Урусни, гуржини узбек,
Грекни испанви - вири!

...Назик я псисдин кьве мез
Чилик квай кьазмада ламу.
Физва суд: Гитлеран хаму
Генерал ухшар я кьурез.

Гьужумна патав гвай хуьрел,
Есирнай генерал бирдан.
Пагь, шад тир Иванни Мердан:
- Навбагьар хьана чи гуьзел!

IV

Мердана члугвазва пIапIрус,
Хесет я дяведи кутур.
...Фашистрин гьал хьанвай лап кур,
Гьалибвал тахьайла турус.

Атанай рум гана сифте,
Руг ийиз шегьерар, хуьрер.
Руг хьанай вагьшийрин кIирер,
Кьун кумаз Москвадин шефте.

Атанай ялакьар кьукь гваз,
Акьунай кьукьмада келле:
Мейитрай ацIанвай чуьллер,
Амайбур катзавай юкь кьаз.

Катзавай... Гьатзавай са-сад
Партизан Мерданан гьиле.
Гитлера, пад жезвай хьилек,
Ягьизвай далдамар гьа са:

- За рамда Урусат мишхиз!
Ракьурнай гьар жуьре кьушун,
Амма гьа кьушунрин кьушкьун
КукIвардай мерданри йифиз:

Кьудгьундай цавариз муькьвер.
ВацIариз - составар залан;
Складрай акьуддай са ван -
Амуькдай са капаш руьхьвер.

Фрицар гьатзавай гужа,
Акваз чи кьуватар ихлас
Дили жез кьахчузвай кьисас,
Кьаз, ягьиз паб, аял, кьужа...

Агь, садра эсэсрин хурук
Акатна партизан Иван:
- Кьалура куь штаб-макан,
ТахьайтIа кутада фурук!

Ивана - ам рекьиз гьайиф! -
Фашистар уьленра ттуна.
Чибуру са ягьун кьуна:
Цававай вагьшийрин тифтиф!

...Акьатнач ниятар кьилиз -
Алахьнай тваз "ЦIийи кьайда".
"Кьайдади" ганач са файда -
Кьалхмишна планета мишхиз.

Дулдурма истеклу тIуьн тир
Фашистрин, дили тир хаш гваз,

Кьуллугьда авай чи ашпаз -
"Катюша" кьилихдив туьнт тир.

Танкь ийиз Майданек хьтин
Лагеррин пичерин гумар,
Цаз хьанай чибуру... тумар
Чкадин халкь патал, якьин.

Фашистриз вахт тагуз ерли
Гьатта чул тIарамар хьийир,
Советрин аскерри, эхир,
Магьлубна нацистрин Берлин.

V

Мердана члугвазва пIапIрус,
Кьайи руьхь тупIалай ийиз.
Руьхь хьанай эрзиман мишхиз,
Умудни гуьзгуь хьиз кIус-кIус.

Хтанай риклевиз Женнет,
Рапрап гуз орденри хурал.
Япамаз гьайбатлу "Ура!",
Гуьрчегриз дагьларин зинет.

Ислиди лув гузвай цавай:
"Гуьзайдин!" лагьай гьар садаз
Муштулух гуз хьана гьил кьаз -
Диде тир хва ахкур хтай.

Кьурмишна зурба дем шадлух:
Ярхариз са-са гьер карч кьаз,
Тамада тIамада карч гваз,
Манини, тостни кьуьл - буллух!

Худна хкуник квай тар
Мердана атIанвай кьарай:
"Гьинва бес зи Женнет, зи май?
ТахьайтIа хьанвачни хабар?"

- Ви Женнет жегьнемда кана,
- Вилерай уьтмиш жез накьвар,
Вугана Мерданав чарар
Женнетан дидеди гьана.

- ЦIуз фена, цIуз фена Женнет,
Гьич эхиз тахьана ви кьам.
Кьахчуда лугьудай ви кьан,
- Севила гатана кьил-мет.

Агь, хьана Мерданан рикI дав:
Партизан тир чIавуз хуьруьз
Хтанай частунай куьруь
Кьве тIуб чар хабар гваз чулава.

Хьхьанач са чар кьван кьхиз:
Гун хьанай тапшурогь махсус.
Ягьун кьаз душманриз ягьсуз,
Сух хьанай лап рейхдин риклиз.

Женнета сирдашна вичин
Фронтда пулемет даим.
Акурла рейхстаг, чи гимн
Лагьанай кьуьл ийиз кьизгьин.

Кьхьанай хуш хьвер кваз сивик
Цларал: "Гитлераз капут!
Ачух я бахтунин кьапу
Гила куь гьар садан вилик".

Амма гьа суварин юкьуз
Шегьерда кьве лувни ханвай
Минадал расалмиш хьанай...
Фена нагьв хуькьвелей куз-куз.

- Хала чан, таб ятIа и чар?
АматIа Женнетни, зун хьиз?
- АмайтIа, хкведай вун хьиз.
Амач гьич ам чуьхвей ятар...

VI

Мердана акьудна кисе,
ЦIай яна пIапIрусдив цIийи.
...Кьахьанвай ийирни тийир,
Риклевай шикеста гьиссер.

ЭкьечIай женгерай яз сагь,
Тахьана гьич са цIарх, са гел,
Мерданан ашкьилу риклел
Илиснай дяведи пис тагь.

Еке тир, еке тир и хер:
"Бес гьикI хуьй амачиз Женнет?!"
Дидеди ийизвай минет:
- Хва, вахт я кьурмишдай мехьер.

Мурад тир Алидин зурба
Ваз свас гьун кьад йиса аваз...
Стхани ама вил алаз;
Гьизвач на адал гьич нубат.

Хкягьа са гуьзел жуваз,
Иншаллагь, бул ава рушар.
Анжах тир Женнетаз ухшар
Женнетан... гьвечи вах Шагьназ.

- Ваь, жедач. Гьич тIварни кьадач.
Кьисмет я. Акьвазда гьа икI.
Гьейридал ацукьдач зи рикI.
Гьейриди гьикI рикле твада?!

Кьез физва йисарин карван,
ГватIани абурув бул йуьк,
Мерданан кефияр туш куьк:
Жезвачир дердиниз дарман.

Амма вахт Лукьман я, Лукьман,
Куьмекдив атана Севил.
Накьварай ацIана кьве вил,
Лагьана Мерданаз пашман:

- Хвани хуьй езненни вун заз.
Заз кIандай вун хьана езне.
АмачтIа вун бенд тир Женнет,
Ама захь вал бенд тир Шагьназ.

...Акьатна зурнейрин сесер,
Далдамди падзава цавар.
Цавава ашукь хьиз цавяр,
Тебрикиз жегьилриз мехьер.

Кьалин тир мугьманрин кьадар:
Атанвай са шумуд уба...
Худдавай мухбирни клубан,
АцIуриз гьилевай дафтар.

Пуд юкьуз деминик квай хуьр,
Биши руг акьудиз чилияй.
Мердана Шагьназан чинай
Акьудна свасвилин дуйгьур.

Машгул тир кеспидал Мердан:
Ийизвай седривал вичин.
Шаднавай Женнета гьвечи
Кьве баде, кьве хизан. Бирдан...

VII

Мердана члугвазва пIапIрус,
...Риклин хер хьхьанай цIийи.
Хтанай чулава тел кьайи,
Какахьнай уьмуьрдин хулус.

Хтанай чулава тел эйни:
"Тадиз ша, чандик ква Женнет!"
"Агь, кьисмет, агь, кьара кьисмет", -
Элкьвенаяй Мерданан бейни.

Акьахна машинда тадиз
Женнетан гьарайдив гуз гьай,
Мердана лув гана цавай
Инвалид аскерин кIвализ.

Амазмай кьагьриман Женнет,
Ширин чан гьаргьарда аваз,
Хурал цIуд награда алаз,
ДатIана рак ийиз гуьзет.

Акунмаз Мерданан дидар,
Акьална эбеди вилер,
Весидин чар амаз гьиле,
Гьисс тийиз Мерданан накьвар.

Кьхьенвай: "Играми Мердан!
Фронтдин цIа хьана телеф
Зи дахни зи стха Хелеф.
Са вун я захь амай иман.

Минет я, жедатIа эгер,
Кучуда гьилерив жуван.
Кьилихьни акIура хьсан
Ичин тар гьидай бул бегьер.

Гьалибвал! - и сувар юкьуз
Берлинда минади залум
Авуна заз еке зулум:
Гадарна кьве кIвачни цавуз.

Немсерин аялриз начагь
(Абурув ацIанвай подвал)

Ацана за тадиз пуд кал.
Калерни калер тир: кьачагъ!

Хтанай зи рикел масан
Чи Шагъ дагъ, чи кални пенек.
Фидайла дегълиздай гваз нек,
Хъиткьиннай минаяр са-сад.

Госпиталь. Адалай кьулухъ
Хиялар шемер хъиз тухуьз...
За вучдай хтана хуьруьз,
Таб хътин беден гваз шулу.

Ахпа заз чир хъана вири
Газетрай кьачузвай жува:
Бахтлу тир зи Мердан, зи вах.
Бахтлу тир куьн акваз зи рикл...

...Чар чухваз, гатана кьил-мет
Севила, Шагъназа чпин.
Къилихъни тар цана ичин,
Игит хъиз кучудна Женнет.

VIII

Мердана члугвазва пIапIрус,
Къуьнт яна Женнетаз-тарциз,
Яб тагуз зурнейрин ванциз,
Сивериз ийизвай пуслус.

Аян тир са кар лап иер:
Гитлерал гъалибвал кьачур
И юкьуз рикериз гуз нур
Къурмишна Женнетан мехъер.

Эхъ, хъана Женнетан мехъер!
АтIангъе, атанва чамар.
Авунай фашистар тар-мар
Хъун патал кье ихътин демер.

Авунай фашистар тар-мар
Техжервал мад "шуйтруь тIегъуьн",
Яд жервал гъар садан регъуьхъ,
АцIурвал гъар садан харман...

Къуьлзава Мердана тухдиз,
Гъейранриз жаванар жегвил,
Патавни, хкажна кье гъил,
Шагназ гвай, виреллай кьугъ хъиз.

Къуьлзава кIвачерай гъиз цIай,
Дадмишиз шиш-кабаб гъерен...
Авачир тек са карч къуьрен.
Зевзавай бокалри ацIай.

И чIавуз Женнета-суса,
Багдавай халадин сурун
Къилик квай къван къунвай хурув,
Це лугъуз гъуьлуьз фир рухсат.

Акл хъана, рахана бирдан
Къарамат суравай Женнет:
"Бала чан, на кьил яхъ вине,
Гъал ая азаддиз девран!

Минет я: кьез тахъуй ваз хъел,
Гъиз хъанач лугъуз са хунча,
Халади туна ваз бухча,
Я къуьлни вегъенач кьилел.

Аман ви свасвили лампа
Эбеди куькIуьрай кIвале!
Татурай садрани кьилел
Зи чандихъ галукъай алпан!"

Шехъна свас пешапай жер къван
Къужахда халадин-тарцин,
Темен гуз пешериз ичин,
Къуруриз енгеирин ругъван.

...Акъатна тфенгрин къукърум,
Акъатна сварагрин къивер.
Акъудиз руквадин цифер,
Майданда къутанни къавум.

Акъатна "Победа" яргъаз -
Женнет гваз! - са къуз хъиз тIавус.
Мердана члугвазва пIапIрус,
Гумада майдин рагъ кьугъваз.

1975

1 Поддубный - урусрин машгъур пагъ-
ливан

ШУМЕРАР. Абур вужар ва гъинай я?

(Нариман Самурован "Шумеринни Вавилондин кьелеяр Кавказдин миллетдин векилри эцигна" ктабдикий фикирар)

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

ГЪАЖИЕВ Нариман Гъажиевич (Нариман САМУРОВ) Дагъустандин алай аямдин литературадин гужлу векилрикай сад я. 1938-йисуз къадим Ахцеьгрин хуьре дидедиз хъайи ада юкьван школа акъалтIарайдалай кьулухъ Ростовдин университетдин журналистикадин факультет, Москвада высший партшкола куьтягъна. Н.Самурова хейлин йисара Ахцеьг райондин "Цийи дунья", Махачкъалада "Дагъустандин комсомолец" газетрин редакцияра кIвалахна. Ада гъакIни партиядин Дагъустандин обкомда ва Ахцеьг райкомдин сад лагъай секретарвиле намуслувилелди зегъмет члугуна.

Асул гъисабдай Нариман Самуров кье чIалал яратмишзавай зари я. Адан кьелемдикий "Низамидин хазина", "Гъетерин югъ", "Ахцеьгрин кьеле", "Уьренлер", "Женнетдин ичер" ва маса чIехи эсерар хкатнава. Къейд авун лазим я, чи ватангълидин яратмишунрай илимдин ахтармишунарни кьиле тухванва: филологиядин илимрин кандидат **МУЪ-ГЪУЪДИНОВ Арсен Мужаевичан** 2004-йисуз акъатай "Нариман Самурован ва Марлен Каидидин гъикаятдин яратмишунрин жуьреба-жуьрвал" тIвар алай монографияда лезги заридин "Гъетерин югъ", "Ахцеьгрин кьеле" повестриз, са жерге гъикаяйриз анализ ганва.

Литературадин эсеррилай гъейри, ада Дагъустандин халкъарин, кьилди кьачуртIа лезгийрин тарихдикий "Шарвили" эпосдин са вариант ва хейлин макъалаярни кхъенва. Ала-тай йисуз "Мавел" чапханай автордин "Шумеринни Вавилондин кьелеяр Кавказдин миллетдин векилри эцигна" тIвар алай ктаб чапдай акъудна. КIватIалдин тIвар кIелзавайда сифтедай рахшанд хъиз къабулзава-тIани, адахъ галаз мукъувай таниш хъайила, гъакъикъатдани, авторди кьетIен ахтармишунар кьиле тухванвайди ашкара жезва. Санлай кьачурла, тарихдин къатариз сиягъатзавай ктабда Нариман Самурова дегъ девирдин Месопотамияда Кавказдай куьч хъайибур яшамш хъайиди кьейдзава ва хуси фикирарни итижлу делилралди тестикъарзава.

Ктабда къарагъарнавай месэлайрикай рахадалди, ша чун сифте "шумер", "Вавилон" терминрихъ галаз таниш жен. Шумер дуньядин винел кхъинар аваз хъайи сад лагъай цивилизация яз гъисабзава. Тарихдай малум жезвайвал, ам чи эрдал кьведалди IV - III агъзур йисара Тигр ва Евфрат вацIарин арада яшамш хъана. Шумерин халкъди Кьиблепатан Месопотамияда (гилан Кьиблепатан Ирак - **М.И.**) бинеяр кутунай. Абурухъ хуси чIал ва кхъинар авай. Тарихдин бязи чешмейри кьейдзавайвал, шумерри чпиз "чулав кьил алайбуру" лугъузвай. Алапат жедай кар ам я хъи, тарихдиз и халкъ гъа са вахтунда ва я тахъайтIа тIимил къван гугъуьнлай Кеферпатан Месопотамияда яшамш хъайи тайифайриз мукъва ийизвай гъич са лишанни малум туш. "Шумерин месэла" гъа къени дуньядин тарихдал машгъул алимар патал виридалайни сирлуди, четинди яз ама.

Вавилон дегъ Месопотамиядин мулкарал хъайи шеьер я. Адан харапаяр Иракдин Эль-Хилла шеьердин этегрив экия хъанва. Шумерин чешмейра ам Кадингирра тIвар алаз машгъур я. Вавилон алай вахтунда къадим дуньядин сиясатдин, экономикадин, медениятдин центр яз гъисабзава.

Шумерин цивилизациядикий хейлин алимири кхъенва, и кар къени давам жезва. Абурун арада Нариман Самуровни ава. "Шумеринни Вавилондин кьелеяр Кавказдин миллетдин векилри эцигна" ктаб кхъидайла авторди В.И.Авдиеван, В.В.Емельянован, В.К.Афанасьевдин, В.И.Гуляеван, Г.Д.Да-

ниязован, М.Гъ.Гъажиеван, О.М.Османован, А.Р.Шихсаидован, Я.А.Яралиеван, Н.О.Османован, Ф.А.Бадалован ва маса алимири ктабрикий менфят кьачунва. Тарихдикий кхъенвай ктабда Нариман Самурова "шумерин месэладин" жигъетдай бязи алимири авунвай зендер инкарзава. Авторди кьейдзавайвал, математикар, физикар кваз гъалатI жезвайла, археологарни, тарихчиярни гъалатI хъун тIебии кар я. Вични дегъ девиррин тарихдай ахтармишунар кьиле тухудайла. Гъихътин фикир лугъуз хъайитIани, ам гъакъикъиди хъун патал тестикъардай делилар чарасуз я. Н.Самурован ктабдай аквазвайвал, авторди илим патал гзаф важиблу и методдал амалнава.

Шумерар вужар ятIа ва абур Тигр, Евфрат вацIарин арада гъикI пайда хъанатIа якъиндиз садавайни ачухариз жезвач. Н.Самурова кьейдзавайвал, шумерологиядин илимда гъейран жедай кар ам я хъи, шумерин чIалахъ галаз, Кавказдин, кьилди кьачуртIа нухчи-дагъустандин халкъарин чIаларилай гъейри, дуньядин хейлин чIалар гекъигнава. И жигъетдай тарихдал машгъул алимири Кавказдин чIалар инкар авуни шумерин бинеяр гъинай ятIа лугъудай мумкинвал гузва. Идалай гъейри, шумеррилай амукънавай клинописный чешмейрай малум жезвайвал, абур Месопотамиядиз Аратадай, кеферпатай атана. Идахъ галаз алакълу яз абур къадим Кавказдин тайифайрикай тирди тестикъариз жеда. Мадни башкъа, Шумерривай кеферпата авайди Кавказ тир.

"Арата" гаф мецелай лугъудайла, Дагъустандин са жерге хуьрерин тIварариз ухшар тирди кьатIунун четин кар туш. Мисал яз, Ората, Орада, Чарода, Карата ва масабур. И гафара "та" эхирди "тамун юкьва авай векин чка" гаф лишанламишзава. Тамун юкьвал алай инсанар яшамш жедай чкадиз лезги чIалалди "ара тыл", авар чIалалди "тля, тыля" лугъузва.

Автордин ахтармишунрай малум жезвайвал, Кеферпатан Азербайжанда чпин мулкарилай 10 метрдин деринрай са шумуд агъзур йис идалай вилик хъанвай дегъ кучудунар жагъанвай хуьрер ава. Ана гъатта Шумер тIвар алай дагъни ава.

Шумерин цивилизациядал бинеламиш хъана, Египетдин, дегъ Грециядин, къадим Индиядин, Китайдин цивилизацияр арадал атана. ТIебиатдин мишекъат шартIар себеб я мал-къарани гъиз кьиблепатаз куьч хъайи шумерри (нухчи-дагрин - ата-бубаяр) инсаниятдин тарихда сифте яз Месопотамияда неинки хуьрер, гъакIни шеьерар, чIехи кьелеяр эцигна. ВацIарин целди техилар канвай чуьллер дигиз эгечIна. Абуру сифте яз школяр арадал гъана ва инсандин сагъламвилел гугъзичвал тухуз гатIунна. Шумеррихъ 8 агъзур йис идалай вилик клинописный кхъинар, государственность ва архитектура авай. Идалай гъейри, абуру дуньядин винел сифте яз социализмдин общество арадал гъана.

Н.Самурова "Месопотамия" гаф арадал атуни жигъетдай итижлу фикирар раижзава. Тарихдин илимрин доктор Валерий Иванович Гуляева вичин виридалайни машгъур кIвалахда ("Шумер. Вавилон. Ассирия. 5000 лет истории") чIалан алимири "Месопотамия" гафунин мана грек чIалалди "вацIарин ара" тирди кьейдзавайди кхъизва. Амма Н.Самурова алава хъийизвайвал, шумерин девирда неинки грекар, гъатта грекрин чIални авачир. Ада гъисабзавайвал, "Месопотамия" лезги чIалалди "маса пад" лагъай гаф я. Тигр ва Евфрат вацIарин арадиз ихътин тIвар пелазгийри, хуритри ва абуруз мукъва нухчи-дагъустанвийри гана. И кар са жерге алимири (И.М.Дьянков "Языки Древней Передней Азии", А.М.Гъажиев, О.М.Давудов, А.Р.Шихсаидов "История Дагестана") ктабрани кьейдзава.

"Шумеринни Вавилондин кьелеяр Кавказдин миллетдин векилри эцигна" ктабда шумеринни лезгийрин чIаларин мукъвавилейкайни гегъеншдиз раханва. Нариман Самурова гекъигунар яз хейлин мисалар гъизва:

шумер чIала авай "сакар", "азу", "ме", "агауш", "эйа" ва хейлин маса гафар мана-метлебдин жигъетдай лезги чIала авай "ца-кыр", "азар", "метI, мес", "къаравуш", "яд" гафариз мукъва я. Авторди вичин ахтармишунра шумер ва лезги чIаларин кьетIенвилер, гафар арадиз атуни кьурулушда авай мукъвавилер, шумерин гъуцарал алай тIвараринни лезгийри инсанрал эцигзавай тIварарин арада авай алакълу ва хейлин маса месэляяр ачухарнава.

Гъелбетда, са макъаладин сергъятра аваз Н.Самурован ктабда къарагъарнавай вири месэлайрикай рахаз жедач. Са кар якъин я: авторди, гъакъикъатдани, кар алай ахтармишунар кьиле тухванва. Тарихдал машгъул алимири кIвалахрал, хуси ахтармишунрал ва археологиядин чешмейрал бинеламиш хъана, ада дуньядин винел акъулбалугъ хъанвай инсан сифте яз Каспийдин кеферпатан кьерехда хайиди, малдарвал, чиликай менфят кьачун, яшайишдин объектар эцигун ва хейлин маса крар ина арадал атайди тестикъарзава.

Са шакни алачиз, и ктабди тарихдал машгъул алимири фикир желбдай цийи, икъван гагда малум тушир делилар майдандиз акъуднава. Мумкин я бязибур абур кьундармар хъиз, бязибур гъакъикъат яз къабулун. Амма кьейд тавуна жедач, Нариман Самурова ачухарнавай гъар са делил хуси веревирдерал ва тарихдин чинрал бинеламиш хъана арадал гъанва. Ктабда гъатнавай делилар кваз кьун, такун гъар са касдилай вичелай аслу я, анжах авторди и кIватIал кхъин патал акъалтIай зегъмет члугунвайди садавайни инкариз жедач.

ЧУБАРУКАР

Дербент шегьердин 2000 йис Шегьерин шагъ

Гъар йисуз гатфарин рухсатрин вахтунда чи уьлкведа Вири-россиядин "Аялрин ва жаванрин ктабрин Гъафте" кьиле физва. Дагъларин уьлкведа и Гъафте ачухуниз талукъарнавай шадвилер 20-мартдиз Дагъустандин государстводин нинийрин театрда тешикланавай. Анал малум хъайивал, Гъафтедин сергъятра аваз республикадин Н.Юсупован тварунихъ галай аялрин ктабханада 23-27-мартдиз жуьреба-жуьре мярекатар кьиле фида. Къейд ийин хьи, Дагъустандин меркездилай гатлумавай Гъафте республикадин вири шегьеризни хуьрериз мугъман жеда. Районрин, хуьрерин ктабханайра утренникар, шаиррихъни писателрихъ галаз гуьруьшар, викторинаяр, конкурсар, литературадинни музыкадин межлисар тешиклда.

"Лезги газетдихъ" галаз алакъяар хуьзвай, чпиз яратмишдай пай ганвай жегъил къуватар - школьникар, студентар тIимил авач. Агъадихъ чна абурукай бязибурун бегъерар кIелзавайбурун фикирдиз гъизва.

Камила АГЪАЕВА,
Ахцегърин 1-нумрадин юкъяван
школадин 10-кл. ученица

Ахцегъар

Хуп! гуьрчег я Ахцегъар чи,
Къенивиллиз майдан ава.
Авай вичихъ тарих рехи,
Шарвилдин Ватан ава.

Ичин тарал майдин цуьквер,
Абурал чиг, махпур ала.
Ачухбур я элдин риклер,
Мугъмандиз бул хатур ава.

Пакамахъ фад билбил рахаз,
Чи багълара акваз жеда.
Самурдинни Ахцегъ-чайдин
Ван япара аваз жеда.

Шад межлисрин юкъява аваз,
За манияр лугъузва хуш.
Хайи хуьре - женнетдаваз
Чехи жезва зун - бахтлу руш.

Диде

Шадиз гуьгъул дидедин,
КъватIа за кIунчI цуькведин.
КъватIа гъакни емишар,
Тахъурай вун перишан.

Аплагъдикай куьмек хъурай,
Ви балаяр зирек хъурай,
Абурукай ваз дестек хъурай,
Чан играми масан диде.

Вун галачир югъ тахъурай,
Вун авачир кIвал тахъурай,
Вун авачир чIал тахъурай,
Чан играми масан диде.

Вун садрани тахъуй пашман,
Акурай вун даим кIубан,
Вун чи дава, вун чи дарман,
Чан играми масан диде.

Зи Аллагъ

Эгер са даях хъайитIа герек,
Сад Аплагъдикай жеда ваз куьмек,
КапI, дуьа ийиз жедач вун гъелек,
Халикъдин регъим къисмет
жеда ваз.

Ада и дуьнья арадал гъана,
Гъар са кар, делпил къайдадал гъана,
Регъим сифте чкадал гъана,
Сабур авуртIа, гуьрмет жеда ваз.

Къадагъа я чаз векъивал, ажугъ,
Ришветар къачун, гъарамдин
къуллугъ,
Къиле тухвайтIа Аплагъдин буйругъ,
Адакай даим нуьсрет жеда ваз.

Пис кIвалахар гъич ийиз тахъурай,
Авачир гафар кхъиз тахъурай,
Мукъва-багъридав кикIиз тахъурай,
Берекат, хатур, девлет жеда ваз.

Наргиз АГЪАБАЛАЕВА,
Дербент шегьердин 21-нумрадин
юкъяван школадин 10-кл.
ученица

Дагъустан гзаф миллетрин арай-ра эдебиятдинни марифатдин надир алакъяар авай, асирралди руьгъдин девлетлу ирс, акъалтзавай несилриз чирвилерни тербия гудай тежриба кIватIнавай гуьзел макан я. Дагъустандин эдебдинни ахлакъдин асул лишанар ягни намус, лайхлувални жуьрэтлувал я. Дагъустандин къиблепата Дербент шегьер экIа хъанва. Дербент къадим девиррилай амай ядигар шегьер я. Мадни керчекдиз лагъайтIа, ам Россиядин вири шегьерин шагъ я.

Шегьердин са пата гъуьл, муькуь пата дагъ ава. Дербент - лезгидалди "къве вар" лагъай гаф я. Дагъдин кукIвал къеле ала. Дегъ заманайра чи халкъарал къеце-

патан чапхунчийри гъужумзавай. Абуруз акси женгера чи халкъари садан виликни къил агъузач. И къеле шегьер душманрикай хуьн патал эцигнавай. Адан цларин къакъанвал 17-18 метр, гъаркъуьвал 3 метр я. Къеледиз гъахъайла, куьгъне замандиз акъатайди хъиз жезва. Ина зиндан ава. Адан деринвал 7-11 метр я. Зиндандиз аватайдавай экъечлиз жезмачир. Къеледа михъи яд авай булахарни ава, хандин гъамамни. Дербентдиз къеледиз килигиз маса уьлквейрай, шегьеррай къевезвайбурун сан екеди я. Абур и алааматдин тарихдал гъейран хъана амукъзава. Нарынкъеле чи девлет, дамах, бубайри тунвай ирс я. Зун и къадим шегьерда яшамаш хуьнал гзаф шад я.

Дербент гзаф миллетар асирра дуствилелди санал яшамаш жезвай надир шегьер я. И шегьерда лезгийар, табасаранар, чувудар, агъулар, азербайжанар, даргийар,

Къвердавай гуьрчег жезва

Башир ХАНОВ, Дербент
шегьердин 21-нумрадин юкъяван
школадин 6-кл. ученик

Дербент! Зи шегьер! Зи къадимлу шегьер! Заз вун гъикъван багъа ятIа, залай гъейри чизвай са касни авач. Багъа я! Вучиз? Вучиз лагъайтIа вун зи хайи ери, Ватан, зи макан я. Зурба гужарни азиятар, къаярни мекъер эх авур къадим шегьер. Шумудан темягъ фена вал, ви туькуьур хуьнал, ви парудал, элкъвена шегьер юкъява тунвай, вири душманрикай халкъ хвейи ви къеледал. Къенин юкъуз Нарын-къеле вири дуьньядиз машгъур я. Ам вири халкъарин музейдиз элкъвена.

Дербентдин къисмет зурбади хъана. Икъяван чапхунчийрин гъилерай акъатна, чан аламай шегьер мад санани авач жеде. Эхъ, зи шегьер гъахъитIа я! Рехи Каспий гъуьлуьн къерехда экIа хъанвай Дербентдин тарихдикай дуьньядизни хабар я. Советрин девирда зи шегьерди цуьк акъудна, ам вичин къегъал рухварни галаз виликди фена. Адакай гуьзел, садра акурла, мадни килигиз клан жедай шегьер хъана. Къеледин цларилай килигъайла, агъада женнетдин багъ авайди хъиз аквада, гуя ана къекъевезвай инсанрин женнетдин багъдикай лезет хкудзава.

Къадимлу тарих авай хъиз, зи шегьердихъ ам мадни аваданлу

урусар, аварар, къумукъар ва маса миллетар ава. ЧIалар гъар жуьре ятIани, абурун къисмет, ацукъун-къарагъун, адетар, меденият саки сад я.

Дербентда жуьреба-жуьре дараматар - гуьмбетар, музейар, театрар, паркар, школаяр ава. Школайра акъалтзавай несил ватанпересар яз тербияламышуниз къетIен фикир гузва. Къвердавай шегьер дегъиш жезва.

Дербент ципицIрин багъларалди девлетлу я. Ина шампанскийрин, газ квай чехиррин, коньякрин заводар ава. Шегьерда чими, хуьтуьл гъава ава. Гатуз инсанар гуьлел ял ягъиз, эхъвез физва. Рехи тарих авай и къадим шегьердикай зарийри гзаф шириар туькуьрнава. Алай йисуз шегьердин 2000 йисан юбилей къаршиламышда. Дербент гуьрчег хуьн патал гъар са касди зегъмет чIугуна кланда. ИкI хъайила, Дербентдиз туристар мадни гзаф къведа ва чи шегьер вири дуьньяда машгъур жеда.

За умуд кутаза Дербентда акъалтзавай несилриз жележегда мадни хъсан яшайиш жеда ва абур къадим шегьердин тарихдив къайгъударвилелди эгечIа.

Вил галамаз...

Рамиль БАБАЕВ,
Саид ТАГЪИБЕГОВ Хив рай-
ондин ЦIийи Фригърин юкъяван
школадин 7-кл. ученикар

Гъеле хуьтуьун рухсатар жедалди са шумуд югъ амаз Хив райондин Фригърин СОШ-дин директор Исламов Райфудин Жабраилевича "Солнечный берег" тIвар алай пионерлагердиз физ кланзавайбурун сиягъ туькуьурна куьтягънавай. Анини хъсандиз кIелзавай аялар ракъурзавай. Физ кланзавайбурун гзаф авай, амма 7-классрай гъалиб хъайибур чун къвед хъана. Вири санлай чи мектебдай 8 аял фин лазим тир, вични рухсатрилай гуьгъуьниз.

Чна рухсатар куьтягъ хуьн гуьзлемишна. Пагъ, абурни акъван яргъи хъана хьи! Адет яз, аялриз рухсатар гъикъван яргъи хъайитIа, гъакъван кланда. Чаз лагъайтIа... гъар са югъ саки гатун пуд югъ къван яргъи тир жеде.

Мектебдиз хъфей юкъуз райондай лагердиз физвайбурун пакад юкъуз вил алаз акъвазунин хабар

агакъна. И хабарди чак чубарукдин лувар, билбилдин гъевес кутуна.

Лагъай вахтунда Хивдай "Газель" атана акъатна. Ада аваз чун 30 аял чкадив агакъарна. Гзаф аялриз Дербентдилай анихъ акунвачир. ЦIийиз аквазвай чкайри, ийизвай зарафатри, тамамарзавай манийри чи рехъ, низ чиди, гъикъван куьруь авунайтIа. Лагерда чун са шумуд касди хушвилелди къаршиламышна.

Вири атана чкадив агакъайла, чун районар тирвал жергейра акъвазарна: Хив, Докъузпара, Къурагъ Хасавюрт, Дербент ва Лак. Чун тахминан 200 аял авай 6 отряддиз пайна. Вожагыяр яз Индира Беделовна, Аминат Мегъамедъминовна ва Милана Расуловна тайнарна. Чи классдин руководитель Полина Мегъамедовнади чаз неинки урус чIалай чирвилер гузвай, гъакI классдилай къеце тухузвай кIвалахарни жуьреба-жуьреламишзавай. Ада мукъвал-мукъвал диспутар, викторинаяр, вечерар ва гъар жуьредин мярекатар тешкилзавай. Ана чун Уллубий-Аул хуь-

ре авай ялавлу инкъилабчи Уллубий Буйнакскийдин музейдиз мугъман хъана. Анай чаз тарихдин чинра гъатнавай, амма чаз малум тушир гзаф затIар чир хъхъана. ГъакIни классдин сятрал чна лезгидалди, урусдалди, ингилсиз, табасаран, авар ва лак чIаларалди манияр тамамарзавай. Миллетрин дуствилин ихътин гъевес са чи ваь, вири классра, вири отрядра авай. И мярекатри чав халкъарин дуствилин тIям дадмишиз тунна. И кар себеб яз чи стхавилин географияни гегъенш хъана. Чна гила Хасавюртдай - Таковдинов Абас, Гъуьсейнов Мегъамед, Хивдай - Шагъов Мегъамед, Омаров Саид Огнидай Шихов Марат, Къурагъай - Гъамидов Гъамид, Гъамидов Саид чи халисан дустар яз гисабзава.

Лагерда хъайи 3 гъафте 3 югъ хъиз акъатна. А ийкъар рикIелай тефидайбуру - гъакъван къиметлугур, менфятлугур, таъсирлугур ва гъевеслугур. Анихъ вил галамаз хтай чаз лагердин директор Зелимхан Абдурашидовичаз, завуч Наргиз Гъасановнадиз ва вири коллективдиз михъи рикIяй чухсагъул лугъуз кланзава.

Аферин баладиз!

Мегъри АБДУРАШИДОВА, Махачкъала шегьердин 42-нумрадин юкъяван школадин лезги чIалан муаллим

Виридаз малум тирвал, Азербайжанда хейлин лезгийар яшамаш жезва. Гъикъван четинвилер гъалтзаватIани, рикIе ватанпересвилин ялав кузвай абур хайи чIал, культура, адетар хуьн ва вилик тухун патал акъалтIай зегъмет чIугвазва. КъетIен фикир акъалтзавай несил хайи чIалал рикI алаз тербияламышуниз гузва.

Къез и шикилдай аквазвай балади - **Мегъамедали ВЕЛИЕВА** (диде-бубадин бинейар Рутул райондин Хъуьлуьдрин хуьр) Бакудин 267-нумрадин урус чIалан мектебда къуд лагъай классда кIелзава. Мегъамедали школада тарифлу аялрикай сад я. Алай вахтунда шегьерра хана, чIехи хъанвай лезги балайрин арада дидед чIал течир аялар гзаф ава. Ихътинбуру Мегъамедалидилай чешне къачунайтIа хъсан жедай. Адаз лезги, урус ва азербайжан чIалар лап хъсандиз чизва. Мадни башкъа, жавандихъ лезги халкъдин тарих чирдай еке гъевесни ава. Аферин вичиз! Са шакини алачиз, и карда адаз диде-бубади кIвале гузвай тербияди важиблу роль къугъвазва. Чпин веледриз хайи чIални адетар чирзавай, абур рикIелай алуд тийизвай ватанпересар лезги чилел мадни артух хъурай!

Чехи муьгъуьббатдин лувараллаз

ИНСАНАР ВА КЪИСМЕТАР

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Гьикъван инсанар аватла, гьакъван къисметарни, гьакъван жуьреба-жуьре кланивилерни ава лугьуда. Кланивал - им инсандиз уьмуьр вуч ятла чирун, къатунун патал ганвай, Чилел виридалайни дерин гьиссерикай сад я. Са бязибурук а гьиссери чуру хесетар-шаклувал, ихтибарсузвал, садбурукни лап хъсанвал, къенивал, мергьяматлувал, михъивал, ачухвал кутада.

Къе за вичикай суьгьбетзавай дишегьлидиз зурба муьгъуьббатди, винидихъ къейднавай хъсан хесетрилай алава яз, дурумлувални, камаллувални ганва. Заз ам къумукьдиз чехи кланивал арада аваз гьуьлуьз фейи, еке хизандин къул хуьзвай диде, намуслу лезги дишегьли яз адан рушан ихтилатрай фадлай чизвай. Амма мецел ширин, лацу къелечл якларин, риклиз хуш акунарни сес авай Пакизат халади и йикъара вичин 90 йисан юбилей къейднавайдахъ зун агъазвачир.

Ам 1925-йисан 8-мартдиз Къасумхуьрел Бейбалава Гуьзелагъа МУСА-ЕВРИН хизанда дидедиз хъана. Мугьманвиле авайла, халадиз за сифтени-сифте паталай куь хуьруьз атанвай маса миллетдин векилдихъ галаз дяведин йисара куьн гьикъ таниш хъана ва куь арада риваятрик жедай хътин кланивал гьикъ арадал атана лагъай суал гана.

- Эхъ, чан руш, - къейдна ада, - чи арада еке муьгъуьббат хъана ва эхирдалди амукъни авуна. Мегьамедгъажи 19 йиса авай жегил яз Къасумхуьруьн райпотребсоюздиз экономиствиле рекъе тунвайди тир. Вазни чизва хъи, Къасумхуьруьн 1-нумрадин юкъван школа, райпотребсоюздин идара ва чи бубадин къвалер саки сад-садан патав гва. Низ чидай и жегилди зун школадиз физ-хквезвай рехъ гуьзлемишзавайди. Ик, са юкъуз зи къаршидиз атана, ада заз салам гана. Гьелбетда, гзаф рушар яргарилай килигзавай экономистдин саламдиз за жаваб гана. Са югъ, къве югъ, гъа ик чи арада муьгъуьббат пайда хъана. И кардикай хабар хъайила, я чи, я Мегьамедгъажидин багърийри разивал гузвачир. Эхирни гадади вичин диде-бубадиз, а руш тагъайтла, бронь аватлани, арза кхъена, гуьгьуьллувилелди фронтдиз рекъе гьатда лагъана. 1942-йис тир. Советрин уьлкведин къуд патаз чулава хабар хквезвай вахт.

Чара атлайла, гададин багъриярни, зи дидени (буба рагьметдиз фенвай) рази хъана. Зи 18 йисни хъанвачир, мукъва касди хайи йис са йисан чехиз кхъена къейдерин ктабда. Ик, закондалди ва мусурман къанунралди чун эвлеммиш хъана. Са кас гадан патай, са касни зи патай галаз рекъе гьатна. Къасумхуьрелай Белиждиз къван пар чуьгдай машинда аваз атана. И станциядал цавуз гадарай ич чилел аватдайвал авачир: армиядиз физвай военнирай къватл хъанвай. Чаз поезддин вагонрин арада авай тамбулда аваз фидай ихтияр гана. Манасдин станциядилай чун Манасрин хуьруьз яц къвай арабада аваз хтана. Чакал агакъайла, килигайтла, дехме хътин къвал я. И къвалера 13 къил хизан яшаммиш жезвай: Мегьамедгъажидин вахар, стхаяр, гьакъни зи къаридин стхадин 2 аял, вахан 2 аял. Абурун дидеяр къенвай, бубаяр лагъайтла, фронтда авай.

Захъ галаз атанвай багъри дишегьлиди, пакадин юкъуз хъфидайла, ик лагъанай: "Пакизат, цуд йикъалай виниз вавай ина дурум гуз жедач". Гъа и гафар ада хуьрени тикрарна. Пакизаталай ана неинки дурум гуз, гьакъ вири хизандин, мукъва-къилийрин, къуни-къунширин, гъатта манаскентвийрин патайни гьуьрмет, авторитет, баркалла къазанмишиз, чехи хизан къвачел акъалдариз алакьна.

■ Вун къумукъри гьикъ къабулнай?
- Къвале садазни урус члал чизвачир.

Сифтени-сифте зун члал чируниз мажбур хъана. Пуд вацралай лап хъсандиз къумукъ члалал рахаз эгечна. Кефи хадай, гъарай-вургъайдай кас ина авачир, вири чехи гьуьрметдиди рахазвай. Хуьре са къуьзуь председателдилай гьейри, итимрикай касни авачир, фронтдиз фенвай. Райондай зи итим хуьруьн Советдин председателвиле, бухгалтервиле, парторгвиле тайинарна. Адан зегьметрин сиягъ къун четин я. Йифди-югъди къвалахзавай. Хуьре чи хътин гзаф хизанар авай.

Зи итимдин зегьметдиз къимет яз, ам хуьруьн Советдин председатель тирла, Яру Пайдахни ганай. Са къве варзни алатнач, хуьре авай жегил-агил вири дишегьлияр, гъа жергедай яз зунни, цийи аэропорт туькьуззавай чкадиз тухвана. Чна кутайралди вацун къванер кукварзавай. Им залум зегьмет алай къвалах тир. Марф къвайила, алачухдин къавай тили атана меки хъуниди зун стлалжемдик кефсуз хъана. Къвалахай са 20 йикъалай зун къвализ рекъе хтана. Сагъ хъхъайла, чна, жегил рушари Къарабудахкент райондин хуьрерай фронт патал какаяр, гъери, храй чими шейэр къватлиз, фронтдиз рекъе тваз куьмекар гана. Йикъа 10-12 километр мензил атлузвай чна.

Къвале авай 13 къил хизандал Ленинграддай катнавай пуд касни (2 аялни диде) алава хъхъанай. Каша тади ганвай са аял фу туйниди (лап тимил ганатлани) къенай. Чи хизанини, гъа атанвайбури клевяй акъудиз алакьна. Баркаллу Яракълу Къуватрини Советрин халкъди душмандин винел Чехи Гъалибвал къазанмишна.

25 йиса аваз Альбуриев Мегьамедгъажи партиядин Къарабудахкент райкомдин секретарвиле тайинарна. Са хуьруь вахтунилай ам Дербентдин консервирдай заводдин директордин заместителвиле рекъе туна. За а заводда лаборант яз къвалахна. Ана чна ирид йисуз зегьмет чуьгуна. Гъа йисара Мегьамедгъажиди заочнидаказ Махачкъалада хуьруьн майишатдин институтни акъалтарна. Ахпа ам Белижда ачухнавай консервирдай цийи затундин директорвиле тайинарна. Ина къвалахзавай йисара зи юлдашдал еке азиятар акъалтна. Къуд патухъай гъар жуьредин инсанар къватл жезвай чка тир. Неинки заводда, гьакъ рекъе, куьчедани бязибурун чуру гьере-катрин вилик пад къуни лажимвал авай.

■ Пакизат хала, акъазвайвал, ви уьмуьрдин юлдаш, гъина четинзавайтла, гъаниз рекъе твазвай ман?

- Эхъ. Белижда завод къвачел акъалддайла, Мегьамедгъажидин сагъламвилезни хасаратвал хъана. Анай ам Дагинодин плановый отделдин начальниквиле хкана, хейлин йисара ада совхозрин, колхозрин къвалахрал гуьзчивал тухвана. Инай ам лайихлу пенси-

ядиз экъечна. Гъайиф хъи, и гзаф гьуьрметлу, мергьяматлу кас, зи уьмуьрдин юлдаш, истеклу буба 10 йис я чи арадай акъатна. Сифте хтул (рушан велед), ахпа сад-садан гуьгьуьналлаз къве хва - Бейбала ва Абдурагьман - кечмиш хъунин залан хажалат адан рикливай эхиз хъаначир. (Рагьмет хуьрай чпиз).

И вири йисара Пакизат халади, къуьн-къуьне туна, вичин кланидахъ галаз неинки къвалахна, гъакъни Хасавюртдин педучилищени акъалтарна, 16 йисуз Манасда аялриз къумукъ члалан тарсарни гана, абуруз милли адетар, культурадин сирер ачухна.

Пакизат ва Мегьамедгъажи Альбуриеврин хизанди ирид чпин хайи, къуд рушвиле къабулай веледар чехи авуна, виридан гъиле пеше туна, уьмуьрдин шегьредал акъудна.

- Сифте гада Бейбала хъайи са йисалай чна детдомдай чи мукъва-къили касдин руш къачуна (диде къенвай, буба фронтда телеф хъанвай). Ам, вичин къвал-югъ хъана, Бакуда яшаммиш жезва. Ахпа заз Людмият хъана. Амни гваз Къасумхуьрел дидедал къил чуьгваз хъфена. Дидеди Къасумхуьруьн аялрин къвале (гъа винидихъ къейднавай хътин дуьшуьш къилел атанвай) авай рушакай ихтилатна. Зун са аял гваз хъфейди, хуьрай къве аял гваз хтана. Зи юлдашди и кардал гзаф разивалнай. Амни исятда, вичин хизан хъана, Къасумхуьрел яшаммиш жезва. Сад-садан гуьгьуьналлаз зазни и вахтунда къве руш, къве хвани хъхъана. Аялрин къвалей къачур 4-дакай са руш гъвечлизамаз къена.

■ Ви хайи веледрин къисметдикайни лагъанайтла къандай.

- Бейбалади Ленинграддин электротехнический институт куьтягъна, гзаф йисара Даггражданпроектда, Абдурагьмана, Москвадин гидромелиоративный институт акъалтарна, Манаскентдин 10-нумрадин ПМК-да къвалахна. Мурада Новочеркасскда автомобильный институтда чирвилер къачуна, Даггазда къвалахзава. Чехи руш Людмията, Зулейхади, Хадижата ДГУ акъалтарна, чпин пешейрай къвалахзава. Гъвечли руш Сапияди медакадемия акъалтарна, ам шегьердин 1-нумрадин поликлиникада участковый духтур я. Абурухъ виридахъ чпин хизанар, къвал-югъ, веледар ава. Гъайиф хъи, зи рикл алай езне Измир ции, бедбахтвилек акатна, рагьметдиз фена. Ик, чакъ 22 хтул, гъакъни 10 къабулай веледрин хтулар ава.

Альбуриеврин хизан интернациональныйди я. Абурухъ къвед лезги, сад дарги, садни къумукъ езнаер ава. Вири рухвар, рушар, езнеяр санал къватл хъайила, мел-мехъер авай хъиз жеда.

Пакизат халадин зегьмет къве ордендиз, са жерге медалриз лайихлу хъанва. Адаз Чехи Гъалибвилеин сувариз гъар йисуз Президент В. Путинан тебрикдин чарар хквезва. Гъа са вахтунда къейд ийин хъи, Ватандин дяведин йисара далу пата еке зегьметар чуьгур, Гъалибвилек пай кутур, халкъдиз, гьукуматдиз къуллугъзавай 10 велед халис ватанпересар яз тербияламмиш, 90 йис яшар хъанвай Пакизат хала республикадин талуьк идарайрай са жуьредани саймиш-агъмиштавун гъайиф чуьгдай кар я.

- Кланивал чехи гьисс я, - лугъузва Пакизат халади. Жегил уьмуьрда чал гзаф четинвилер, азиятар акъалтнатлани, эхиримжи 10-12 йисуз (итим сагъзамаз) ада заз регъятвилер, къулайвилер гзаф багъишна. Чун гъар йисуз ял ягъиз, сагъламвал мягъкемариз курортриз, санаторийриз фидай. Ам мергьяматлу кас тир: я аялрив, я за сес хжажна рахадачир. Мегьамедгъажидин веледарни дагъви намус хуьзвай, гъвечли-чехиди чиз, бубади хъиз, сагълам уьмуьр кечирмишзавай зегьметкеш инсанар я.

Чи лезги миллетдин дишегьлийрал баркалла гъайи ва гъизвай руш, къумукърин играми свас, мегърибан диде, баде Пакизат Бейбалаевнадихъ къуй сагълам, хушбахтлу, яргъал йисарин уьмуьр хуьрай.

Дербентдин 2000 йис Санкт-Петербургда пай кутада

1

алакъайрин комитетдин векил Александр Анпилогов къиле авай делегациядихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Делегациядик Петербургда авай Дагъустан Республикадин векилханадин руководитель Гъасан Гъасановни къай.

И гуьруьшда РД-дин "Дербент 2000" ГКУ-дин руководитель Али Нурмегьамедова, шегьердин администрациядин къилин заместитель Сергей Ягудаева, администрациядин аппаратдин руководитель Александр Аванесова, Санкт-Петербургда бизнесдал машгъул дестедин ва яратмишунрин карханайрин векилри, Дагъустандин чехи карханайрин руководителри ва масабуру иштиракна.

Гъасан Гъасанова мугьманрихъ галаз танишарайдалай гуьгъуьнлиз чеб Дербентдиз атуьнни мураддикай суьгьбетна.

Александр Анпилогова Санкт-Петербургда Дербентдин 2000 йисаз талуькярна тухузвай суварин мярекатра иштиракиз кланзавайди лагъана. Къилди къачуртла, Россиядин кеферпатан меркездин мэрияди Мариинский театрдин солистрин, симфонический оркестрдин ва яратмишунрин маса коллективрин нумрайрикай ибарат культурадин чехи программа теклифзава.

С.Азимова Дербентдин юбилейдиз талуьк мярекатрин программа туькьурзавайдакай лагъана. Ада сувариз гъазурвал акун яз къиле тухузвай къван къвалахрикайни атанвай мугьманриз суьгьбетна. Ахпа ада, Дербентдинни Санкт-Петербургда арада фадлай авай алакъаяр рикел хжуналди, 1722-йисуз 1-Петр Дербентдиз атайди ва гила император акъвазай къвал туькьур хъийизвайди къейдна.

Гуьруьш акъалтаруналди, мугьманри Дербентдин суварин мярекатрик кеферпатан меркезда яшаммиш жезвай дагъустанви карчийрини чпин пай кутадайдак умудлувал къалурна.

Дерин манадин гафар

Уьмуьр! Лап хъсан туштлани, са бязибуру фикризавайвал, акъван писни туш.

Ги де МОНПАСАН

Уьмуьрдин макъсад гзафбурун терефдар яз ваъ, жуван руьгьдин, къанажагъдин къанунралди яшаммиш хъун я.

Марк АВРЕЛИЙ

Уьмуьрда неинки шитвилер, чиркинвилер, эдебсузвилер, гъакъни игитвилер, ишигълувилер, гуьзелвилер, ажайибвилерни ава. Са гафуналди, уьмуьрда инсандиз жагъуьриз кланзавай вири ава. Уьмуьр виридан бахтлувал, шадвал патал лап зурба, акъвазариз тежедай гьерекат я.

М.ГОРЬКИЙ

Кланивал - им инсан Аллагъди гъихътинди яз халкънаватла, гъахътинди яз акун я.

Ф.ДОСТОЕВСКИЙ

Вилериз экв - уьмуьрдиз рехъ...

Мердали ЖАЛИЛОВ

Кысметди зун мад сеферда Республикадин вилер сагъардай больницадиз (РОБ-диз) акъуднава. Вич гьелелиг Кеферпатан Кавказдин регионда авай тек сад тир и кьурулушди и йикъара вичин 30 йис тамам хъейдзава. И кардикай азз ина фадлай кваллахзавай чи лезги тават, больницадин администрациядин чехи кьурулгъчи, кьилин категориядин медсестра, РД-дин здравоохраненидин отличник **МАГЪМУДОВА Мислимат Нажмудиновна**ди хабар гана...

И больница азз 1988-йисалай чиди. Ина виликан чи газетдин кьилин редактор хъайи рагъметлу Касбуба Лукъманович Азизханова вичин вилер сагъарна. Кьилин духтур а члавуз республикада твар-ван авай духтур-офтальмолог, СССР-дин здравоохраненидин отличник **ЭФЕНДИЕВА Афисат Абдулагадовна** тир. Больница арадал гъана вад йисни хъанвачир. Амма адан къамат, кьурулуш, кьуватар, мумкинвилер гьихтинбур ятла гъа члавуз чир жезвай. Республикадин жуьреба-жуьре клиникайра, чкъана, кардик квай вилерин азаррин отделениди сад авуна, махсус пешекарралди ва тадаракаралди, техникадалди ва технологийралди, методикадин цийи-цийи теклифралди таъмин тир больница арадал гъиз, Афисат Абдулагадовнади ина цлуд йисуз (1984-1994-йисар) зегъмет члугуна...

Ингъе зун зи кумекчи Мислимат Нажмудиновнани галаз и клиникада сиягъатда ава. (Гоголан тварунихъ галай, гила - Шихсаидован, кучедин 41-нумрадин квалер). И дараматдин сад лагъай мертебадиз гъахъивалди гьалтзавайди регистратура я. Ана лизим тир чарар - цларар туклуьр тавунмаз (гьелбетда, жуваавни хусси документар - паспорт, медицинадин страховой полис, чкадин духтурди ганвай направление, флюорограмма ва бязи маса анализар хъун чарасуз я), вун маса кабинетра духтурри къабулдач. Им виринра къабулнавай къайда я.

Гъа и мертебада вун сифте фин герек тир консультацийрини диагностикадин отделение кардик ква. (Заведующий - **ГЪАСАНОВА Тамара Исмаиловна**, кьилин категориядин духтур, РД-дин здравоохраненидин отличник). Ина кваллахдин гъар юкьуз саки 200-дав агакьна начагъбур, вилерин азарри гьелекзавайбур къабулзава, ахтармишзава, герек меслятар къалурзава. Лап чарасузбуруз, клиникада къаткурна, сагъламвал мягъкемардай мумкинвал гузва. Жув ана хъайи вири йикъара акурвал, больницадин отделенириз гъар юкьуз 40-50 кас (ибурку аяларни ква) къабулзава. Гъакъванбур анай ахъайни хъийизва.

Сад лагъай мертебада генани хъанвай еке дегишвал ина аялрин сагъламвал хувдай ва глаукома (вилерин давление) азар ахтармишдай махсус кабинетар кардик кутунихъ галаз алакьвалу я. Винидихъни лагъанвайвал, и кабинетра азарлуьриз, больницада къаткур тавуртлани, вахтунда амаз герек кумекар, меслятар къачудай мумкинвал гузва. Боль-

ницадин вири отделенира ийизвай кьурулгъар пулсузбур, яни государстводин бюджетдин гьисабдай ийизвайбур тирди гъар садаз чир хъун лизим я. И кардин гъакьндай клиникадин дегилидин цларал алай махсус документрини шагидвалзава.

Къвед лагъай мертебадиз хкаж хъайивалди гьалтзавайди больницадин кьилин духтурдин заместитель, кьилин категориядин духтур, лезги хва **СЕЛИМХАНОВ Селимхан Гъажимирзоевич** кабинет я. Заз чиз, адан патав атай са касни (лезги ва я маса миллет талгъана) кумек тахъана хъфенач.

Л.Г.Гъафурова

И мертебадин чехи пай вилериз са гьикл ятла (акъуна, кана, хъиткъинна ва масакла) хасаратвал хъайи начагъбур сагъарзавай отделениди кьунва. (Заведующий - **ГОЙТИЕВА Наида Алидибировна**, медицинадин илимрин кандидат, кьилин категориядин духтур). Гъайиф, чи алашбулаш девирда вилерин хасаратвилер гзаф жезва. Зи рикел 1999-йисан август-сентябрь варцар хквезва, зун ина вилерин азардикди сифте яз къаткурнавай. Иниз саки гъар юкьуз Дагъустандин чилел кьиле фейи женгерин майданрай вилериз хасаратвал хъанвай ополченцыярни, чкадин маса агъалиярни хкизвай. Гъа члавузни, гилани ина халисан пешекаррин еке дестеди кваллахзава.

М.Н.Магъмудова

Чун пуд лагъай мертебада ава. Ина са пай вилерин операцирин (абур ина алай аямдин лап цийи тадаракрин, дарманрин, методикайрин кумекдалди ийизва) блокди кьунва. Муькуь пай аялринди я. Гъатта школадиз фидай яшар тахъанвайбурни гзаф аквазва. Ина чал генани чи лезги хва - отделенидин заведующий, жегъилзамаз вичиз еке авторитет къазанмишнавай сад лагъай категориядин духтур **ТАГЪИРБЕГОВ Руслан Алидарович** гьалтзава. Ада чаз лагъайвал, Кеферпатан Кавказда аялрин вилериз кьурулгъзавай ихътин маса стационар гьелелиг авач...

Кьуд лагъай мертеба вирида-

лайни агъур ва хаталу глаукома азар акъазарзавай отделенидив гва. (Заведующий - **АЛИГЪАЖИЕВА Лейла Гамбулатовна**, медицинадин илимрин кандидат, РД-дин здравоохраненидин отличник). И отделение больница ачухай йикъалай кардик ква, гъакъван азарлуьризни ина кумек гуз, яни вилер хуьз алакьнава. Кланзавайди, са жизни кьулайсузвал гьисс авурвалди, иниз атун, вилер духтурриз къалурун я. Ина лагъайтла, чпин тварар республикада машгъур хъанвай хирургри - **Изумруд Гъажигаровна АДЖИЕВА** (РД-дин лайихлу, кьилин категория авай дух-

Ф.Н.Абдуллаева

тур. Зи вил операция авурди, къени зи экв хуьзвайди гъам я!), **Къизханум Ризаевна КЕРИМОВА** (РД-дин здравоохраненидин отличник, кьилин категориядин духтур) хътин пешекарри чпин вири алакьунар инсанрин вилерин экв хуьниз багъишзава.

Инал азз генани и отделенида яргъал йисара кваллахзавай лезги вахарин - медсестраяр тир **Гуьлназ НУРМЕТОВАДИН** (РД-дин здравоохраненидин отличник), **Алмира МЕГЪАМЕДОВАДИН**, маса миллетрикай **Айишат АБАКАРОВАДИН**, **Сайгибат АЛИБЕГОВАДИН** (ибуркухъ виридахъ пешекарвилерин кьилин категория ава), вичихъ гъакъван рафтардин михъивал, мецен ши-

И.Г.Аджиева

ринвал авай санитарка **Марина ИСАГУЛОВАДИН** ва гзаф масабурун тварар къаз кланзава. (Абур вири, амай отделенирайни, тариф авуниз лайихлу я). Гъайиф, вири тварар къаз агакьзавач.

Чун вад лагъай мертебадиз хкаж жезва. Инани сифте гьалтзавайди вилерин сетчаткадин (нинидин) азаррин отделенидин заведующий, лезги руш **ТАГЪИРОВА Гуьзелла Къазанфаровна** кабинет я. Ина дегилизи гъакъван гуьзел цуькверини, набататрини безетмишнава.

Лагъана кланда, сифте яз азз глаукома азар авайди тайинарайди ва сифте кумек гайдидини (1999-йис) Гуьзелла Къазанфа-

ровна я. А члавуз ам цийиз атанвай духтур - гила илимрин кандидат, кьилин категориядин духтур, отделенидин руководитель я. И отделение арадал гъанвайдини гъам я. Кьилин духтурди чаз лагъайвал, и отделение и клиникада виридалайни жегъилди, гъа са члавуз гъакъван гзаф начагъбур сагъариз агакьзавайдини я. Вилерин хуш алудиз, нини дегишариз, гзаф маса операциярни тамамарзава ина.

И мертебадин са пай вилерин азаррин илимрин кафедреди кьунва. Ина чирзавай илимар ДГМА-дин студентри гъа патав гвай отделенира кардик куззава.

С.Г.Селимханов

Гила чун больницадин кьилин сагибдин (**ГЪАФУРОВА Лариса Гъафуровна**, медицинадин илимрин доктор, РФ-дин лайихлу духтур, здравоохраненидин отличник) патав хтанва. Ина чал адан сад лагъай заместитель **Фатима Наримановна АБДУЛЛАЕВАНИ** (РД-дин здравоохраненидин отличник, кьилин категориядин духтур) гьалтзава. Чи фикир чир хъайила, абур, гьелбетда, шадвална.

Чи газетдихъ галаз и больницадин сих алакьна ава. Неинки ана чи газет клелзавайбур хуналди, гъакл чи коллективдай хейлинбуроз ана, вилерин сагъвал хуьз, кумекар гуналдини. Винидихъ тварар кьунвай К.А. - Азизхановалайни и цларарин

Къ.Р.Керимова

автордилай гъейри, ина чпин вилер редакциядин кьурулгъчияр тир К.Казимова, А.Гъамидова, Ш.Шихмурадова, чи фотожурналист А.Къадимова, кьилин редактор А.У.Саидова (Фатима Наримановнади операция авуналди), масабурни сагъарна.

Сагърай кьун, чи умудлу дестекар! Чи чилин гъетер! Къь экв чаз цавун гъетерлай экуьни я, чимини я, мукъвани! Чна квез 30 йисан юбилей риклин сидкъидай мубаракзава. Къь риклерани квалера сагъвал ва бахтлувал, зегъметда чехи агалкъунар хъана кланзавай "Лезги газетдин" редакциядин коллектив.

Г.Къ.Тагъирова

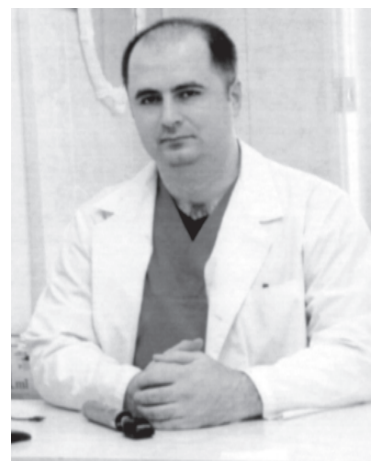
Л.Г.Алигъажиева

Н.А.Гойтиева

Т.И.Гъасанова

Р.А.Тагъирбегов

“Хванахвал” проект бажармишда

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

РД-дин милли политикадин рекъай министрстводи миллетрин арада рафтарвилер хъсанарунин мураддалди муниципальный тешкилатрихъ галаз 2013-йисуз кутлуннавай икърар умуурдиз бажармишунин сергытра аваз 2015-йисуз “Хванахвал” твар алай республикадин проект кардик кутава.

И проектдин макъсаддикай, ам кылииз акъудун патал Докъузпара района кыле тухудай серенжерикай ихтилат авун патал зун райондин Россиядин халкъарин адетрин медениятдин макандин директор **Шагъуба АБАСОВАХЪ** галаз гуьрушмиш хъана.

▪ **Шагъуба Мегъамедризаевич, звелни-эвел “Хванахвал” проектдикай баянар ганайта кланзавай.**

- Дугъриданни, “Хванахвал” проект маракълуди, герекди я. Адан гъакъндай 16-февралдиз райондин муниципалитетда хъайи совещанидални веревирдер авуна. Проект тешкилайди ва мярекатрик кыл кутазвайди РД-дин милли политикадин рекъай министрство я. РД-дин образованидинни илимдин, Жегъилрин крарин рекъай, культурадин, печатдин ва информациядин министрстводийри ва муниципальный теш-

килатрин администрацийрини адахъ галаз шериквалнава.

Проектдин кылин макъсад алай аямда жуьреба-жуьре халкъарин, муниципальный тешкилатрин арада дуствилин рафтарвилер мягъкемарун, меденият вилик тухун я. Малум тирвал, хванахвалин адетди хъсан къуншивилин, дуствилин алакъяр мягъкемаруниз таъсирзава.

▪ **Кылди къачуртла, проектдин сергытра аваз гъихътин мярекатар кыле фи-**

дайвал я, абур мус ва гъихътин гълара тешкилда?

- Республикадин районар 10 зонадиз пайнава. Гъар са зонадик 5-6 район, шегъер акатзава. Мисал яз, чи район акатзавай зонадик мад къуд район - Ахъегъ, Агъул, Хив, Чарода - ква. Проект кылииз акъудун патал гъар са зонада тайинарнавай картадин бинедаллаз Хванахвалин югъ кыле тухудайвал я. Ам чи зонадик акатзавай районри 9-апрелдиз Агъул райондин Россиядин халкъарин адетрин медениятдин маканда кыле тухуда. Делегацийрин жергеда чкадин самоуправленидин органрин, образованидин, илимдин, медениятдин, карчивилин, ветеранрин советдин, жемятдин тешкилатрин векилар жеда.

Проектда къалурнавай къвалахар алай йисан январдилай июлдалди ва сентябрдилай ноябрдалди кыле тухуда. Хванахвалин югъ тухвайдалай къулухъ къве гъафте алатайла, нетижаяр къазва. Йисан нетижаяр алай йисан 17 ноябрдиз хайи чаларин фестивалдал къада.

▪ **И мярекатриз Докъузпара гъазур яни?**

- Эхъ. Агъул района Хванахвалин югъ кыле фидай юкъуз, зонадик акатзавай муькуь районри хъиз, чнани ана кылдин майдан тешкилда. А юкъуз спортдин серенжерарни кыле фида.

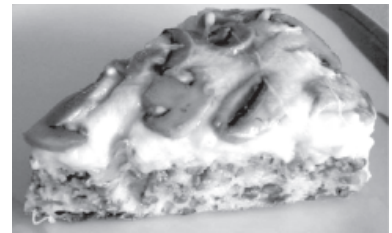
Дуньядин халкъарин хуьрекар Къатара авай тунутI

Тини гъазурун патал:
- пуд кака;
- са стакан къатух (кефир);
- 1/5 килограмм гъуьр (тини, блинриз хъиз жимиди жедайвал);
- чайдин тлуруна авай сода.

Гъазурун:
Гъазурзавай къапунин клане чурун патал ишлемишдай махус чар экъяда.

Къатара аваз эцигда:
- 300 гр консервийрин къарни-къузар (шампиньонар);
- 300 гр ракъай янавай ниси;
- са стакан ругунвай дуьгуь;
- 300 гр чранвай фарш;
- къацу пахлаяр.

Абурун винелай гъазурнавай тини илична, 40 декъикада 175 градусдин ифирнавай духовкада чрада.

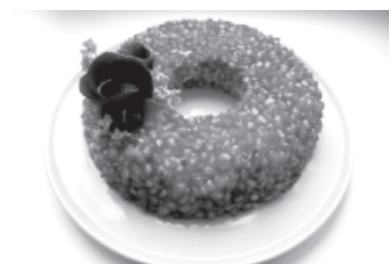
Анаррин цам

Лазим продуктар:
- яру къве чугъундур;
- са кыл чичек;
- пуд картуф;
- къве газар;
- ругунвай вечерен як;
- сад ва я къве анар;
- клерецрин хвехвер;
- майонез;
- къел.

Гъазурун:
Яру чугъундурар, газарар, картуфар града. Къайила, абур еке вилер авай ракъай яда. Кылди-кылди, чараз къапара эцигда.
Вечрен як куьлуь ийида.

Къатар-къатар эцигда:
1 - къат - картуф, адаз къел яна, майонез гвяда;
2 - къат - газар, адаз, къел яна, майонез гвяда;
3 - къат - хвехвер;
4 - къат - вечерен як эцигна, майонез ва къел яда;
5 - къат - тагъламинавай чичек эцигда (ицидаказ эцигайтлани жеда);
6 - къат - чугъундур ва адан винелайни майонез яда;
7 - къат - анардин тварар.

Гъазурайди - Ж.ГЪАСАНОВА.

Кагъулбур яни, тахъайтла...

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Са 20-30 йис идалай вилик чаз дидед чаларин жигъетдай четин месэлаяр арадал къведа, XXI асирда дидед чалар тийижир несил акъалтда лагъанайтла, гъафбур чалахъ жедачир. Алимриз, илимдал машгул пешекарриз и месэладикай хабар авайтлани, адетдин инсанри им чи девирдин - XXI асирдин еке завалдиз элкъведа лагъана бажагъат фикирнавай. 10-15 йис идалай виликни мобильный телефон пайда жедайдак, гъам аялри, гъамни чехи яшарин инсанрини абуркай геьеншдаказ менфят къачудай-дакайни чизвачир...

Чна гъар гаф кватай чкадал лугъузава, кхъизва: хайи чалар квадар тавуникай, къвалера дидед чалариз артух фикир гуникай, аялрихъ галаз хайи чаларалди рахун герек тирдакай. Зи фикирдалди, чи гълар аквазвайдалай мадни члуру гьалда ава: аялриз неинки дидед чаларал, гъак, санлай къачурла, са чалални рахаз кламач. Ихътин фикирдал зун и муьквара мадни клеве хъана. Зун меркезда са чирхчирдин къвалез мугъмандиз фенвай. Хизанда къве аял - рушни гада чехи жезва, къведни студентар я. И хизан чешнелу хизанрикай сад тирди лугъуз кланзава. Аялри къведани вузра клелзава, чпихъ хъсан тербия авайдини, гъвечли-члехидаз гъуьрмет ийизвайдини лугъун тавуна жедач. Тарсарай хтай къведани сад-къве декъика вахт чаз чара авуна: хваш-беш авуна, руша гъасятда вилик чай гъана. Ахпа... ахпа - телефон. Дидедиз буюрмишиз клан хъайила, япара наушникар авайвилляй, рушаз ван атанач. Хци лагъайтла, хуьрек авай къабни гъаз компьютердихъ чукурна.

- Ингъе ибур, пакамалай нанялди къвалера авачир балаяр, къведазни чидайди куьрелди жаваб гун я: “Вири хъсан я, диде”. Яраб дидедихъ галаз ийидай са ихтилат авач жал!? Бязи йикъар чун сад-садахъ галаз гъич рахун тавунани акъатзава, -вичин тажубвални наразивал къалурзава М-ди.

- Аялриз эсиллагъ рахаз кламач, кагъул-

бур яз чехи жезва алай девирдин гъаф аялар, - суьгъбетдик экечна хизандин кылини. - Куьн темпелар яз чехи жезва лагъана, туьнбуьгъ авурлани, “Чна салаз пер ядани?” лугъуда абур гъасятда. Чи девирда чун хъсан клелизни чалишмиш жедай, куьчеда катиз-калтугизни агакъдай, гъелбетда, салаз перни ядай. Гилан девир телефонринни планшетрин ва компьютерринди я, - алава хъувуна ада.

Рази тежедай ихтилат туш, перни ягъиз алакъна кланда, хъсан куьулни ийиз чир хъун герек я, хайи чалалди - рахазни. “Амма и крар кылииз акъудун патал кагъулвилляй юлдаш къуна виже къведач”, - лугъудай жеда чна са 10-15 йис идалай вилик. Гила лагъайтла, гъамиша телефон гъиле авайбуруз гъик лугъун: кагъулбур ва я “девиридин къулайвилерин” есирда авайбур?

Са тимил вахт идалай вилик чна Махачкъалада, ДГТУ-дин дараматда, жегъилрин арада ГТО къвачел ахкъалдар хъувуниз талуькарнавай семинар-совещанидик хабар ганай. Анал педагогикадин илимрин доктор, ДГУ-дин профессор, Махачкъаладин “Земфира” твар алай кылдин касдин школадин директор Мегъамед Рамазановни раханай. Адан гафари риклик са къадар дарихвал куьна. Малум тирвал, “Земфира” школадихъ кирида къунвай сирнавай еке бассейн ава. И школада чирвилер къачузвай аялриз физкультурадин тарсара ана сирнавайди, чпин

бедендин сагъламвал мягъкемардай мумкинвал ава. Авай делилралди, Россияда школа акъалтарзавай гъар цуд жегъилдик авурлани сад вири патарихъай сагъламди я. Бес амайбур? Ингъе вуч лагъанатла Мегъамед Багъаудиновича.

- Чун аялрихъ, абурун диде-бубайрихъ галаз тербиядин ва гъавурдик кутунин еке къвалах тухуниз мажбур жезва. Сирнав авунихъ авай къван вири хъсан терефрикай мад ва мад лугъузава. Сир туш, спортдин и жуьредал машгул хъуни ширин ахвар атуниз куьмекзава, бедендин къенепатан огранрин, риклинни дамаррин гъерекат, нефес къачунихъ галаз алакъалу вири системадин къвалах хъсанарзава, виридалайни кылинди, беден лигимарзава. Иллаки аялринни жаванрин къвач-гъил ачух хъун патал сирнав авуни хийирлувал мадни екеди я.

- Куьне ихътин къулайвилляй гъаф аялри менфят къачузава лагъана фикирзавани?! - элкъвена ам къватл хъанвайбурухъ. - Гъайиф хъи, ваъ. Къилин себег-кагъулвал тирди ашкара жезва. Аялри парталар алуькун-хтлунун четинвал яз гъисабзава. Диде-бубайрини абуроз кландайвал ийизва, хийирлукардин тереф хуьзвач. Куьне гъик фикирзава? - элкъвена ам мад къватл хъанвайбурухъ, - аялри тарсара квекай гъаф фикирзава? Саки вири аялрин гълера багъа хъсан телефонар ава. Тарсарани абурохъ галаз алакъа атун тийиз алахъзава.

Зун телефон, компьютер ишлемиш тавунин, гъакни алай девирдин къулайвилерикай менфят къачун тавунин терефдар туш. Амма гъар са кардихъ къадар-сергыт хъун лазим я, югъди-ийфди телефондал яб алаз хъун виже къведай кар туш. Эхъ, телефон галачиз чавай чи умуьр фикирдиз гъиз хъун намумкин кар я. (Телефондихъ хъсан терефар авай хъиз, адакай гъаф зарар авайдини сир туш. Алимрин ахтармишунрин нетижайрикай чна гуьгуьнин нумрада макъала мад сеферда гуда).

“Аял къеплинамаз, дана епинамаз вердишарна кланда” лагъанва бубайрин мисалда. Чна и мисалдал амал тавуртла, чун гъихътин несилдин иесияр жеда?!

Спортдин цийи объект

Квалахдилай разивал кьалурна

Гъзурайди -
Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъафтеда "Сад тир Россия" Россиядин политический партиядин Дагъустандин региональный отделенидин секретарь, РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель **Хизри ШИХСАИДОВ** вичин сад лагъай заместитель Юрий Левицкийни галаз Дагъустандин технический университетда квалахдин рекъай мугьманвиле хъана. Абурув уздин регъбер **Тагьир ИСМАИЛОВА** къабулна. Мугьманар уздин сирнавдай бассейн тукьурзавай чкадиз тамашна, квалахар кыле физвай гьалдихъ галаз таниш хъана, ам ишлемишиз вахкунихъ галаз алакьалу тир са жерге месэляри веревирдна.

РИКЕЛ ХКИН: ДГТУ-ди 2012-йисуз винидихъ твар кьунвай партиядин "Россиядин вузар патал 500 гъавиз" проектдин сергъятра аваз сирнавдай чка эцигуниз талукьарнавай конкурсда гъалибвал къазанмишна. 2013-йисан 26-июндиз РД-дин физический культурадин ва спортдин министр **М.Мегамедован**, РД-дин образованидин ва илимдин министрдин сад лагъай заместитель **Идрис Мусаеван**, гьакни амай са

жерге министерствойринни ведомствойрин векилрин иштираквал аваз спортдин имарат эцигуниз сифте камар къабулна - шад гьалара хандакдиз сифте къван веъенай.

Гъа чъавалай инихъ анаг тамамвилелди гъазурвал аваз ва вахтунда ишлемишиз вахкун патал квалахар кыле фена, сирнавдай гъавиз шад гьалара ишлемишиз вахкуниз талукьарнавай мярекатни тешкилун уздин мукьвал жележдин планрик ква.

ДГТУ-диз мугьман хъанвай республикадин Халкъдин Собранидин ва "Сад тир Россия" партиядин векилри сирнавдай гъавиз эцигуниз ериширай разивал кьалурна, вузда санлай кыле тухузвай квалах-

дизни виниз тир кьимет гана. Ректор **Тагьир Исмаилова** уздин клеунринни илимдин ва инновацийрин хилляй квалахни кьейдна.

Сирнавдай гъавиздикай - спортдин еке объектдикай - рахадайла, **Т.Исмаилова** ам эцигуниз карда кумек гайи вири ксариз чухсагул малумарна. "Сад тир Россия" политический партиядин, РД-дин Кыл РАбдулатипован, РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель **Х.Шихсаидован**, РД-дин Гьукуматдин Кыл **А.Гьамидован**, гьакни РФ-дин образованидин ва илимдин министерстводин еке кумекни галаз сирнавдай гъавиз эцигна, вахтунда анал квалахар акьалтириз алакьайди кьейдна.

"Анжи". Нетижаяр писбур туш

ФУТБОЛ

Малум тирвал, алай вахтунда кыле физвай Футболдай милли лигадин кьенкьечивал патал акъажунра "Анжи" командади галаз-галаз ирид кьугьуна гъалибвал къазанмишна. 22-мартдиз Самарада, "Металлург" стадиондал, "Анжи" и шегьердин "Крылья Советов" командадихъ галаз кьугьвана. Нетижаяда чи командадин варариз са туп ягуналди кьугьун иесийрин хийридиз хъана.

"АНЖИ": Кержаков (Криворучко, 46), Аравин, Айдов, Гъажибегов (к), Зотов, Чиркин (Асильдаров, 83), Р.Концедалов, Леонардо да Силва, Амаду (Митришев, 73), Максимов, Боли.

"КРЫЛЬЯ СОВЕТОВ": Корнюхин, Мартинс (Ятченко, 54), Бурлак,

Цаллагов (к), А.Концедалов, Габулов, Драгун, Померко, Чочиев (Жозе, 70), Ткачук (Горбатенко, 90+), Яхович (Корниленко, 90+).

Кьугьунин сад лагъай таймдин эхирдай "Анжида" виликдай кьугьвай футболист **Георгий Габулова** та-

мам 7 метрдин яргъай ягъай тупни варар юзурна, амма туп вичин мураддив агакьнач. Са-къве декьикъани арадай тефенмаз Яховича 11 метрдин яргъай туп дуьм-дуьз "Анжи" командадин варариз ракъурна.

Гъевес акарай "луварин" командади гъалибвал гьилляй акъатдайвал авунач, 2-таймдин кьугьунин члехи пай абуру чпин командадин варар хуьниз, чи командадин футболист-ривай гьич патаривни гатлумиз тежедайвал футболистрикай "жагьун яна".

Гъа ик, "Крылья Советов" командадихъ галаз хъайи кьугьуна чи командадин "гъалибвилерин циргъ" акьалтина. Амма "Анжи" турнирдин таблицада 1-чкадал алама, "Тосно" командадилай лагъайта, 2 очкодин вилик ква.

Нубатдин кьугьун чи командади 29-мартдиз, Каспийскда, "Анжи-Арена" стадиондал, кыле тухуда. А чъавуз "Анжи" "Луч Энергия" командадихъ галаз кьугьвада. Чна умудзава, и кьугьуна чи командадывай гъалибвилерин "цийи циргъ" кутан хъийиз алакьада.

Студентрин Кубок

Малум тирвал, алай йисан 15-мартдилай Каспийскда, "Анжи-Арена" стадиондал, студентрин Кубок патал мини-футболдай акъажунар кыле физва. Турнир ачухуниз талукьарнавай шад мярекатдал "Анжидин" генеральный директордин заместитель **Мегамед Исаява** кьейд авурвал, студентрин Кубок Махачкъаладин вузрин ва суузурин студентрин арада кыле тухузва. Санлай къачурла и акъажунра 10 командади чпин устадвал къалурда.

Кьейд авун лазим я хьи, икьван чъавалди студентрин Кубок патал турнир Махачкъаладин спортдин, туризмдин ва жегьилрин крарин рекъай комитетди тешкилзавайди тир. Ци лагъайта, "Анжи" клубдин вичин къаюмвилек кваз тешкилнава ва кыле тухузва.

"Анжидин" сайтда хабар ганвайвал, кьугьунрин са шумуд йи-

къан нетижаяда кьве команда кьугьуникай жатнава. Ибуру чпин группайра эхиримжи чкайрал акъатай "ДГИНХ-2" ва "ДГУ-2" командаяр я.

Малум хъайивал, Кубокдин финалдин кьудакай сад лагъай пай патал акъажунар 5-апрелдиз кыле фида.

25-март. Командаяр авай гьал:

КОМАНДАЯР	И	В	Н	П	М	О
Группа "А"						
1 ДГИ	4	4	0	0	11-3	12
2 ДГТУ	4	2	0	2	10-10	6
3 ДГУ-1	4	1	1	2	9-10	4
4 ДАГГАУ-Техникум	4	1	1	2	13-15	4
5 ДГИНХ-2	4	1	0	3	9-14	3
Группа "Б"						
1 ДГИНХ-1	4	4	0	0	17-5	12
2 ДАГГАУ	4	3	0	1	26-15	9
3 ДГПУ	4	2	0	2	18-28	6
4 ДГМА	4	1	0	3	18-16	3
5 ДГУ-2	4	0	0	4	11-26	0

Студентрин Кубок патал акъажунар алай йисан 19-апрелдиз акьалтида.

Кьиблепатан Дагъустандин кьенкьечивал патал

ВОЛЕЙБОЛ

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

18-мартдиз СССР-дин спортдин мастер хъайи сифте дагъустанви **Абдулал Гъаниеван** тварунихъ галай Ахцегь райондин ДЮСШ-да волейболдай итимрин командайрин арада Кьиблепатан Дагъустандин кьенкьечивал патал акъажунар кыле фена. Волейболдай акъажунар 1950-йисара машгур хъайи волейболист **Навруз Мурсалован** экуь къаматдиз бахшнавай.

Ахцегь райондин администрациядин жегьилрин крарин, туризмдин ва спортдин рекъай отделди тешкилай спортдин и мярекатда Рутул, Кьурагь, Сулейман-Стальский районрай ва Дербент шегьердай тир командайри иштиракна.

Навруз Мурсалов волейболдай Россиядин хъанавай командадик кваз СССР-дин кьенкьечивал патал акъажунра кьугьвай сад лагъай дагъустанви я. Рахайбуру ам са шумуд сеферда Дагъустандин чемпион, РСФСР-дин хъанавай командадин член хъайиди ва чи улкведин командадик кваз Болгарияда, Польшада международный майданрал кьугьвайдини кьейдна. Адан вирдалайни хъсан ученикар **Саша Сафаров**, **Султангьмед Султанов**, **Ибрагьим Парпачев**, **Жалил Жалилов**, **Саягь Кисриев**, **Исабег Гъажиев**, **Къазимегамед Къазимегамедов**, **Жамидин Агьмедов**, **Камал Жалалов** тир. Гележегда абурукай школайра физкультурадин муаллимар хъана.

Мярекатдал Навруз Мурсалован вах Гуьлишан Мурсалова, зурба спортсмендин дуст, 1-нумрадин АСОШ-дин муаллим **Ибрагьим Парпачев** ва масабур рахана, чпин стха, муаллим ва дуст **рикел хкана**.

Турнирда 1-чкадиз Кьурагь райондин команда лайихлу хъана. Ахцегь райондин команди - кьвед, Сулейман-Стальский райондин командадини пуд-чкаяр къазанмишна.

Салманан агалкъун

Куругьли ФЕРЗАЛИЕВ

Гъвечи чъавалай спортдал машгур тир **ЗАЛОВ Салмана** вичин алакьунар жуьреба-жуьре чемпионатра ахтармишзава. Ам Докъузпара райондин Мискискарин хуьре 1996-йисуз дидедиз хъана. Алай вахтунда Салман Даггосуниверситетдин юридический факультетдин 3-курсунин студент я.

Кьуршахар кьунай Вирироссиядин, Дагъустандин чемпионатра иштираккай спортсмендывай и акъажунра чемпионвилин твар къазанмишиз алакьна. СКФО-дин жегьилрин арада кыле феи акъажунра ам 3-чкадиз лайихлу хъана. Спортсменди Махачкъалада кардик квай **А.Алиеван** тварунихъ галай "Спартак" спортдин школада тренер-насиगतчи **Али Исмаилован** гьилик вердишвилер кьачузва.

Алай йисан февралдиз Махачкъалада грекнин римлуьрин жуьреда кьуршахар кьунай кыле феи акъажунра (санлай 300-дав агакьна спортсменри чпин алакьунар кьалурна) Салман Залова 74 килограммдин заланвилляй 1-чка къазанмишна.

Спортсмендиз чна и агалкъун тебрикзава ва ада мадни къакъан дережайрин тварар къазанмишун гуьзетзава.

Нубатдин гъалибвал

ДЗЮДО

Хазран КЪАСУМОВ

Мукьвара Владимир шегьерда чпин буржи кылиз акьуддайла телеф хъайи кьайдаяр хуьдай органрин кьуллугъчияр рикел хкунин лишан яз дзюодай международный турнир кыле фена. Ана 81 килограммдин заланвал авайбурун арада вичин ери-бине Къасумхуьрелай тир **Замир ИБРАГЬИМОВА** 1-чка кьуна. Турнирда ада вичин кьаршидиз экъечай 6 спортсмендин винел гъалибвал кьачуна. Идалайни гьейри, ада акъажунра дзюодай Россиядин спортдин мастервилерин дерезани кьачуна.

Лагъана кланда, 3. Ибрагьимов самбодай Дагъустан Республикадин ва А.Невскийдин Кубок патал тухвай акъажунрин, дзюодай жегьилрин арада Россиядин чемпион я.

Нетижаяр заланбур хъана

Россиядин Президент Владимир Путин кьейд авурвал, Виктор Януковича Евромай-дандин иштиракчийриз талукъ яз яракъ ишлемишункай кьил къакъудуни залан нетижайрал гъана. Идан гъакъиндай Vesti.ru-ди хабар гайивал, Путина "Россия 1" телеканалдай къалурай "Крым. Ватандиз рехъ" фильмда суьгъбетна.

"Ада (Януковича) лагъана: - Завай яракъ ишлемишунин гъакъиндай буйругьдал къул чугъаз хъанач. А кар ийиз зи гьил фенач"... И кардай адак тахсир кутаз жедани? Заз чидач. Заз ахътин кар ийизни кланзавач. За жуваз ам тахсирлу ийидай ихтияр авайди яз гьисабзавач. Яракъ ишлемиш тавунин кар пидси хъанатлани ва я хъсанди хъанатлани - са серенжемни къабул тавуна, бушвал авуни арадал гъайи нетижаяр заланбур хъана. И кар виридаз ашкара я", - лагъана Россиядин Президентди.

Адан гафаралди, 22-февралдиз Янукович сифте Харьковда, ахпа Донецкда хъана, эхирни ам Крымдиз атана. (Гъа и юкъуз Верховный Радади ам властдивай къакъудна). "Са шумуд йикъалай, Киевда меслят хъжедай са касни амачирди чир хъайила, ада чавай вич Россиядин территориядиз акъудун тлалабна, ччани адан тлалабун кьилиз акъудна", - кьейдна Путина.

Путин алава хъувауна хьи, Украинадин цийи власти ам яна кьиникъ планламишнавай. "Чна адан вичин ва адан хизандин уьмуьр къутармишна, заз чиз, им хъсан, акъалтлай намуслу кар хъана", - лагъана ада.

Президентди мадни алава хъувауна хьи, Крымдиз куьмек гунин фикир Украинада миллетчивили кьил хкажай вахтунда арадал атайди я. Чавай ихътин гьалда авай инсанар, куьмек тавуна, бедбахтвиле таз жедач лагъай фикирдал гъа члавуз, заз и кар иллаки кьейд ийиз кланзава, атайди я, - сугъбетна Путин.

Крым ва Севастополь 2014-йисан 16-мартдиз кьиле фейи референдумдилай гуьгъуьниз Россиядик ахкатна. Крымдин агъалийрин члехи паюни полуостров Россиядикъ галаз сад хъувун патал сесер ганай.

США-дин Конгрессдин къарар

США-дин Конгрессдин векилрин палатади 23-мартдиз, члехи паюни сесер гуналди, США-дин президент Барак Обамадиз Украинадиз инсанар яна рекъидай яракъар гуниз эвер гузвай къарар къабулна. Идан гъакъиндай Ассошиэйтед Пресс агентстводи хабар гана. Документ къабулун патал 348 парламентарийди, адаз акси язни 48 парламентарийди сесер гана.

"Цийивилер" РИА-ди кьейдзавайвал, къарардикъ меслят къалузвавай хътин мана ава. Документдин авторрин фикирдалди, Украинадиз инсанар рекъидай яракъар гуни

"Украинадин халкъдикъ вичин аслу туширвал хуьн патал авай мумкинвал гзафариз" куьмекда. "Аслу тушир, демокративлин ва цуьк акъуднавай Украинади США-дин милли интересриз жаваб гузва", - лугъузва текстина.

Украинадин рагъэкъечидай пата кьиле фейи чуьруькда телеф хъайибурун патахъай жавабдарвал къарардин авторри анжах Россиядин хивез вегъезва.

"Эгер чна Украинадиз талукъ яз чапунчивилиз рехъ гайитла ва украинвийриз, гьич тахъайтла, чеб хуьдай мумкинвал тагана кьережда амукъайтла, дуьньядин сообществодиз Дуьньядин кьвед лагъай дяведилай гуьгъуьниз чалай ислягъвал хуьз алакъ тийизвайди хвиз жеда", - кьейдна къарардин авторрикай сад тир республиканец Эд Ройса.

Донбассда военный чуьруьк авай вахтунда Киевдин НАТО-дик акатзавай Европадин са бязи государствойрин патай куьмек агакъна. Ихтилат, кьилди къачуртла, Чехословакиядин ва Литвадин гъакъиндай физва. Вашингтонди военный рекъай Украинадин терреф хуьн патал 320 миллион доллар чара авунва. Икъван члавалди инсанар телефдай яракъар гун сергъятламишнавай. Европадин хейлин уьлквейар Украинадиз яракъ ракъуруниз акси яз экъечизава. Абурун арада Германия, Франция, Дания, Эстония, Италия, Венгрия ва Польша ава.

Гъакъ ятлани, Лацу квалли яракъар гунин месэладиз талукъ яз гуьзлемишунин рехъ хъяна. Президентдин администрацияди гьисабзавайвал, сифте февралдиз Минскда кутуннавай икьрарри лазим тир нетижайрал гьидани, гьидачни килигун лазим я. Идалайни гъейри, ихътин кам къачуни Москвади вичин патайни жавабдин камар къачунал гъун мумкин я.

Киевди, Европадин советдик акатзавай уьлквейри ва США-ди, Украинадин крарик къаришмиш жезва лагъана, Россиядик са шумуд сеферда тахсир кутунай. Россияди и кар инкар ийизва ва ихътин тахсирар кутун гъахъсуз кар я лугъузва. Москвади са шумудра вич Украинадин кьене пата авай чуьруькдин терефдар туш лагъана ва Украинадин кьиблединни рагъэкъечидай пата кьиле физвай вакъайрихъ галаз вичин алакъа авачирдан ва вич Украинади политикадин ва экономикадин четин гьалар алудунин терефдар тирдан гъакъиндай малумарнай.

Автобусдал гъужумна

Афгъанистандин Вардак вилайтда малум тушир ксари 24-мартдиз пассажирар тухузвай автобусдиз ва кьве автомашиндиз гуьлле гана, хабар гузва Синьхуа агентстводи. Нетижата 13 кас телеф, 2 касдални хирер хъана.

Телеф хъайибурун арада са дишегълини ава. Адан 9 йис хъанвай хцел хер хъана.

Чуьруьк Кабул ва Кандагардин кьиблепатан вилайт сад-садахъ галаз алакъа ийизвай Сайед Абад районда авай рекъе арадал атана. Сагъламлилиз зиянар хъайибур больницадиз агакъарна, гуьлле гайи ксар малум тушир терефдикъ катна, чуьнуьх хъана.

Автобусдал 24-мартдин пакамахъ гъужумна. Боевикрин са дестедини и тахсиркарвал авунай жавабдарвал вичин хивез къачунвач.

Таиландда кьуд россияви кьунва

Таиландда наркотикар чуклуруниз талукъ кьве делодай 4 россияви кьунва. Идан гъа

къиндай 24-мартдиз, Таиланддин полициядин гафарал асаслу хъана, ТАСС-ди хабар гана.

РФ-дин пуд гражданин Паттайеда дустагъда тунва. Абуру кирида кьунвай кваллай полицейскийриз 17 килограмм марихуана, гъакъни ам битмишарун патал лазим шейэр жагъана.

Полициядин делилралди, шак физвай ксари наркотикар адетдин почтадин къуллугъдин куьмекдалди Россиядиз рекъе хуьтазвай. Бангкокдин аэропортуна вад килограмм марихуана авай посылка кьурдалай гуьгъуьниз абурун геле гьатна. И дело ахтармишунин сергъятра аваз Таиланддин кьве гражданини кьунва.

Таиландда авай РФ-дин посольстводин консульский отделда россиявийар кьунвай-дакай хабар авайди тестикъарна. Амма Таиланддин терефди официалнидаказ и кар тестикъарнавайди гьелелиг малум туш.

Законсуздаказ наркотикар маса гунай шак физвай РФ-дин мад са гражданин Пхукет островдал кьунва. Адавай 700 миллиграмм кристаллдин метамфетамин жагъана. Адахъ галаз санал пуд иранвини кьунва. Абуру санал, силисди фикризавайвал, островдал яшамиз жезвай къецепатан уьлквейрин агъалийрин ва туристрин арада наркотикар маса гунин сеть кардик кутунвай.

Вужар ятла чир хъанва

21-мартдиз Махачкъалада махсус серенжем кьиле тухудай вахтунда яна кьейи ирид касдикай ругуд вужар ятла чир хъанва. Абу-

рун арада пуд дишегълини ава. Яна кьейибур законсуз яракълу дестейрин членар ва абурун куьмекчийар тир. Яна кьейибурукай кьведа 19-мартдиз Дагъустанда авай РФ-дин МВД-дин экстремизмдиз аксивалдай Централдин къуллугъчидал гъужумна, кхъизва "Коммерсантди".

Яна кьейибурун арада чкадин диверсийринни террористивлин дестедин член, 21 йис хъанвай Рустам Муьгъуьдинов, полициядин къуллугъчидал гъужумунин карда иштиракай Буйнакскдай тир боевик, Аль-Бара лакаб алай, 27 йис хъанвай Мурад Музаев, гъакъни икъван члавалди Махачкъаладин боевикрин дестедин кьиле аваз хъайи 23 йис хъанвай Ислам Мегъамедов ава. "Кавполитди" хабар гузвайвал, кьейибурун арада Муьгъуьдинован паб - 26 йис хъанвай Макка Гъуьсейнова, адан яшара авай Карина Дадаева ва 22 йис хъанвай Азиза Мегъамедовани авай.

Рекъем

• Дуьньяда 260 миллион касдиз урус члал чизва.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкъуз:

1 доллар - 58,77 манат,
1 евро - 64,34 манат,

РФ-дин СК-дин Дагъустанда авай Силисдин управленида REGNUM ИА-дин корреспондентдиз боевикар чуьнуьх хъанвай чкада авай квалле гъа и ксар хъайиди тестикъарна. Ведомстводин векилдин гафаралди, тайин тир малумат гуз гьеле фад я, гьикл лагъайтла, абур вужар ятла чирунин серенжем тамамдаказ кьиле тухвана куьтягнавач. Яна кьенвай кьуд лагъай итим вуж ятла силисчийри гьеле тайинарнавач.

Амма мукъва-къилийриз "Кавказ Пресдин" сайтда чапнавай шикилрай ам вуж ятла чир хъана. REGNUM ИА-ди хабар гайивал, яна кьенвайдан мукъва-къилийри ам Къарабудахкент хуьруьн агъали, махсус серенжем башламишдалди са югъ амаз квахъай Абдулбари Карнаев тирди лагъана.

Рикел хкин: террористриз акси серенжем Махачкъаладин Ленинский районда 21-мартдиз пакаман сятдин муьжубдаз кардик кутунай. Вад мертебадин кваллин квартирайрикай сана чкадин диверсийринни террористивлин дестедин членар элкъуьрна кьунай. Квартирада 11 варз хъанвай аялни авай. Виликамаз кьунвай делилрал асаслу яз, ам Рустам Муьгъуьдинован аял я. Махсус серенжем башламишай са сятни зуралай рахунар кьиле тухунин нетижата дидени буба аял къуват гьиле авайбурув вугунал рази хъана, амма чпи яракъар эцигуникай кьил къакъудна.

150 йисан чехир

дадмишна

Америкадин Кьиблепатан Каролинадин Чарльстон шегъерда 151 йис идалай вилик батмиш хъайи Mary Celestia гимидай жагъай бутылкада авай шей дадмишна. Идан гъакъиндай Рейтерди хабар гана.

Жагъай бутылкада авай чехир ахтармишзавай экспертрал, билетар къачуна, гъа и кардиз тамашиз атанвай 50 тамашачиди гуьзчивална. Чир хъайивал, бутылкада кьалу хъипивилинни рагъул ранг алай гуьлуьн цин, бензиндин, сиркедин ва са тлимил кьван цитрусрин емишрин ва ичкидин дад галай шей авай.

Чехирдин дад акурбуруз адан ни ва дад бегенмиш хъанач. Экспертри кьейдзавайвал, адан туьнтвал 38 градусдиз барабар тир. Виликрай бутылкада Испанияда акъуднавай туьнт чехир ва я спиртдин къаришма аваз хуьн мумкин тир.

Чехир авай бутылка гуьлерин археологиз гимидин вилик патай боцмандин шкафдай жагъана. Санлай къачурла, винидихъ твар кьунвай гимидай ички квай шейэрин 5 бутылка, гъакъни дишегълийрин атирар, кьачин къапар, рекъер ва гъакъни маса шейэр жагъана.

Батмиш хъайи гимидай археологиз бутылка 2011-йисуз жагъанай. Mary Celestia гимиди 1861-1866-йисара США-да кьиле фейи граждан дяведин вахтунда Конфедерациядин армиядин пар тухузвай. 1864-йисуз гими Атлантикский океанда Бермудрин островин патав цин кланик квай рага акъуна ва 6 декабрьда батмиш гъана.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагъисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат

367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ

65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАТЪИМОВ

65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ

65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ВЕЛИЕВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.30

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада
гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда
чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 8280

Макъалаяр редакцияди туькьур хъйизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-
къвена вахкузвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле за-
кондательстводал амал авунал гузчинвал аву-
нин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-
дин Федеральный къуллугъдин Къиблепатан
федеральный округда авай Управлениди ре-
гистрация хъувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петрдин проспект, 61,
7-мертеба.

ГЪ - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавайбуру.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Гьурметлу Фиярин жематдиз чи Къаюмвилин совет-
ди риклин сидкъидай Яран сувар мубаракзава.

Вуж гъина яшамии жезватлани, абурухъ чандин сагъ-
вал, риклин шадвал, хизанра гьурмет, муьгьуббат хъун
чи мурад я.

Къаюмвилин советдин председатель Идаят НАСИРОВ

Виридалайни хъсан муаллим

КОНКУРС

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

И йикъара Махачкъаладин 11-нумрадин гимназиядин база-
дал кьиле фейи республикадин VIII "2015-йисан хайи члалан ви-
ридалайни хъсан муаллим" кон-
курсдин нетижаяр къуна. Респу-
бликадин 19 райондай ва 9 ше-
гьердай конкурсда иштиракун па-
тал 45 арза вуганвай. 34 педагог-
диз ихтияр гана. Сад ва къвед ла-
гъай паяра конкурсдин къвалариз
къимет гун патал предметрин-чла-
ларин 9 жюри тешкилна. Конкур-
сда 9 миллетдин векилри ишти-
ракна: лезгийри, аварри, даргий-
ри, къумукъри, лакри, табасаран-
ри, азербайжанри, чеченри, ногъ-
айри. Конкурсантри тарсар гайи
учебный дестеяр республикадин
са жерге школайрин ученикар тир.

Къвед ва пуд лагъай паяра -
"Жува-жув къалурун" ва "Пред-
метдай тарс тухун ва адаз жува
къимет гун" - 33 конкурсанти

иштиракна. Нетижайрин делил-
ралди, 9 кас ярумчух финалдиз
акъатна ва къуд лагъай паюниз
ахъайна. Эхиримжи пайни къве
тапшуругъдикой ибарат тир:
"Классдин сят", "Диде-бубайрин
собрание". Гъа ибурун бинедал-
лаз конкурсдин гъалибчияр чара
авуна.

Конкурсда сад лагъай чкадиз
Махачкъала шегьердин 51-нум-
радин лицейдин авар члалан ва
литературадин муаллим Зарият
Базаева, къвед лагъай чкадиз
Сулейман-Стальский райондин
Испикрин юкъван школадин лез-
ги члалан муаллим Марсел Риза-
ев, пуд-чкайриз - Избербаш ше-
гьердин 10-нумрадин юкъван
школадин дарги члалан муаллим
Муминат Адаева ва Хасавюрт-
дин 13-нумрадин школадин че-
чен члалан муаллим Замрад Да-
каева лайихлу хъана.

Гъалибчийриз, 2 ва 3-чкаяр
къурбуруз РД-дин образованидин
ва илимдин министерстводи дип-
ломар гана. Чна Ризаев Марсел-
лаз и агалкъун тебрикзава.

Зарияр - ватанпересар

Желил ЖЕЛИЛОВ

Мацар ватанперес къагъри-
манралди, алмиралди, зарий-
ралди, манидарралди машгъур
хуьрерикай сад я. Машгъур ксар
рикелай алуд тавун паталди
хуьруьн куьнейриз абурун тиварар
гузва.

Афгъанистанда интернацио-
нальный буржи тамамардайла
телеф хъайи Алиметов Суфьян
яшамии хъайи къвалин цлал
алай йисуз мармардин къван ал-
кьурна, куьчени адан тиварунихъ
яна.

И йикъара Бут-Къазмайрал
(и хуьр дагъдай иниз куьч хъан-
ва) мад са куьче зари ва ашукъ
Мазали АЛИДИН тиварцихъ яна,
цла мармардин къван туна.

Мярекатда хуьруьн кьил Ур-
духанов Рафика, школадин ди-
ректор Абдуллаев Гуьлмета, Ме-
гъарамдхуьрин райондин Куль-
турадин къвалин заведующий Се-
лимов Эседуллага, методист
Низам Улубегова, культурадин
къуллугъчияр тир Саидова Седа-
гета, Мегъамедов Айдуна, хуь-
руьн агъсакълари, жегъилри иш-
тиракна. Мазали Алидин ярат-
мишунрин тарихдикой чи девир-
дин зари, вич Махачкъала шегъ-
ерда яшамии жезвай Исмаилов
Агъалара суьгъбетна.

Мазали Алидин шиирар Да-

гъустандин мектебра ва универ-
ситетра чирзава. И мярекатда
ада ватандиз талукъарна кхъен-
вай шиир Седагета манидалди
лагъана.

Шаирдин "Ватан", "Ханум",
"Жегъилриз тавакъу" ва маса чла-
лар халкъдин сивера чи йикъа-
рани ама.

Малумат

Къ.Акимован "Лезги зарияр" куьмекчи ктаб 2015-йисан сен-
тябрдиз 2-сеферда акъудиз гъазурзава. Малуматар къабулзава.
Подписка тухузва: са ктаб - 500 м., аялриз ва студентриз - 300 м.
Тел. 8-928-560-18-66

Кар алай проектар

Маида АГЪМЕДОВА

И йикъара Къурагърин 2-нум-
радин юкъван школада "Инсан-
дин капитал" проектин "Русско-
язычный Дагестан" программа
къилиз акъудун патал "Живая
классика" темадай виридалайни
хъсандаказ урус члалалди шиир
келунин конкурс кьиле тухвана.

Конкурсда райондин хуьре-
рин Къурагърин 1 ва 2-нумрайрин,
Къирийрин, Къирийрин школа-ин-
тернатдин, Къепиррин, Хверез-
рин ва Усарин школайрин 6-клас-
сра келзавай аялри иштиракна.

Мярекатдал М.А.Шолохован,
И.С.Тургеневан, А.П.Чехован,
А.М.Горькийдин гъикаяяр, С.А.
Есенинан, Р.Гъамзатован ши-
рар келна. Жюриди шиир вири-
далайни хъсандиз келунин кон-
курсда гъалиб хъайи 3 аялдин
тиварар къуна: К.Абдуллаева
(Къирийрин юкъван школадин
ученица), Исаева Регина (Къу-
рагърин 1-нумрадин юкъван шко-
ладин ученица), Мирзоев Мирзе,
(Къепиррин юкъван школадин
ученик).

Гъалиб хъанвайбуру респуб-
ликада кьиле физвай конкурсда-
ни иштиракда.

Сагъиб вуж я?

Рагъидин ЭМИНОВ

Ахцегъ райондин рекъерин
отделдин вилик куьгъне ракъа-
рин гъамбар алаз (шикилда) хей-
лин вахт я. Иесисуздаказ гадар-
навай и ракъарин патахъай гзаф
инсанри наразивилелди шикаят-
зава. Гъакъикъатдани, абур Ах-
цегърин хуьруьн абур квадарза-
ва эхир. Гъамбардиз янавай и
ракъарин сагъиб вуж ятла? Ихъ-

тин куьгъне ракъарин гъамбарар
райцентрадин маса чкайрани
авачиз туш. Чна умудзава, ихъ-
тин татугай гъалар арадиз гъан-
вайбуру лазим тир серенжемар
къабулда.

Къадим хуьруьн умуми акун-
риз члуру патахъай таъсирзавай
ихътин крарин вилик пад къуниз
вирида гъар йикъан дикъет гун
лазим я. Эхъ, анжах къуватар
сад авуналди чавай и карда
агалкъунар къазанмишиз жедя.

Краснодарский крайда яшамии жезвай, хсуси кардал маш-
гъул, субай, 56 йисан яшдавай итимдиз хизан кутунин мураддал-
ди, кутугай кьалубрин, юкъван буйдин, члуру хесетар квачир 40-45
йисан яшара авай лезги дишегълидал эвленмиш жез кланзава.
Фикир гъакъикъиди я. Захъ галаз уьмуьр сад ийиз клан хъайи ди-
шегълидиз бахтлу, асайиш, шад яшайиш тешкилдай вири мум-
кинвилер ава. Тел.: 8-903-428-72-79

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?

Хемисдиз, жумьядиз, кишдиз, гъядиз, ислендиз,
саласадиз, арбедиз? -

Шегъер, район, хуьр къалура -
Жуван тивар, фамилияни -

Талабзава атлана редакциядиз рахкурун.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми стха
ЖЕННЕТХАН

бедбахтвилдин дуьшуьшдик акатна рагъметдиз финихъ галаз
алакъалу яз ДГПУ-дин сифтегъан классрин факультетдин стар-
ший преподаватель Агъмедхан Сраждинович Сраждиноваз ва
вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

"Миграгъ" тешкилатди дяведин ва зегъметдин ветеран
Пери ШЕМСИДИНОВА

рагъметдиз финихъ галаз алакълу яз адан хизандиз ва вири багъ-
рийриз башсагълугъвал гузва.